

751222

Magyar
Népk
szóhadal
könyvtár

45. Kezdő.

Deser a fű, édes lovam ne aggód,
 Inkább engem a' Rózsámhoz elvigyél,
 Hogy el engem édes lovam odavig,
 Hogy ne hájjon az én szívem sohaig.

Dej garibám jatkószerege ve fenyves,
 Madarai bűvös lánya De Rinyes,
 Bevet haját illozgeti vállára,
 Száz talléros kényes tevé a nyakára.

Dej garibám jatkószerege ve fenyves,
 Madarai bűvös lánya De Rinyes,
 Száz talléros arany függő fülében,
 Száz forintos helyem kényes kezében.

Ut lesz széna, ott lesz abrak elég,
 Nekem édes falkó lovam vendégség,
 Akhon veszek egy abrakot, elég lesz,
 A Rózsámnál, majd egy helyett kettő lesz.

Mora nézlek, felül nézlek,
 Míg a virból ki nézlek;
 Ki nem nézlek ide hozzám,
 Hogy csókoljad jirov orcom.

2 10 11 12 13 14

Bencsik.

~~620.~~

1717

MAGYAR NŐK

FORRADALMI ÉLETÉBŐL.

Handwritten signature at the bottom right.

MAGYAR NŐK
FORRADALMI ÉLETÉBŐL.

1848/49. évi

SZILÁGYI SÁNDORTÓL.

Aranykor
PEST,
NYOMATOTT KOZMA VAZULNÁL.
1850.

Handwritten text, possibly a signature or date, in dark ink, appearing as a series of connected loops and dots.

Handwritten text in a cursive script, oriented upside down relative to the rest of the page. The text is dark and appears to be a signature or a name.

KLAUDIA.

ALBION

I.

Tárkány Klaudia tizenhét éves volt. Angyal szép nő, gyönyörű szőke fürtökkel nagy kék szemekkel. Egy világ volt ezekbe festve, a szenvedély, a legmélyebb érzelem legszebb, legtisztább világa. Tekintetén mozdulatain ömlött el valami ollyszerű igéző, mi bárkit is, ki jó lelkében olvashatott, lelánczolt. Egyike volt azon kevés nőknek, ki szenvedélyei belviharát soha sem mondta el, de szeméből olvashatá ki ismeré.

1848-dik januar 25-ike volt. Klaudia fekete öltönyben, fehér kaméliával fürtői közt, halvánnyal félig kinyilttal mint a nő kit ékesített, karszékbén ült és himezett. Egy galambkát himezett, melly egy levéllel röpkül — egy lesben álló vadász, ki fegyverét e galambkára irányzá, már készen állt. „Gondolatok! rajta függő gondolatok, elfogtok-e hozzá érni?”

Elötte atyja állt, öszülő fürtökkel, de nem öszülő kedéllyel, melly azonban most megtörtnek mutatkozá.

— Klaudia gyermekem! ma 15-ike van. Ugy-e nem feledkezél el e napról?

— Nem atyám! s félretette a himezést.

— Még egyszer elmondok neked minden körülményt, még egyszer fontold meg őket. Börtönben vagy

vérpadon, csak azt tudjam, hogy te boldog vagy, nyugodt maradok.

— Atyám

— Bár mily elvonultan éltünk, bár mint titkol-
tuk el a világ előtt ittlétünket, felfedezteténk. Ki tette
e felfedezést nem tudom. Verje meg őt a mindenható! ..
Ezen már túl vagyunk. Lehet hogy elfogattatom, aztán
mi vár rám, ki Schwechat alatt harcolék, nem tudom.
Tán elítéltetem.

— Nem! ez nem történend meg! . . .

— Én már öreg vagyok, úgy sem élek sokáig.
Élni is csak azért szeretnék, hogy téged boldognak
tudjalak.

— S lehetnék-e boldog, ha tudnám hogy te szen-
vedsz? világtól, gyermekedtől elzárva, négy fal közt
töltöd napjaidat? s akkor midőn megmenthettelek volna?

— S mit érne nekem hogy megmentetém, ha bol-
dogságod árán mentetém meg?

— Atyám! igen fekete képeket csinálsz magad-
nak! elrémitesz!

— Nem gyermekem! te Zergit nem szereted, jól
tudom.

Klaudia nem felelt, nem mondta el hogy borzad
ez embertől, s hogy a szivesség mit iránta mutat ál-
dozat.

— Klaudiám! ő megkérte kezéd. Megmentheté-
sem, legalább elszöktetésem, mint tekintélyes hivatal-
noknak, kezében van, mint vőmtől kívánhatom azt tő-
le, másképp — soha: Lásd ő becsületes ember. Eddig

is sokat tett értem, ezután még többet tehetend. Te nem szereted őt, de mást sem szeretsz. Megszokod őt. Kezdetben barátod lesz, később . . . ki tudja mit rejt magában a jövő? És jobb is ha a szerelem átmeneti lépés a barátságból. Tartósabb hervadatlanabb akkor. Olyan mint az ős virága, elhervadásáig virul, s nem mint a tavaszé, mely elhervadását tul éli.

— Atyám . . . szólni akart de eszébe jutott hogy atyja élete áll a koczán.

— Boldogtalanságodat nem akarom. Sirban sem tudnék nyugodni. Ha mást szeretnél tudom megszakadna szived, de így még boldog lehetensz.

— Csak hogy megmentve tudjalak, nyugodt leszek.

— Szólj gyermekem, tudnád-e becsülni Zergit?

— Ha megment — igen!

— Áldozat volna-e tőled őt oltárhoz követni?

— Ez áldozattal életednek, nyugalmamnak tartozom.

— Nem kényszerítek gyermek, igazán szólj. Egy óra mulva itt lesz, mit szóljak neki?

— Mond, hogy igen!

— De megfontoltad-e ezt? igazat fogsz-e mondani az isten oltára előtt, az isten szolgája kérdésére? nem fogja-e szived meghazudtolni ajkadat?

— Atyám, atyám az égre kérlek csak ma estig várjatok!

— Ugy-e gyermekem, már is meghazudtolád előbbi szavaidat?

— Nem atyám nem! én imádkozni akarok istenhez, hogy midőn az igent elmondom ne hazudjak.

Az atya megnyugodott. Ejh gondolá magában, a leánynak oly mély kedélye van. Ha egy két nap nem is leend boldog majd megszokja.

Pedig Klaudiának szívvilágát lélek képei alkatak. Nem sirt, nem panaszkodott, csak érezett, hervadott volna olyannak karjai közt, ki vele nem rokon lélek, ki őt érteni nem tudja.

Mindketten elgondolkodának, az atya azon, hogy mint fog megszabadulni — a leány, mint fogja atyját megszabadítani:

Három negyed tiz vala, oly nehezen teltek a perczek. Zerginek 10 órakor kellende megérkezni. Az atya gondolkodott, Klaudia himezte a galambkát. Végre az óra 10-et ütött.

— Zergi ur! mond egy belépő inas.

— Jöhet mond Klaudia, s tovább himezett.

Zergi középtermetü férfi vala, szabályos arczczal de rőt hajakkal, rőt szakállal. Bizonyos simaság szelidség ömlött el vonásain, melly őt e természeti bélyeg daczára igen ajánlá.

Azt mondják, hogy a vörös haju ember! isten bélyegezte meg. Irtózzék attól mindenki, az gonosztevő. S ha van köztök becsületes ember — az páratlanul az.

Zergi tudta az emberek ez előítéletét, s minden mozdulatával, minden mosolyával a páratlan becsülest akarta játszani.

— Nos Zergi ur mi ujság?

— Ujabbat mit sem tudok. Ön fel van fedezve, holnap idézni szándékozzák önt.

— S azóta mi sem történt?

— Mi sem! Csak az hogy az idézést még ma megtették volna, ha tudnák, hogy ön itt van. Azt hiszik holnap reggel érkezend meg faluról. Holnapon tul én sem tudandom azt feltartóztatni. Én rettegek önért!

— Ó az iszonyu volna! mi leend gyermekemből?

— Legalább egy ideig árva, gyámol, barát nélkül . . . viharok kitett virág!

— Istenem!

— Uram én megmentem önt. Biztositom életét szabadságát. Szerzek utlevelet.

— Ön is velünk jövend!

— Nekem nem lehet. Sorsomra bizom magam. Klaudia nélkül az élet mit sem érne.

— Nem, nem uram, ön nem teheti ki magát veszélynek idegenért, kihez mi sem csatolja.

— Öntől függ uram, hogy a legszebb lánczczal legyünk össze kötve.

Az atya Klaudiára nézett, ő megérté azt.

— Uram én nemet még nem mondtam . . .

— De igent sem . . .

— Csak ma estig várjon . . .

— S akkor lehet-e reményem . . .

— Uram ön megmenti atyámat . . . hála . . .

— Hála? . . . nekem ön kell szívével . . . lelkével, életével. — Ám legyen. Várok estig. Remélek,

mint eddig reméltem. No de szóljunk másról. Windschacht alatt Görgei csatát vesztt. Megint odább van nehány mértfölddel . . . megint nehezebb hozzáig jut-hatni . . .

— S estek-e el sokan? kérdé Klaudia hogy a beszéd e tárgynál maradjon.

— Nagyon sokan. Különösen a magyar tisztek közöl. Olvassa át nagysád a Lloyd e tudósítását.

Az első névre, mellyet Klaudia e lapból olvasott elhalványult. Dozsmay Géza volt az.

Klaudiának halványsága egy perczig tartott. A másokban Zergivel találkoztak szemei — öntudatát vissza nyerte, letette a lapot.

Hidegen nyugodtan mint márvány ara mond:

— Zergi ur én elfogadom önnek ajánlatát. Neje leendek.

Kezébe vette a himzést, s a galambka szivére mély tátongó sebet festett.

Szegény Klaudia! . . .

II.

Előbbi fejezetünkben egy nevet említünk, mellynek tulajdonosa olvasóink előtt ismeretlen.

Dozsmay Géza volt honvéd százados a Görgei táborában. Mint igénytelen író, kinek ismertebbek voltak munkái, mint ő maga; élt Pesten. A marciusi forradalom szavakra, a bekövetkező viharos események tettekre lelkesíték. Honvéd lett. Karddal védte az ügyet, mellyért szót emelt.

Pesten egyházban ismerkedett meg Klaudiával, ki őt munkáiért már előbb becsülte. Ez ismeretség kezdetben barátság vala, utóbb a legszorosabb lánczá vált. Klaudia imakönyvét az egyházban feledte — ebből megtudá a hölgy nevét, s elvitte azt neki.

Igen sajátságos volt ez első találkozás, az első percz mellyben szemeik egymáson nyugovának. Mind-egyiköknek ugy tetszék, hogy ismert ismeretlent lát maga előtt, egy álmképet, mellyért olly gyakran sóvárgának, egy eszményt mit a lélek szokott mélázó óráiban magának festeni.

Géza kezdetben elig tudott szólani, s a hölgy liljom arczát halvány pír boritá el, midőn az átnyujtott imakönyvért „köszönöm“-et rebegett.

Azután igen gyakran találkoznak. Nem próbá-

lom azokat festeni. Annyi menny, annyi üdv, annyi boldogság volt azokban! Gyakran egymáson feledék szemeket — ilyenkor egyik sem szólt, csak érezék a boldogságot. És ha szóltak együtt és szavakat keresének érzelmeiknek! gyöngé tolmács volt az, de mindenik érté egymást, de mind ketten egyet érezének!

Szerelmet nem vallának, hűséget nem esküvének egymásnak. De mindenik tudá, hogy a másikán túl számára nincs boldogság, nincs üdv, nincs öröm.

Lelkeik naponként jobban öszve forrtak. Minden találkozás új kecses birt, minden találkozás új rózsákat terme.

Végre bekövetkezének a szeptemberi napok. Pest egy Vezuvhoz hasonlott, mellynek keblében iszonyu orkán készül. Kí karját birta itten, mindenki Pákoz felé sietett. Géza is ezek közt volt. Az előtti nap látták utólszor egymást. Még egyszer elmondák hogy egymást soha sem feledik el, hogy egymásért élnek végperczökig. Elbucsuztak. Egy édes halk csók, első csókja a szerelemnek, gyöngé kéz szoritás s köny a szemekben — e napot egyik sem bír feledni.

Géza reménnyel távozik keblében, hogy nem sokára visszatérend, Klaudia hosszan néze utána . . . azt hívé holdogságát viszi magával, hogy az soha többé vissza ne térjen.

Azután egy negyedévig csak levelekből tudának egymásról. Egy negyedév múlva a Görgei tábora Pesten keresztül Vác felé vonult. Klaudia feketébe volt öltözve, Géza biztatá hogy a hon megszabeditása nap-

ján nászt tartandnak. Egyik sem mondta ki, de mindenik ugy hívé, halál lesz az eskető pap e násznapon.

Klaudia atyjával Pesten maradt, de Gézáról mit sem hallott egész addig mig a Lloydban nem olvasá halála híret. „Most már a Zergi neje lehetek. Azután meghalok. Legalább viszonlátandom.

De Géza nem halt meg, csak eszméletét veszté terhes sebe miatt. Igy találták fel a csatatéren, orvos kezébe adták, s mint hadi foglyot egyik városból a másikba kísérték. Még mindig gyöngye volt, bár már lábadozott.

~~Végre E***-be vitetett. Innen is, mint a többi helyekről irt Klaudiának, de választ nem kapott. Kezdetben azt hívé, hogy a városokban hol az előtt volt, igen kevés időt mulat, majd utána küldik a levelet. Hasztalan. Egy levél sem érkezett utána.~~

Legkinosb napjai voltak, kétség és remény között. A gondolat hogy Klaudia hűtlenné lehetett — perczig sem fordult meg agyában — a bizonytalanság kinzá.

De ő Klaudiáról mit sem tudhatott, annál kevesbé kaphatott levelet tőle. Mig nem volt osztrák fogoly nem írhatott, mint fogoly tehette ugyan ezt, de már ekkor Klaudia nem volt Pesten. Még az nap midőn Zergi eljegyzé, oda hagyá ez Pestet atyjával.

A Tárkándy egyik birtokába E***-től nem meszsze utaztak Zergivel, s ott töltének egy havat. Klaudia ez idő alatt sokat szenvedett. Maga sem tudá megfogni minő belösztön sugallatából Zergit gyűlölte. Mi szívében írva volt, nem mutathatá arczán, hisz ez atyját

megszabadítá, hisz ez olly megelőző olly szerelemteljes volt irányában. S ha e megelőzés kárhozát volt is s kinzó ördög maga a szerelem, még sem mutatta ki.

Atyja nem látta vagy nem akarta látni a fellegetket lánya arczán, mert ugy tetszék neki hogy azok naponként oszlának. Pedig ez oszlás semmi egyéb nem vala mint megszokás. Szegény öreg ha tudta volna, hogy e megszokás alatt halál rejlik!

És Zergi? neki csak az volt gondolata: majd minden máskép lesz, ha a szép lány s az atya jószágai kezennél leendnek.

... Gondos szerető, örökdő anya hiányzék!
Senki, senkisém vala, kinek Klaudia elmondhatta volna hogy szenved, csak egy ködkép, az is álmaiban tűnt fel, nappalon azt is halottnak hitte.

Az atya végre ohaját nyilvánítá, hogy a nász mennél hamarabb megtörténjék. Klaudia egy közönbős jót monda rá. Zergi pedig a Krisztus föltámadása utáni vasárnapra kérte tétetni.

A mint közeledett e nap, Klaudia mindig csüggedtebb lett. Maga sem tudta leend-e ereje igent mondani? Naponként imádkozott, erőt kért istentől. Pedig ereje naponként jobban fogyott.

Végre az esküvő napja felviradt, E***-be utaztak be, a Tárkándyak falujában nem levén lelkész. Klaudia az azelőtti napokban csüggeteg hölgy, ez napon több erőt érze keblében. A gondolat, hogy meg kell lenni, s hogy atyjának szenvedését látnia nem szabad, lehellé azt belé.

Klaudia felöltözött, hófehér ruhát vett fel, szőghajára hófehér füzért illesztett. Elgondolá magában, majd a koporsóban is illy öltönyben fektetnek!

Reggeli 10 órakor elindulának. Zergi egész uton szerelméről beszélt, Klaudia egész uton halálára gondolt, s az atya a néha lelkében fölmerülő kérdést: boldog leend-e gyermekem? igennel akarta lecsöndesíteni?

Az egyházba értek. Klaudia perczyi szorulást érzett lelkében — de leküzdte azt. Zergi vágyai teljesülése küszöbén boldog volt. S az atya? Leányáról nem vette le szemeit. „Majd eloszlik e bu arczáról, majd megszokja körülményeit. S Zergiben atyát barátot nyer.“

Az E**i főegyház méltóságos szép épület, egyszerűsége által meglepően nagyszerű. Magas oszlopon nyugszik, falain a leggyönyörűbb képek, készítve a jelesb mesterektől, függenek. A jobboni mellék oltárt a hit remény szeretet művészies szobrai díszítik. Ez előtt kellendé az esketésnek megtörténni.

Az utolsó oszlopnál haladtak. Klaudia egy halk „isten segélyt“ nem tudott elnyomni. Az oszlop mögött anélkül hogy ő láthatta volna, egy férfi állt. A süsogásra e férfi föltekint . . . s Klaudiára függeszti szemeit, a nőre kiért e perczben is imádkozott. E férfi Géza volt.

Klaudia nem láthatá őt, nem láthatá a bánatot a szenvedést a kétségbeesést, mi az első perczben ez arczra festve volt. Ugy szerette e nőt, s így kelle vi-

szonlátnia! mint más sajátját, mint ki őt elfeledte, mint kinek kivüle is van boldogsága, midőn ő olly hü maradt hozzá?

De hátha kényszerítve volt? hátha ő is hü maradt.

Az innepély megkezdetett. Az orgona hangjai megszólaltak, a lelkész az oltár előtt, mellynek szentelt gyertyái olly csodás fényben vegyültek öszve a napsugarakkal, imádja istent, hogy ez uj párnak boldogságot adjon. Előtte völegény és menyasszony. . . .

Géza az oszlop mögött mintegy sírszellem merceven nézett e jelenetre. . . .

Az imának vége van:

— Szereted-e a nőt kit jobb kezeden tartasz?
kérdé a lelkész a völegényt.

— Szeretem!

Géza öszverázzkodott! . . . ki akart rohanni el . . . el . . . hogy ne lássa a mi ezután történend. Nem bírták lábai.

— Szereted-e e férfit kit jobb kezeden tartasz?

Géza egy lépést reszketve halványan előre tett. Akarta hallani mint mondja el e nő másnak a szót, mit ő életüdvének tartott volna. . . .

— Sze

Többet nem birt kimondani. Meglátja az oszlop mellett a halvány szótlan alakot, ki meredten nézi őt, mintha az elmondandó szóért számot akarna kérni.

Öntudatlan földre rogyott, ugy hogy keze jegyese kezében maradt.

Mielőtt ennek ereje lett volna őt fölemelni Géza előre lépett, kiragadta kezét kezéből, s a kétségbeesés hangján kérdé:

— Mit vétett uram önnek e nő, hogy boldogságára tör? . . .

III.

E*** mellett egy vár romai láthatók. Egy emelkedett hegy ormáról tekintenek azok alá. Ez élettelen köhalmaz csak a kettőt tartá meg a mult századokból: az emléket, melly nevéhez kötve van, s a büszkeséget, mellyel alá tekint.

Kanyargós utca vezet le a várból. Kicsinke házak egyikében, egy udvar szobában egy férfi s egy nő beszélgetnek.

— Klaudia, mond Zergi, határozza ön el magát. Atyja fogoly. Hogy mi vár rá nem tudom.

— Szegény szegény atyám!

— Én megmenthetem. Látja Klaudia az innepélyből kevés hiányzék, ön egy szót mond még . . .

— De ha e szót nem birám kimondani, mint érzeni nem birandom soha. . . .

— Legalább vége lett volna mindennek!

— Igaz élet-boldogságomnak is! . . .

— Ön ábrándos!

— De hát mi késztetí önt e lépésre? erőtetni engem szívem ellen cselekedni? . . .

— Mi? én szeretem önt, Klaudia ön nem tudja mit tesz e szó! Egy pokol volt eddigelé rám nézve, kárhoztathat-e hogy mennyé akarám változtatni? Ön

olly jó, olly szép, s én olly sokat szenvedék. Látja Klaudia, sokszor hallám a martyrok szenvedéseit, van fogalmam az inquisitio eljárásáról. Kínozhatták a testet — de mi ez a lélek szenvedése mellett? Ön mást szeret Klaudia tudom. De e másé nem lehet azt is tudom.

A vörös haju férfi arcza e szavak alatt koronként tüzeesebb, izgatottabb lett. A nő koronként halványult. Szavakat nem talált könyeket nem talált. Hallgatott — de e hallgatás olly rémes volt.

— Szörnyü! szörnyü, mond végre fölkelve a karszékből, melly fáradt testének nyugalmat adott.

— Üljön le Klaudia. Hallgasson meg. Én ismerem önt. A percz melly enyémmé teszi, elszakasztja attól, kihez eddig is csak gyermekes ábránd köté.

— S parancsolhatnak-e a körülmények a léleknek?

— A léleknek? Igaza van Klaudia. A léleknek parancsolni nem lehet. Avagy nem parancsoltam volna-e nyugalmat keblem viharának? . . .

— S boldog leend-e ön, boldogtalannak látva engem?

— Gyermekesség! Gondosságom, mellyel minden lépte fölött örködöm, a szerelem, mellynek egész világgával átölelem, feledtetendik mit feledhetlennek hisz. Kényelem, pompa, fény; boldogságából mi sem hiányzand.

— Csak egy szív, melly megértsen, csak érzelem, melly az enyémmel találkozék, csak a boldogság érzete. De e szavakat csak gondolá.

Néhány perczig hallgatának.

Mig kedvesét Klaudia halottnak hitte, mindent hagyott magával történni. Feláldozását tartozásnak s nem áldozatnak hitte. Most tudta hogy él, a merev szemekből olvasá, hogy híve maradt. Magát most is feláldozta volna. De azt kit ugy szeret?

Zergi szerelme az örültséggel volt határos. Voltak perczei mellyekben miről sem tudott. Olyan percze, mellyben a jövőbe kívánt volna tekinteni soha sem volt. Azt hívé hogy ha ő boldog Klaudia is az leend mellette. De azt hogy e boldogsághoz az érzelmek villanyszikrájának találkozása szükséges, soha sem hívé soha sem érté.

Klaudia ellenkezöleg, nő volt, kit pompa fény nem érdeklett. A házi boldogsághoz férje szerelmén kívül még egygyet kívánt — hogy férje meg is értse őt.

Lelke most habozásban volt. A szeretet s szerelem kötelességei közt kelle választania a leggyöngédebb legjobb női szívnek, kit isten teremté. Atyját mentse meg, hogy kedvesének adjon boldogságot? Atyját vagy saját szívét temesse-e el?

A vörös haju igen jól számított. Első szavaival az áldozat lehetőségét akarta kimutatni. Most oda vetve festeni akarta annak szükségességét. Tudta, hogy Klaudia atyja megmentését kezének oda nyújtása előtt nem kívánandja.

— S ön atyja? ő most szenved. Börtönben van. Olly hideg olly nedves ott a lég. Szegény még azt sem tudja van-e napja az istennek, s meglátja-e azt valaha?

Puha ágyhoz szokott tagjai nehezen szokhatják meg a szalmát, s izletes étkek helyett száraz kenyérral enyhíti éhségét. Szomorú sors ugy-e Klaudia?

— Irgalmas Isten!

— S mi lesz még ezután? Tán kivégezik, tán várfozságra ítélik. Utolszor tegnap látta önt . . . akkor is fenyegetőleg mereven nézte. Tán a templomi jele-
netre emlékezett. Ha megölik jól jár. Tán egy lövés, tán a bakó kötelének hurka vet véget életének. Ha meg nem ölik élő halott elevenen sírba temetett lesz. . .

— Ne tovább . . . ne tovább . . . ön megszabadítja, atyámat s önnek neje leszek. . . . Zokogása miatt a halvány gyermek alig tudott szólani.

— Még ma?

— Még ma!

— Egy óra múlva megmentésének hírért hozom.

— Egy óra múlva eltemejük boldogságomat!

Klaudia magára maradt sivar rémes gondolatjai társaságában

Zergi távozik. „Dozsmay gondolá magában, ördög ember mit akarhat-ez? tíz óra! ez óta vár rám. Ideje hogy távozzam!”

Zergi valóban már várta őt. Az érkezőt a gyűlölet s megvetés bizonyos nemével fogadta.

— Röviden akarok veled végezni.

— Nos barátom mit akarsz?

— Barátom? ördög vagy, ember alakban! Szólj mi történt Tárkándyval?

— Tárkándyval? Mi közöd hozzá? s olly merev

olly átvillanyzó tekintetet vetett rá, mintha lelkében akart volna olvasni. E perczig nem tudá a viszonyt mi közte s Klaudia közt létezett. Nem tudta most sem csak sejtette, hihetőnek tartotta a templomi jelenet után, de e sejtelem a kin és gyűlölet egész tengerét tartá föl előtte.

— Mi közöm hozzá? Ezt megtudni nem fogod. De én mindent tudok. Te leányát nőül akartad venni, kinek nem volt ereje oltárnál isten előtt elmondani, hogy szeret. S még is nőül akartad venni. Az atya most fogva van. Nem a te műved volt-e ez?

— Te szereted Klaudiát. S Klaudia? Viszonszeretettel-e?

— Felelj!

— Felelj te nekem! s olly görcsös dühvel szorítá meg kezét, hogy ez remegett belé.

— Ki fogatta el az atyát? ugy-e műved volt? Én mindenre képesnek tartalak.

— S miért tartoznám neked számolni?

— Megmondom mindjárt. Mint kapitány a Görgei táborában egy csapattal elmaradtam Váczon olly bizománnyal; hogy egy kémtől jövő tudósításokat átvegyem. Megtörtént. Felbontám a levelet, mellyben te őt az osztrák sergek állásáról tudósítod, azután az adott rendeletek után cselekvendő. A levél eredetie birtokomban. Lehet megcsaltad Görgeit is, mint most megcsalod a német tábornokot. Ha Tárkándy egy óra mulva szabad lesz, a levelet kezédbe adom. Ha nem — a német tábornok kezébe játszom.

— S hol a levél ?

— Nézd !

— Ez az. Mit kívánsz ? S hevesen utána nyult.

— Tárkándy szabadságát. Mond Géza a levelet zsebébe téve.

— Jó!

— De most rögtön !

— Épen őrzt váltanak a börtön ajtaja előtt. Itt van két levél a bemenetelre. Egyikét bemutatod az őrnek midőn bemész, mivel kiérték a börtönből az örök és az őket vezénylő tiszt fel lesznek váltva. Kijöhettek mindkettlen anélkül hogy valaki valamit sejtene. Tárkándyt különben sem ismerik. Egy lovas kocszi várand itten.

Zergi Klaudiához, Géza a börtönbe ment. Az első egy embert föláldozni, a másik egy föláldozottat megszabadítani.

Olly szomoruan olly sötéten nézett ki a Tárkándy börtöne. Szómorubbá sötétebbé tette azt a gondolat, hogy leányától el van szakasztva. Olly véghetlenül szerette e gyermeket . . . kitudja mikor látandja ?

A legfeketébb gondolatok kinzák. Miért szenved ? mi a bűn mit felrónak neki ? minő sors vár leányára ? . . . Könyeket törölt ki agg szeméből, hogy utat csináljon az ujaknak, midőn Géza belépett.

— Uram mond ez zavartan, uram bocsásson meg. Hagyja el ön velem e vészes boltokat. Itt két átmeneti jegy.

— Uram, de én önt nem ismerem. Mond Tár-

kándy, ki Gézát leányánál soha sem látta, rendesen egy öreg néne fogadván el ennek vendégét.

— Igaz! szinte feledtem! Én Dozsmay Géza vagyok.

— Csodálatos! Mi készíti önt e lépésre?

— Mi? ne kérdje! kövessen! Én szabadságát adom vissza.

— S nem akar-e ön törbe csálni?

— Törbe csálni? én uram? ki életem adnám önért. Az égre! kövessen.

— De ki áll ezért jót?

— Jól van, ön nem hisz nekem. Én szeretem leányát s viszont szerettetem. Most tudja ön uram mért akarom megmenteni, most láthatja, hogy nem akarom törbe csálni.

A kérelem, a leglisztább szándok olly sürgető hangján volt ez elmondva, hogy az ember önkénytelenül hitt neki. Az öreg még egy perczig nézett határozatlanul maga elébe.

— Ön még sem hisz nekem? Isten mivel győztem meg? Erre nem gondolék!... Istenem... igaz... itt e levél leányától... ugy-e most hiszen nekem?...

Az öreg felállt, megszorítá a Géza kezét s szemében könnyel mond:

— Köszönöm menjünk?

Minden baj nélkül kiérték a börtönből, s utjokat a ház felé irányzák, hol Klaudiát feltalálni vélték.

A szoba üres s Klaudia nem volt hon.

— Szent ég! leányom!

— Nem sokára jövend. Most távoznak Zergivel.
Mond egy agg cseléd.

Egy óráig hasztalan vártak. Klaudia és Zergi megérkezének. Az első kisírt szemekkel, guny mosollyal ajkán az utóbbi.

— Gyermekek!

— Atyám!

Szívérzelmök e szavakban tört ki. Többet szólni egyik sem tudott. A viszonzlás örömének mély tiszta érzete elfojtá szavukat. Csüngtek egymás karjain, csókolák egymást, s újra oly mélyen néztek egymás szemébe! Géza egy szögletben állt anélkül hogy észrevétnék.

— Atyám mond utóbb Klaudia, kívánatod megtörtént. Én Zergi neje vagyok! . . .

Géza hallá ezt . . . egy perczig elhalványult szemei előtt a világ . . . a másikban a düh a kétségbeesés egész erejével akart előre törni megsemmisítendő a gonosztevőt. Elakarta mondani a Zergi bűnét.

— Nem! ne tudják meg. Mind kettőjüket megölné.

S eltántorgott. Merre? hova? maga sem tudá!

IV.

E***t a német hadsergek még az nap oda hagyák. Hire szárnyalt, hogy Guyon fogja megszállani sergeivel.

Tárkándy leánya s vejével, értesülve készülődésekről, de más felől félve, hogy Tárkándy kiszabadulása fölfedeztetik, még azon órában oda akarák hagyni a várost, falura vonulandók legalább a magyar csapatok bevonulásáig.

S valóban el is indulának.

Géza lélek állapota kétségbeesett volt. Öntudatlan ment szállására. De már akkor a hadi foglyok elindittatának s őt ki becsület szavára kün járhatott, s a katonai irodában alkalmazva is volt, ott feledék. Első perczen utánok akart menni. Gondolá, ha megölnek ha elvesztenek is nekem mindegy.

De e gondolat csak egy perczig tartott. Klaudia — ötlék utóbb eszébe — egy bűnös egy ármányos ember neje. Klaudia ez a tiszta jó angyal. Legalább könnyitendem sorsát!

Mit tegyek? . . . hah! csak késő ne volna! Lovára pattant, s ment azon irányban, hol őket feltalálni vélte.

Tárkándyék már elindulának.

— Gyermekem, mond az aggódó öreg, boldog vagy-e?

— Nyugodt vagyok atyám!

— De azon ifju ki megmentett csodálatos dolgokat mondott nekem. Azt beszélte hogy szeret. . . .

— Atyám. . . .

— S hogy viszonszerettetik. Igaz-e ez? Szereted-e férjedet?

— Ne kérdezd atyám. Mi Zerginek hálával tartozunk.

— Ő családunk jó barátja, ő becsületes ember. Tudom.

— S ő mentett meg atyám!

— De erről Dozsmay nekem mit sem szólt. Sőt én mindig őt tartám megmentőmnek.

— Fölfejtem én uram az egészet. Mi neki csakugyan hálával tartozunk. Miután nekem ott az őrszemen levő tiszt ismerősöm, én őt kértem föl magára vállalni ön megmentésének véghezvitelét. Ő nekem jó barátom. Biztam benne s valóban nem csalatkozám.

— Köszönet uram! mond Klaudia.

— Ó nevezzen ön férjének! Ó mondja ön csak egyszer hogy szeret! S szenvedéllyel szorítá kezét ajkaihoz.

Mély, mély hallgatás állott be.

Alig haladhatának ekkép egy óráig, midőn egy guerilla csapatra akadtak. Ujongva szaladt e csapat feléjük a mint megláták s körül kerítették őket.

— Rajta! mond néhány hang, hihetõleg valami menekvõ hazaárulók, le kell tartóztatni.

— Letartóztatni. Jó, mond a guerilla százados, egy fiatal ember, de a nélkül hogy bántódások volna. Nagysád, mond udvariasan Klaudia felé fordulva, nagysád megfog bocsátni, ha kötelességem teljesitem.

— Uram, mond Tárkándy, menekvõk nem vagyunk. Jószágomba utazom vöm és leányommal. Én Tárkándy vagyok.

— Bocsánat uram, ha ön ezt állítja, engedje magát s kocsiját megvizsgálhatni. Ha mi gyanust sem találunk, s becsület szavát adja, hogy a falun tul, melylyet megnevez, tovább nem menend, folytathatja utját.

— Jól van uram!

S megkezdõdék a motozás. Tárkándynál s Klaudiánál mit sem találtak. Zerginél sem volt más mint egy pár jegyzet, s levél osztrák tisztektõl. A jegyzetek csodálatos dolgokat foglaltak magokban, s alig lehetett másnál, mint épen kémnél.

A guerillák zúgni kezdének.

— Megbocsátnak uraim, mond a százados, illy körülmények közt önök nem mehetnek tovább, sõt semmirõl sem állok jót, ez urat illetõleg.

— Csodálatos, mond Zergi, midõn én a magyar hadseregnek tettem szolgálatokat!

— Ellenkezõleg bizonyítanak e jegyzetek!

— Ön nem érti azokat. Kivánom hogy Görgei elibe vitessem.

— Fel vele! fel vele! kiáltának a guerillák, õ kém!

— Csendesedjetek, mond a százados, ő nem folytatandja utát.

— Nevezetes! mond Zergi páratlan szemtelenséggel, mit akarnak önök?

— Fel vele! fel vele! ő kém!

S többen valóban megragadák.

Ideje sem volt a századosnak ellenkezőt rendelni, midőn egy lovag tajtékzó ménen eseményünk színhelyére rohan. Az első perczen felfogá, hogy mik történnek ottan, s szilárd elhatározott hangon mond:

— Megérdemli! S aztán leugorva lováról Klau-diához ment, ki mind ez ideig mereven nézett maga elibe.

— Te ismered őt? mond a százados Gézához, kiből régi bajtársára ismert.

— Ismerem!

— Ismered? ám legyen. Szavadnak hiszek.

— Fel vele! fel vele!

— Kivánom hogy Görgeihez vigyenek!

A guerillák nevetve megragadták. „Pokolba ved, nem Görgeihez.“

— Mentse meg ön férjemet, mond Klau-dia megragadv a Géza kezét, mentse meg ön őt.

— Ön szereti őt? s e hangban volt valami szív-rázó kétségbe esett.

— Esküszöm nem! de atyám életét mentette meg! s szerethetném-e önt ha

— Klau-dia! mond Géza kétségbeesetten, legyen!

Aztán a guerilla századoshoz fordult. Jót állok ez emberért!

— Ismered őt?

— Ismerem! Engedd őt folytatni útát!

— Fiuk, mond a százados, ez emberért én állok jót. Mehet merre tetszik. Morogva bár a guerillák engedelmeskédének.

— Megvan-e Klaudia velem elégedve?

— Köszönöm barátom! s hévvel szoritá meg az ifju kezét.

— Uram, mond Tárkándyhoz fordulva, egy ideig én is önökkel utazom.

A guerillák E*** Tárkándyék pedig céljok felé utazának.

Nem sokára elérték a szomszéd falut.

Nem tartván tanácsosnak tovább utazni, elhatározzák itten meghálni.

Egy kis csapszék udvarába hajtának, mely a falu végén állt, régi dűledezett épület. Egy kis szobát alig kaphatának. Az is ronda volt, semmivel sem látva el, nem illy uri kényelemhez szokott vendégek számára készítve.

Vacsorához ültek. Szótlanul végezték el azt, annyira elfoglalták őket a nap eseményei. Klaudia halvány volt, Géza hosszan hosszan nyugtatá rajta szemeit, s nehezen tudá sohaját elzárni. Zergi terveket forralt magában, hogy mikép vásárolja meg Gézától a titkokat, miket még el nem árult. S az atya határozatlanul nézte hol egyiket hol másikat.

— Ideje volna már, mond Géza Zergéhez, nyugalomra szállni. Tárkándy ur és nőd fáradtak lesznek. Engedjük nekik át a szobát. Mi күn a szabadban fogunk hálni. Ugy is igen szép idő van.

— De

— Parancsolom! mond fülébe sugva.

— Engedelmeskedem!

S mind ketten elhagyák a szobát.

V.

Másnap elérkezének a Tárkándyék jószágába. A kastély a hadjárat alatt az utóbbi napokban felprédáltatván, nem maradhatának ottan. Elhatározzák tehát, hogy másnap visszatérnek E***be, annyival inkább mert az öreg Tárkándy ohaját nyilvánítja, hogy veje a közügyekben vegyen részt.

Géza és Zergi az nap estéjén egy szobában együtt beszélgetének. Olly sajátságosan néze ki e szoba. A falakról a mész levájva, a padozat felszakasztva, az ablakok betörve s a butorok megrongálva valának. Az égő gyertyát az esti szél lobogtatá... annak szemlélésében merengett a két ember, kiket a gyűlölet csatolt össze.

— Te szereted Klaudiát... akarám mondani nődet, szakasztá Géza félbe a csendet, gúnyjal nyomva meg az utolsó szót.

— Életemnél üdvömnél jobban!

— Jó! E szót egy tulvilági lény nevetése követé.

— Mit akarsz?

— Tudod hogy életed kezemben van.

— Tudom.

— Ha a császári sergek közé mégy, felakasztatlak mint magyar kémet, ha a magyar sergek közé, fel, mint császárit. Bizonyítványaim vannak.

— Mit kívánsz értök? Mindent, mindent csak nőmet ne!

— Ha külföldre menekülsz, ott lölek agyon. Életemet ugy is meguntam.

— Értelek. Te azt akarod hogy nőmtől elváljak. Őlj meg gyilkolj még csak azt ne! Tórdeimen imádlak, mit emberrel nem tettem. Csak azt ne! koldus mezbe öltözöm ha parancsolod, meggyilkolom ki sérteni mert, megtagadom az istent, hogy elkárhozzam, csak azt ne kívánd!

— Ugy-e szereted Klaudiát?

— Szeretem, életemnél üdvömnél jobban szeretem. Egy gondolatom van — s ez ő! egy álmam van — s ez ő! kivüle nincs életem, nem is akarom hogy legyen! Örült vagyok ha rá gondolok! S meg ölném magam a kéj miatt, ha kezét megfoghatom. Ne szakassz el tőle! S olly meredten kétségbeesetten függeszté szemeit Gézára.

— Ne félj!

— De hát mit kívánsz?

— Te boldoggá igyekvendesz tenni őt?

— Esküszöm.

— Te minden vágyát tellyesitended?

— Esküszöm.

— Tenyereden hordozod, őrizended a légtől, imádandod mint istent?

— Esküszöm. Ez mind?

— Nem! Csend után folytatá: te őt gondolatban sem fogod sérteni?

— Soha! gondolatban sem!

— Nem leend panaszra oka soha?

— Soha! esküszöm!

Ujabb csend.

— Még csak egyet kívánok.

— Parancsolj! Minden jót remélve olly könnyültnek érezé magát Zergi.

— Érts meg. E nő tiszta illetetlen mint angyalok kik istent szolgálják. Tiszta illetetlen marad.

— Világot ... világot ... borzasztókat sejtek! ...

— E nő gyülöl. Sorsa a tiedhez kötve elviselhetlen. Te férje vagy. Csak barátja maradsz. Illetned őt nem szabad — érts meg, nem szabad. Ő tiszta marad ... tiszta miként most!

Zergi térdre borult, görcsösen szoritá ajkaihoz a Géza kezét, sírt mint kis gyermek s fuldokolva mond:

— Ölj meg! csak ezt ne kívánd.

— Parancsolom! Őrszemmél kísérendlek mindenüvé bár hova menj. S ha egy ujjal illeted e szent virágot, én megismerem. Könyeből, arcza halvány-ságából, szemei alvó tüzéből én megismerem. Az atya megtudandja hogy te fogattad el őt. Téged pedig meg-

öllek. Osztrák vagy magyar földön a gyalázat halálával, saját törömmel a külföldön. Esküdj meg!

— Ne ne

— Esküdj meg!

Olly fenyegető, olly parancsoló volt e hang, hogy Zergi kérelmet sem talált. Fuldokolva mond:

— Esküszöm!

Másnap E***-be utazának.

VI.

Zergi ezután sokat igen sokat szenvedett. Klau-diát szenvedélyesen szerette. Életében egyetlen célja volt — hogy övé lehessen. Most övé . . . s még sem nevezheti sajátjának. Szerette őt s nem volt szabad ezt neki megvallania. Egy csókért életüdvét adta volna, s e csókot még álmában sem meré élvezni.

Néha kigyuladt arcza, izmai feszültek „enyémme kell hogy legyen!“ Illyenkor lankadtan roskadt öszve s csak sírni tudott.

Minden percz, minden tekintet a drága hölgyre nevelte kinját.

Gyakrah futni akart szaladni messze el . . . el kinjaitól . . . nem tudá mért visszatért, nem mehetett.

Máskor kiakarta szivéből a képet tépni megakarta tagadni szerelmét, illyenkor örülté lett.

Bünterveket forralt, Gézát elakarta veszteni. Hogyan? mikép? esze megtagadá a szolgálatot. Olly gondos, olly vigyázó volt minden léptére, hogy kiját-szani soha sem tudá.

Ha csatába ment Zerginek vele kellett menni, ha visszatért a csatából, perczig sem hagyá el. Sirt rimánkodott Gézának — egy mogorva „soha“ tudatá vele hogy hasztalan!

Borzasztó élet volt . . . birni egy nőt anélkül hogy birhatná, vágy, remény, kétségbeesés s a nem feledés kínainak kitéve!

Egyszer Géza sebet kapott. Éjjel ágya elibe löpözött, fölakarta tépni a kötélékeket.

— Hasztalan, mond Géza az irományok nincsenek birtokomban. Ha én meghaltam, ez irományokat rögtön a vész törvényszék kezébe adják. Tul élned nem szabad.

Ezután még azért is kelle imádnia istent, hogy Géza halálos ellene, meg ne haljon.

Borban kereste a feledést, az is megtagadta tőle azt. Más nők karjai közt igyekezte föltalálni, az még jobban sebzé szívét. Naponként halványult, naponként kétségbeesettebb lett.

Végre a juliusi napokban elhagyá a magyar kormány Pestet. A három férfi a táborral ment, Klaudia elmaradt egy kolostorban.

Augustus vége felé a magyar ügy teljesen megvala bukva. Tárkándy visszatért leányához. Géza és Zergi kimenekültek.

* * *

Shumlában mindenki figyelmét a menekültek közt különösen két jó barát vonta magára. Mindketten igen szerencsétlenek lehettek — olly csüggedtek valának! Tán a nyomor füzte őket öszve?

Soha sem hagyák el egymást. Egy szobában aludtak, s ha nyugodni száltak, egyikök gondosan bezárta az ajtót. Ha sétálni mentek, egymás karát soha sem ereszték el, pedig soha egy szót sem szóltak egymáshoz. Egy tálból egy ételből ettek, mert egyik sem hitt a másiknak. Az egész világ azt gondolta, hogy a legjobb barátok, s forróbban szeretik egymást mintha testvérek volnának.

Csak néha mondá Géza Zerginek „ha valaha elszöknél tőlem, ha Magyarhonba mennél, vannak ott irományok, miknek egy része a kormánynak, más része pedig Tárkándynak fog átadatni.“

Géza ilyenkor kedvtelve nézte a Zergi borzadását.

S Klaudia? még ma is siratja férjét, kit soha sem szeretett, s kedvesét kit jobban imádott életénél, s kik közül egyik sem lehetett övé.

PHILHUNGARA.

PHILIPBURGA

„Egy éve mult, hogy utolszor láttam őt . . . ez életben legutolszor. Kisdéd alig két ölnyi mély sir takarja. Kicsinke hant, telve illatos virágokkal. Kívül élő nefelejtsek — belől a sirban halott rózsa.

Még nem tudtam elfeledni . . . s tán soha sem tudandom. Meggörnyedtem a bánat alatt, szemeimből az élet tüze kialudt. Csak keblemben él hervadatlanul a fájdalom gyászvirága.

Ó hogy az nap midőn őt eltemettem, nem ölhetém meg emlékem életét is!

A fekete koporsót igen sok nép követte. Mind feketébe öltözött komor bánatos emberek. Hisz ő is egyike volt a Buda alatt elesteknek. A legszebb napon a legszebb halállal mult ki. Mindenki sajnálta őt, mert azt hívé hogy ezután még szebb napok leendenek.

Akkor én is azt hittem. Az öröm kétszeres lett volna vele, mint kétszeres most a bánat nélküle.

Naponta eljárók e hanthoz. Friss virágokat hintek reá . . . hisz azok is olly rövid éltüek mint boldogságom vala!

Olly igen igen szép vala ő! Szőke fürtök, elme-rengő kék szem, rózsa arcz, hova tüntetek el? Semmi semmi sem maradt belőletek, mint egy halvány kép az is csak lelkem előtt él, s az is csak eloszland, ha én meghalok.

Szegény szegény leány! míg élt őrangyalom volt.
Most is az . . . hisz bánatomban is van enyh, van élv!
s én megválni nem tudnék tőle.“

* * *

E szavakkal kezdte meg *** Jenő barátom nap-
lóját. De nem volt ereje folytatni. Mit ő elbeszél
nem, saját történetét; az alább következő sorokban pró-
báltam leírni.

Ó sokkal szebb ragyogóbb de bánatosabb is a
sors költészete, mint mit ember ki gondolhat!

I.

Magyarhon határszélén, a Lugosról Dévára vezető országutban, utolsó falu Kossova. Bérczek aljában terül el, mellyek e falvat amphitheatrunként övezik körül. Elromlott országut fehérlik át a hegyek zöldje közt, mignem egy kanyarodásnál a lombos fák egészen eltakarják.

Az oláh falu ronda kunyhói körül alig fehérlik ki egy pár csinos urilak. Beszélyünk korában 1848 oct. eleje) tricolor zászlókkal voltak ékesítve. . . A tricolor már eltűnt rólok.

A csinosb lakok egyike vendéglő volt.

— Fogadás, mond egy honvéd tiszt ki oct. 1-én reggel 6 órakor érkezett oda, midőn a nap első sugárai piroslottak a hérczi fák között, egy barna magas fiatal ember nem szállt-e meg itten?

— Magyar katona öltönyben? kérdé a vendéglős, süvegét megemelve. Honvéd egyenruhában, igazítá ki a tiszt.

— De igen uram.

— Hol van hát?

— Amott jobbra az első szobában.

— Lovamnak abrakot, magamnak reggelit, mond

á tiszt s a kantárszárat a fogadós kezébe lökte. Feleletet sem várva rohant a kijelölt szoba felé.

— Hangodról ismertelek meg, mond *** Jenő kilépve a szobából, légy üdvözölve!

— Csakhogy utolértelek, mondá az ujon érkezett kit ezentulra Vilmosnak nevezhetünk.

Mind ketten a szobába léptek.

— Fiu! mi hozott ide?

— Téged követtelek. Nyomodban valék minde-
nütt.

— Hogyan? miért?

— Tudám hogy Erdélybe mégy szülédhez, s hogy az oláhok e szerencsétlen haza falvaiban gyilkolják a földes urakat. Féltettelek.

— S csak ezért követtél?

— S nem vagyok-e egy étellel adósod? s ha a vész színhelyére mégy nem kötelességem-e nyomodban lenni?

Vilmosnak igaza volt.

Sept. 21-én Mészáros maga vezette az ostromot Sz. Tamás ellen. Az öreg ember mindenütt elől állt. S midőn körulte levő társai lefeküdtek, hogy a sűrűen hulló ellenséges golyók ne érijék őt, ő fejét sem hajtá meg.

Azután a csatornába ugrott, s a legnagyobb golyó zápor közt úszott a tulpártra s vissza.

Vilmos és Jenő is azok közt valának kik az adott dicső példát követték. Akkor még nem ismerték egymást. Vilmos korábban ért át, s midőn gondtalanul

vissza sem nézve nagyon előhatolt, a magában állót egy csapat szerezsán körül vette s kezdte lefegyverezni.

Jenő mintegy tizenöt huszárral e perczben szállt a tulpartra. Észrevette, hogy ott, hol a csoportosulás van, egy társát vész fenýíti. Embereivel oda vágatott, s saját kezével lelött egy szerezsánt, ki handzsárát az ellenálló Vilmos mellének szegezte.

S szemök első találkozására, az első kézszorítás, a mentő és megmentett között első szikrája volt a leghőbb olvadékonyabb tisztább barátságának.

— S mikép ereszte el ezredesed? vagy tán fegyverszünet van? kérdé Jenő, más tárgyra akarva vinni a társalgást.

— A harcz keményebben elkeserültebben folyik mint valaha. Szerencsés valék a kitüntetettek közt megemlítettetni, s mint olyant főhadnagyi ranggal áttettek az organizálni kezdett Mátyás huszárokhoz. Ha azonban továbbra is gyalogok közt maradsz . . .

— Átallanád tán? Nem azt nem fogod tenni!

Vilmos Jenőre tekintett. E nézésben kérdés és elhatározás volt egyszerre.

Néhány percznyi szünet után folytatá:

— Nem indulunk-e?

— Pihend ki előbb magad. Te alkalmasint egész éjjel utazál.

— Nem vagyok fáradt. Csak félnappal indultam később mint te. Jó hogy utolértelek.

S viszont kezét szoritának. E kézszorításra minenk elpirult. Miért, egyik sem tudá.

Néhány perczig folytaták még a beszélgetést azután elindulának.

Erdély nagy része magas bérczek láncolata. Egymás hátán fekszenek ök, s gyűrüt képeznek a kis ország körül. Kopár sziklák, mellyek ormain alig láthatni mohot, magas sugár fenyvesek s lombozatos bükkesek vannak azok ormain. S aljában a bérczeknek gyönyörű völgyek láthatók ezer virágaikkal kristálypatakjaikkal.

Illy tájakon folytaták Jenő és Vilmos utjokat.

Egész idő alatt igen keveset beszéltek együtt. Mindenik kereste a szavakat s egyik sem találta. Jenő ohajtotta mennél hamarabb az ősi lakban lenni. Vilmos igen gyakran igen hosszan nyugtatá rajta szemeit, s ilyenkor önkénytelen sóhajtás tört ki kebléből.

Dél volt, midőn Dévára értek. Ott megtudák mitől rettegenek s csak sejtének eddig: Erdély lángban áll. Az oláhság fölkelt, táborokat képezett. A császári katonaság s honvédek többhelyt öszveütközének. Az előbbiekre creje tulnyomó.

Onnan gyorsan folytaták utjokat *** falva felé, hol a Jenő szüléi lakozának. Késő estve értek oda.

Jenő anyja, két év óta özvegy asszony, mintegy 45 éves lehetett. Nyugodt méltóság jellemzé vonásait, mellyeken a régi szépség nyomai még fen maradtak.

Ifjúkori arcának hasonmása volt Teréza alig 18 éves leánya. Szőke haj, fekete szem, szabályos rendez arcvonások, magas sugár termet, gyermekes vi-

dor kedély a kifejezésteljes arczon leggyakoribb sa-
játásai az erdélyi hölgyeknek, jellemzék őt is.

Az erdélyi nép vendégszerető. Kitünőleg az volt
e család, úgy hogy Vilmost a ráhalmozott szivesség tul-
boldoggá tette.

— Ha egy nap később jösztek gyermekeim, nem
találtatok volna itt. Mi igen, igen féltünk. Megtáma-
dásnak untalan kitéve, néhány nap óta bizonytalanság-
ban élünk itt.

— Ó én korábban jöttem volna anyám, ha tehe-
tem azt.

— Mi itt még biztosan vagyunk — de az innen
elvezető ut már bizonytalan. Holnap reggel czivil öl-
tönyben lovagolj be Nagy-Enyedre. A térparancsnok
rokonunk. Fog ő neked katonaságot kezded alá rendelni
melly innen elkísérjen bennünket.

— Ó engedje meg nagysád, mond Vilmos, hogy
Jenő helyett én menyjek be! Minek veszélyeztetné ő
magát?

— Nem Vilmos, te nem tudod az utat.

— Legalább én is veled megyek.

— Maradj itt anyámnál nővéremnél. Engemet ne
félts!

S Jenő még azon éjjel vacsora után elindult.

Vilmos s a két nő magokra maradtak.

— Jenő már két nap óta van oda anyám, s még sem jön.

— Ne aggódj gyermekem! Még nem késett, még ma meg érkezend. Biztatá leányát az anya, pedig önmagának is biztatásra lett volna szüksége.

— Én nem aggódom anyám. Pedig lásd, olly veszélyes most az ut, annyi mindenfelé a rabló csapat melly azt bátortalanná teszi.

— Bizzál istenben gyermekem! ő nem hagyand el.

Várás és biztatással telt el a harmadik nap.

Negyedik nap délutánján Vilmos lóra ült s a kastély melletti hegy tetejére vágatott. Nem messze a kanyargó országuton porfelleget látott.

— Ez ő! ez Jenő! úgy dobogott szive. Merően figyelemmel utána nézett . . . úgy röpült volna oda.

Háta mögött tompa zajt hallott. Vissza tekintett, figyelt . . . úgy tetszék neki mintha a kastélyból hangzottak volna fel a vegyes hangok.

A kastélyt egy domb fái takarák el szemei elől, úgy hogy oda nem láthatott. Rögtön vissza fordult.

Sejtelve nem csalá meg őt. A zaj a kastélyból hangzott fel.

A drabant egy izmos athleta termetű oláh hatod magával a kastélyba tört. Mindnyájan vérszomjas kegyetlen emberek. Legelőbb a drágaságokat rabolták el s gyűjték halomra. Azután a ház asszonyát ölték le.

Egy oláh lándzsáját már Terézára emelte, ki alél-tan feküdt anyja teteme mellett.

— Megállj Vapilie! ez az enyém! Hozz vizet!

S a szegény leány fellocsoltatott. Halálhalvány-ság ült arczán, meredten forgatá szemeit, bakóitól még könyört kérni sem volt ereje. A mint meglátta a drabantot azt hitte, hogy ez védi, — hozzá szaladt.

— Jól van fátá mond, s átölelte s csókot nyomott arczára.

S küzdeni kezdett a gyöngé nővel, kinek rettége minden erejét visszaadta. A bűn és erény küzdelme volt ez. Nehány perczig tarthatott, az oláh mindig nagyobb szenvedéllyel szorítá őt magához . . . a silph természetű szűz leányt.

Közepette e küzdesnek észrevétlenül — mert a többi oláhok a zsákmánnyal foglalkozának — toppant be Vilmos. Kírántá pisztolyát. Az első biztos lövés leteríti a drabantot.

A felriadt oláhok az első perczben szaladni kezdtek, de látva, hogy Vilmos egyedül van, megrohanták.

Vilmos kardot rántott, s négyfelé küzdeni indult, míg az ötödik Teréz után rohant, s az ablakból kiugrani akarót visszatartóztatá.

— Tartsátok fel a pimaszt, én a fátát őrzőm. Elegen vagytok ellene. S ölelni csókolni kezdte a szegény leányt, ki istenéhez imádkozott, hogy vegye őt magához.

Az oláhok mindenike sebet kapott már. Vilmos még tartá magát, midőn egy jól irányzott lándzsavágás kardját ketté töré.

E perczben Terézára tekint . . . e perczben látta hogy mindketten elveszének.

— Megmentem erényedet ha éltedet nem is ment-
hetem meg! S oda rohant, s a ketté tört kardot keblébe
döfte.

. . . Ezután csak azért küzdött Vilmos, hogy
mennél drágábban adja el életét; a drabant lándzsáját
földről felragadva. Csak egyetlen kis könnyü fejsebet
kapott s már egyike az oláhoknak halva terült el a
földön.

Az udvaron lódobogás zaj hallatszott.

Jenő elég későn érkezett hogy családját megölve
lássa, s elég korán, hogy megmentse barátját.

II.

1849. febr. 5-ike volt . . . első nap mellyen a hanyatlásnak indult magyar forradalom Branyiszkó ormára diadal lobogót tüze föl.

Hó és fagy borította a földet . . . fehérségét vér pirosítá meg, s fagyát vér engesztelé föl. Északi szél sivitott végig, s kapta föl az ellenálló hegyek ormáról a hófuvatagokat. Sem ég sem föld nem volt látható — minden egy fehérségbe olvadt öszve.

Ki akarna ez nap utazni? ki huzna ez nap a bércz alá ágyut hogy megostromolja annak ormát?

Illyen nap az ember imádkozni szokott, s nem kísért Istent

. . . S még is ez nap volt az első jelentékenyebb s legdicsőbb diadalnak napja! — . . .

Guyon Korotnokon volt. Csak három zászlóalj katonasága volt, a közöl kettő harcban soha sem volt s a harmadik halálnak volt . . . mert egy csatából már megszaladt.

A császár hadserge számszerint 5 zászlóalj, 4 század lovassal a kanyargó hegyi uton huszonnégy poszítot foglalt el, s erősíté meg ágyuival, úgy hogy golyói a hegy minden részét minden utát beérték.

Ezt a hegyet kellende annak a hidegvérű komoly angolnak megostromolni.

Katonái gyakorlatlanok voltak, positioja lehető legrosszabb, még az idő is ellene esküdött . . . hagyjon fel tervével, miért kerget lehetlent?

Kiállítja katonáit s annyit mond nekik „vorwärts! sturm!“

Mintegy három a gyávábbak közül szaladni kezd. Saját kezével lelötte. Ő maga mindenütt elől ment. Két zászlóaljat ő maga vezetett, a harmadikat mellék uton küldte fel.

Ez volt a legborzasztóbb csata! Söpörte az ágyugolyó a szegény fiukat, s minden elesett más feltörekvőt sodort magával a mélységbe. S Guyon mindenütt előttök ment, s untalan fülökbe zugta „vorwärts dupla löhning! rückwärts sziszen!“

S a fiuk mindenütt nyomában valának a vezérnek, követték őt fel a hegyi uton, mignem minden ágyut elfoglalának, s az ellenséges serget minden positiból kiverék.

Legdicsebben a halálra szánt zászlóalj viselte magát. Új lobogót kapott e felírral: „Branyiszkói diadal, febr. 5-én 1849.“

Jenő is e harcosok közt volt. Első vala a hegy ormon. Kereste a halált . . . de az nem találta fel őt. Midőn egy ágyut elakart volna foglalni elfogatott.

A császári hadsereg Sirokkára vonult, onnan másnap Eperjes felé indulandó.

Késő este volt már. Olvasómat egy sirokkai tót egyszerű lakához vezetem. Fa karszékben különböző rendeleteket téve, ül ottan egy osztrák főhadnagy.

— Főhadnagy ur, szakasztá őt félbe egy belépett őrmester, egy nő kíván kegyeddel szólni.

— Hagyjatok magamra, senkit sem akarok látni.

— De a nő igen szép, s siető dolga van, mint mondá.

— Senkit sem akarok látni

Még elsem végzé e szavait, s egy magas karcsu angyal szép szöke nő lépett be.

A nő szépsége a megjelenése által okozott kellemtelenséget az első perczen eloszlátá.

— Ah asszonyom, mondá a tiszt, mivel szolgálhatok?

A nő félve közeledett, reszketett . . . úgy félt hogy czélja nem sikerülend. Első perczen mit sem szólt, csak hosszan igen hosszan nézett a tiszt szemébe.

— Uram

— Madame mivel szolgálhatok? foglaljon itt mellettem helyet! Ej! ne vonogassa magát!

— Uram én biztos szeretnék abban lenni, hogy ön kérelmem nem tagadja meg, pedig igen rettegek az ellenkezőtől!

— Ha tőlem függ asszonyom . . .

A nő még igézöbben tekintte rá . . . kezét a tiszt kezében feledte . . .

— Öntől függ uram . . . lesüté szemeit s hagyá arczát a tiszt által csókoltatni.

Végre kibontakozott karjaiból s pirultan lesütött szemekkel mond :

— Fogoly testvérem az ön keze alatt van ugy-e?

— Ki az ön testvére ?

— Én láttam öt bekisértetni. Bizonyosan tudom hogy itt van.

— A szomszéd szobában csakugyan van egy fogoly.

— Az az ! mond a nő villogó szemekkel, *** Jenő , ugy-e ?

— Gondolom *** Jenő !

— Ó ercsszen ön testvéremhez !

— S aztán ?

— Mit tudom én mi történend azután csak egyszer lássam öt !

— De én is ott leendek asszonyom . . .

— Nem nem . . . csak öt perczig akarok vele magam lenni . . . azután nem bánom !

— Örmester ! vezesse ön ez asszonyságot a honvédszázadoshoz. Magára lehet vele. Öt percz mulva asszonyom ? . . . sugá a nő fülébe.

— Jenő köpenyébe burkolva szalmán feküdt a földön midön a nő belépett. A szobában egy halvány mécs pislogott. Halkan közeledett hozzá kioltá a lámpát s hév csókokat nyomott az alvó arczára.

Jenő fölébredt.

— Mi ez? álom? ki van itt?

— Csitt! mond a nő susogva, burkolódj e köpenybe. Az örök nem ügyelnek ide s ez utolsó ház a faluban. Ugorj ki e hátulsó ablakon. Amaz ösvény a magyar táborba visz.

— Szent ég! e hang! ez a Vilmosé . . .

— Szót sem többet! mi gondod vele bár ki ment meg! Siess! S még egy csókot nyomott arczára.

A nő hosszan, hosszan nézett utána míg csak láthatá. Féltérdre volt ereszkedve, imádkozott. Aztán fölállt.

— El kell foglalnom, ugy mond, minden áron el kell foglalnom a tisztet, sejtenie sem szabad mik itt történtek.

.....

III.

Három havi időt viszont átugrunk, viszont más csataszin helyre vezetem az olvasót.

Buda alatt vagyunk május 20 – 21-ike éjjelén. Tetőpont a magyar forradalom dicsőségének történetében, legküzdelmesebb a küzdelmes napok között!

Elpusztult leégetett lerombolt város! Három héttig ostromoltatál, egyetlen háza sem maradt épen, hajlékaidban idegen katonák tanyáznak, utczádon fű és bomba golyók teremnek.

S hova néped ezelőtt mulatni járt, környéked hegyeiről saját fiaid lövetnek! Ibolyák helyett ágyuk plántáltattak oda, s ágyudörgés hallatszik a csattogány zenéje helyett.

Közepette az éjnek a fehérvári rondella s bécsi kapu tájáni rés egyszerre támadtattak meg. Borzasztó volt a küzdés, borzasztó a védelem. Kétségbeesésig elszánt arczoknál egyebet látni nem lehetett. Illyen lehetett az ő s teutonok küzdeme a római sas ellen.

Létrák támasztattak a falnak. Dalolva ment a honvéd ezeken föl. Tíz leengedé magát szuratni csak hogy a tizenegyedik följuthasson.

Barátai holttestök fölött, kőfal romokon, bástyákra támasztott létrákon ekkép jutottak fel a várba.

Reggel vala midőn Buda ormain az első tricolor diszlett.

Jenő és Vilmos kik az előtt egy héttel tetették át magokat két különböző zászlóaljból a Nagy Sándor dandárába, az első közt valának kik a várba följutottak.

A Jenő kezében egy lobogó volt. Egyik bástya fölé sietett vele azt föl plántálandó ottan.

Tul a Dunán Pest felől hangos „éljenek valának hallhatók.

A bástya mellett egy tüzér állt. A perczben midőn azt feltűzni akarta, megtámadá a tüzér. Küzdeni kezdének. Jenő a lobogóval, kardjával a tüzér. Egy erős kardcsapás félrehajtá a lobogót, keményen megkapta azt a tüzér, s vágást irányza a Jenő fejének, midőn egy pisztoly lövés találta.

— A tüzér fölemelkedik a lövőhöz tántorog ki Jenőhöz szaladt, s kardját mellébe dőfte.

Vilmos kebléből — mert ő volt a leszurt — kardját kihuzni nem volt ereje.

— Vilmos, az égre, mit tevé? s a haldoklót karjaiba ragadva egy szomszéd házba szaladt vele. Mintegy két horvát vala ottan.

Óriási erővel küzde Jenő s a két horvátot leszurta. Ő maga könnyű sebet kapott. Még haldokolva is ápolgatá őt Vilmos.

Jenő terhét ottan egy pamlagra fekteté.

— Mindegy mond ez Jenőnek ki őt ápolni akará, mindegy, én meghalok. Keblemen egy levelet találsz . . . sejtelmem vala hogy így történend. . . .

Dult arczczal, a bánat legborzasztóbb kifejezésével ragadta ki Jenő a kardot Vilmos kebléből . . . patakként folyt abból a piros vér.

Beakarta a sebet kötni, s föltépte a honvéd egyenruhát.

Vértől elborítottan a legszebb női keblen óriási sebet látta Jenő. . . .

* * *

A levelet Jenő megtalálta a mondott helyen.

„Midőn e levelem olvasod, fogod tudni a titkot, mit eddig olly gondosan rejtegettem.

Most már tudhatod — mert meghaltam.

Nő valék ki szerettelek életemnél,
üdvönnél jobban szerettelek.

Gácsországi főrangú lengyel család végsarja vagyok. Atyám gyermekkoromban elvesztém. Anyám a paraszt zendülés alkalmával menekült a bánátba.

A rácok vagyonunk felprédálták, anyám legyilkolák. Gyöngé nő ki a salonokban nővelkedém, honvédé lettem . . . hisz egy vérborított haza közepében egyedül rokon testvér nélkül álltam a világban, mint tévedt sajká a tengeren, mellyet hajójától a vihar elszakasztott.

Mint mentém meg éltedet, mint követtelek midőn Erdélybe mentél, tudod — csak az egyet nem, hogy már akkor forrón lángolón imádtalak.

Még akkor a távolban láttam boldogság csillámot. Ugy tűnt fel az mint puszták délibábja, mosolygón vidoran, hogy mint délibáb rövid élet után letünjön anélkül hogy a pusztán nevét is írva hagyta volna.

Két dolog választja el tőled: az elsőt tudád. Nővéred meggyilkolám, hogy erényét megmentsem. Ha szerettél volna úgy-e te is inkább ohajtottál volna meghalva mint megbecstelenítve látni?

A másik: Branyiczkónál csak becsületem árrán menthetélek meg. S ez borzasztó nap volt! De az áldozat minden vala. Enyém úgy sem lehetél. Legalább megmentettelek.

Nem öltem meg magam. Még egyszer akartalak látni — de csak haldokolva. Isten úgy akarta hogy ez megtörténjék. Sejtelmeim vannak, hogy kit eddig nem láthatál most haldokolva meglátandod.

Mióta szerettelek egyetlen boldog perczem sem vala, s még is áldám a szerelmet. Véglehelletemmel is áldandom azt.

Nem kívánom hogy szeress, az kint adna neked. Csak néha néha emlékezz rám, csak néha néha ültess síromra egy nefelejtset.

Többet nem kívánok. Ennyit megérdemel a forró, mély, véghetetlen igaz szerelem, mellyel irántad viseltetém.

Érzem olly könnyen fogok megválni az élettől ha melletted leszek, olly szép lesz a halál ha karjaid közül ragad ki.

Tied úgy sem lehettem volna. S az élet nélküled
mit sem ér!

. . . Imádlak Jenő imádlak, jobban mint életemet,
mint boldogságomat! . . .

Gróf K***** Leona.“

* * *

A tüzer pallosa e levelet is átfurta, s Leona vére
elborítá azt.

Jenő szívében is mély sebet szakasztott a fájdalom.
Tán soha sem fog begyógyulni.

MINDENNAPI
TÖRTÉNET.

WILSON
TOLEMAN

184^{8/9}-ben a csodák voltak napi renden.

Mindenki olly dolgokat látott tapasztalt, millyeket másnak soha sem hitt volna el.

Szemünk előtt történtek a legborzasztóbb catastrofhák, a legvéresebb események, a leggyászosabb a legnagyobb dolgok.

S akkor senkinek sem tűntek fel. Alig beszéltek egy napig rólok s azután elfeledték. Másnap már uj volt a szönyegen.

Egy ilyen mindennapi történetet mondok én is el.

* * *

Mintegy három hóval a Világosi fegyverletétel után „magyar király“ vendéglöböl jöttem. Egy faluról bejött barátomat látogattam meg.

Le sem értem a lépcsőkről, midőn egy a kapu előtt megállott fiakerből egy nőt láttam kiszállni.

Egy erdélyi asszonyság vala, kit pár év óta nem láttam. Azóta az idő, de inkább a szenvedések barázdákat ültettek arczára,

- Hogyan? nagysád itt? mióta?
- Tegnap óta?
- És csak egyedül?
- Egyedül.
- S hogyan hagyható el nagysád Ilkát?
- Leányomat? s ön nem tudja?
- Két év óta mit sem hallottam nagysádekről.
- Nohát jöjön fel ön, szobámban, majd elmondom szegény gyermekem történetét.

1848. September 20-ára határoztuk Ilka leányomnak Zarándy Gáborral tartandó nászát. Kegyed tudja hogy férjem e házasságot ellenzé. Becsülte ugyan Gábert, de atyjának ellene volt. Lehet hogy férjem nem tagadta volna meg egyesén az Ilka kezét, azonban Gábor czélszerűbbnek tartá várni.

Az az előtti évben férjem meghalt. Azóta semmi sem választá el egymástól őket.

Az esküvőt egész vendégségben akartuk megtartani.

***falván, hol laktunk ref. lelkész nem levén, a szomszéd falubelit kényteténk fölkérni.

Ez ígérkezett, s a kitüzött napon vártuk őt.

Tíz óra volt a kijelölt idő. Elmult.

Elmult 11 óra.

Délután lett s még sem jött.

Gábor lóra ült s érte sietett.

Alig egy óra mulva távozása után, ellenkező oldalról, kaszával, kapával, vasvillával fegyverezett csapatok rohanák meg.

Kastélyunk nemsokára feldulva lángba borítva volt, s mi kötözve viteténk Balásfalvára, a helyre ho-

va hurczolták az oláhok Erdély legtöbb falvaiból a nemeseiket.

Szerencse volt, hogy e csapatot rendes tribun vezette, s mi nem téteténk ki annyira vak dühöknek, mellyel jobbadán a legszentebb női erényt sem kímélték, mint sok más szerencsétlenek kiket hasonló sors ért.

Mi lett Gáborból? leányomat az egyetlen eszme foglalkodtatá. Mi lesz belőlünk? nem egy komor perczet okozott nekem e gondolat.

Egy napon épen az ablakban ültem. Leányom a kereveten foglalt helyet s olvasott. A tribun lépett be, ki minket ide kísért, magányunkban gyakran meglátogatott, s gondoskodott hogy mindennel elláttassunk.

A tribun Ilka mellé ült.

— Uj könyveket hoztam nagysádnak. Elolvasta-e már Leliát?

— E perczben végeztem be.

— S hogyan tetszik?

— Engem igen megragadott.

— Szegény Stenio?

— Ön Stenio fölött sajnálkozik, és Lelia?

— Áldozata a mostani házassági rendszernek. Ó Georges Sand igen alaposan ostromolja azt.

— Véli ön?

— Valóban kárhuzatos is ez, hol tiz annyiszor határoznak a szülők, mint a szerelem, hol a legmiveltebb sem tarthat igényt egy főrangu hölgyhez, ha szegény, hol a leány igen gyakran áruczikként adatik el, vagy vétetik meg.

— Igaza lehet önnek, bár elfeledte, hogy a nőt ritkán kényszeríthetni szive ellen; ha szilárd akarata van.

— Én hiszem is, legalább akarom hinni, hogy nem sokára vége leend az ugynevezett mesallianceknek.

— Hogyan?

— Egyenjoguságnak kell uralkodni itt is mint mindenütt a világon. S egy nő birásához szív, és nem rang ad jogot.

— Nem értem önt.

— Mondja meg nagysád, ha szivére érdemesítném magam, ha kezét kérném megtagadná-e?

S átölelte s csókot nyomott az Ilka vállára.

Ilka arcza kigyult, szemébe könnyek tolultak, visszatartani többé nem tudá azokat.

— Szent ég! mi lelte nagysádat?

— Soha nem éreztem jobban megaláztatásomat, soha nem éreztem annyira hogy fogoly vagyok, mint most.

— Bocsánat, bocsánat, én nem akartam önt bántani. Többé mitől se tartson, csak az egyetlen reménytől ne fosszon meg, hogy az idő, szivét megnyerendi számomra.

S eltávozott.

Én vigasztalni akartam leányomat, az ablakba hívtam.

Csókot nyomtam mindig remegő ajkára, midőn vad kétségbeesett tekintettel, fölrezenve mint üdött galamb, megragadá kezem.

— Anyám, anyám oda nézz!

S valóban mintegy 40 honvédet megkötözve hoztak! Ezek közt vala Gábor is.

* * *

Az est beállott. Egy idős oláhnő, ki gyermekora óta szolgálta családjukat, lépett be. Leánya is vele volt, kezében egy befedett kosárral.

Ilkának első dolga volt a foglyok iránt intézni hozzá kérdést. Hogy vannak, mi történik velök, száz hasonlóval ostromlá egyszerre.

— Szabadon eresztettek.

— Hogyan?

— Szebenből jött a comitétól rendelet.

— S való-e ez?

— Való, mintegy két óra előtt indultak el.

— S velünk mi történend?

— Nem tudom. De nagysádék nekem jó uraim voltak. Most is emlékszem, hogy leányom halálos betegségéből kigyógyíták. Megakarom mutatni, hogy a szegény oláhnő is tud hálás lenni.

— Mit szólsz Marianne?

— E kosárban két áldottány van. Vegyék föl nagysádék. Az oláh szokásokat s nyelvet sokkal jobban ismerik, hogysen elárulnák magokat. Tartsanak saját lakhelyök felé. A székely tábor most arra jár. Könnyen átjuthatnak. Holnap estig elérhetik Radnótot. Ott a tulsó falu végén a kompon tuli kocsmáros bátyám. Annak csak mutassák e gyűrűt, s ő minden szükséges-

sel ellátandja. Hanem ő dühös oláh — elneárujják magokat. Különben ő mindennel segitendi.

— S ha addig föltartóztatnának ?

— Itt e pazsura. A magam s leányom nevére van készítve. Korábban kiszabadítottam volna nagysádékat ha kaphattam volna pazsurát.

— Édes jó Marianne! de nem fogod-e magad miattunk vésznek kitenni.

— Mit sem tesz. Igen könnyen megszabadulok.

S csakugyan elindulánk.

Vészteljes borzasztó utazás vala ez. Gyalog tuskék bokrok között, jobbadán álutakon, ösvényeken, sűrű erdőkön át, vagy járatlan hegyeken. Lábaink földagadtak, kezünket arcunkat a tövis összevέrezte, pihennünk csak a hideg harmatos földön lehetett. Végre kifáradtan, elgyengülten elértük a radnóti csaplárost.

Jól fogadtatánk.

Nyugodni szálltunk. Képzelheti ön millyen lehetett e nyugalom. Vérfagyasztó kegyetlenségeket beszéltek el, mellyel egymásra ölettek ki a magyarok. Dicsekedve, nevetve készíték a gyilkolási terveket — s nekünk velök kelle nevetni.

Végre elszenderültünk. De a következő perczben szokatlan zaj szakasztá félbe nyugalomunkat.

— Mi baj Juon ? kérdém a házi gazdától.

— No hát Balásfalváról mintegy negyven magyar katona elszökött. Radnóton háltak. Ott megkötözték őket, s most hozzák át a Maroson.

— Anyám ! ezek Gáborék ! susogá Ilka.

— Gyermekem el ne áruld magad!

— Eleinte a Marosba akarták őket lökni, hanem azután elhatározták elevenen temetni el.

Borzasztót szenvedénk e perczen, anélkül hogy azt kimutatnunk szabad lett volna. Szegény Ilka, szegény Gábor!

— Megmentem őt, susogá Ilka, no e temetést mi is megnézzük, tevé hozzá hogy a figyelmet elfordítsa.

— Ha, ha, ha a kutyák! De már itt vannak! Jerünk ki. S e nevetés, a káröröm, a düh olly csodás kifejezése volt, millyen még jobban összeborzasztott.

Mikorra kiértünk a negyven élő ember sirja már készen állt. Egymás mellé állittatának be s borittatának el mellökig földdel. „Elég ennyi; mondá a barom csordá vezére, legalább hosszabban élnek!

Ilka halvány volt. Midőn jegyesére hányták a földet, görcsösen szoritá meg kezemet.

— Istenem csak addig éljen, míg megmenthetem.

Az oláhcsapat munkája közben és után szórta gunyjait e szerencsétlenek fejére, nevette őket, kik megvetéssel, büszkeséggel türték sorsukat.

Azután a csűrbe ment, egy hordó bort a középre állított, beverte fenekét, s ivott míg mindenik részegen eldőlt, s hortyogni kezdett.

Midőn a zaj elcsendesült, s mindenki mélyen aludt, Ilka halkan fölkel, bezárta a csűr mindkét kapuját. Most is bámulom minő erővel gördített elibök mindent mit előtalált. Azután viszont bement, megnézte

aluszna-k-e a háziak, a tüzhelyről két égő üszköt vett kezébe.

— Tartsd meg csak anyám!

— Mit akarsz gyermekem?

— Rögtön meglátod?

Bezárta a ház ablakait ajtaját, eltorlaszozta őket, kezébe vette az üszköket, s egyiket a csűr másikat a ház szalmafedelére vetette.

Szél volt. Azok egy percz alatt mint két meggyújtott máglya ropogva kezdenek égni.

— Ha meghaltál Gáborom, bosszulva vagy! S gyönyörködve nézte mint harapózik a láng, s hallgatta a fölriadt oláhok kétségbeeső jajait!

Azután az elevenek sírjához ment. Az ottan hagyott ásók segélyével kiásta az elsőt, elvágta köteleit.

Pár percz alatt mindnyájan föl voltak szabadítva.

Kezőkbe ragadták az ottan hagyott lándzsákat kapákat s elhagyák a borzasztó helyet.

A láng még mind tartott, a kiáltás még mind halatszott, vadborzasztó inkább állati hanghoz hasonlító ordítás. Egy roppanás, az öszvedült gerendák roppanása a zajt elnémitá.

Másnap kora reggel elértük a székely táborn.

* * *

Őn tudja mikép veszett el ezután csaknem egész Erdély.

Leányom, roppant lázba esett. Sokáig kétes volt sorsa. Végre felüdült.

Gábor az erdélyi hadsereggel a határszéleken ment.

Én, felüdült Ilkámmal családi ügyek miatt Szebenbe utazám.

Itt hallók meg a hirt, hogy Bem a villám gyorsaságával foglalja vissza Erdélyt.

Sergei közeledtek Szeben felé, s mivel e város kétségbeesett ellenálláshoz készült, Vizaknára utazánk.

Febr. elején Szelindekről idejött Bem.

Sergében vala Gábor is.

Bizonyosnak hittük, hogy Szeben be leend véve, s meghatároztuk hogy ezután tartandjuk meg a nászt.

De a febr. 4-iki csata egész máskép ütött ki.

Bem megszalasztott. Mi visszaindulánk a székelyszékelyföld felé! Gábor pedig elfogatott.

Ekkép halasztatott el másodszor is a nász.

* * *

Marczius 11-kén Szeben csakugyan bevétellett.

Gábor ki mind ez ideig itten volt a foglyok közt, s az orosz sergek üldözésében nevezetes részt vett, terhes sebet s harmadik rend érdem keresztet kapott.

Szebenbe mentünk mi is. Ilka ápolta Gábort, páratlan szeretettel, gyöngédséggel.

— Ó ha látta volna ön, mikép ápolá őt!

Vele szenvedett, perczig sem hagyá el, mintha örangyala lett volna.

Egyszer terhesülni kezdett a Gábor láza — veszélyessé lett. Mennyit sirt, mint imádkozott. Egy héttig tartott a láz, s az idő alatt szüntelen ágya mellett örködött. S mintha lopta volna az álmat perczekig, s akkor is csak ágya mellett szundikált.

Végre Gábor üdülni kezdett.

Fölkelt, de még olly gyöngé vala, hogy fegyvert nem foghatott.

Jószágaimra mentünk.

* * *

Jun. közepe felé az orosz sergek viszont beütöttek, nagyobb erővel, jobban fölkészülve, hogy a diadal igen kétes ne lett volna.

Gábor még mindig gyöngélkedett.

Szorongva várta felgyógyulását, a perczet, hogy viszont fegyvert foghasson.

Végre — jul. vége felé jobban lett.

Rögtön mindnyájan Maros-Vásárhelyre utazánk.

Gábor innen zászlóaljához utazott, melly a Gál Sándor parancsnoksága alatt volt.

Aug. 2-kán érkezett Bem Maros-Vásárhelyre.

Gábor — örnagyi ranggal — itten maradt.

Elhatároztuk nem halasztani tovább a nászt. Az engedelem azonban csak tíz nap múlva érkezett meg.

Az nap reggelén, mellyen a nász megtörtént, kénytetének a magyar sergek Maros-Vásárhelyt elhagyni.

Gábor — alig két óra óta férje Ilkának — a magyar hadsereggel ment.

Én és leányom, Küküllő megye felé vettük utunkat.

Az oroszok alig egy órányira valának tőlünk.

Nem magamért — leányomért magam is féltem tőlük.

Ön tudja hogy ez időben a cholera dühöngött.

Ilka az utban rosszul lett. Karjaim közt mult ki, s én az utfelén kénytetém hagyni, a nélkül hogy eltemethettem volna!

Szegény leány mennyi boldogságot várt, remélt a jövőtől! milly szépek festé azt képzetében! milly varázsszínűnek álmodá azt! Többé nem is fog álmodni! Mint hervadt fa, mellynek virágait az ősz elhervaszta magánosan egyedül állok az életben!

Érzém hogy a leggyöngédebb anyát vigasztalni is lehet.

— De Ilka nővérei Berta és Adél élnek, vigaszul megmaradtak? kérdém tört hangon.

— Ugyan az napon, mellyen Ilkát; vesztém el őket is, kik az egész forradalom alatt Maros-Vásárhelyt valának bátyámnál.

— Hogyan?

— Egyik a másiktól kapta el a cholérát, s egyiket sem temethetém el.

- És a nagysád bátyja ?
- Börtönben van.
- És Gábor , ki fia helyett maradt ?
- Beosztatott. Olaszthonban közkatona.
- Istenem ennyi csapás !
- Ez még nem mind. Fiam a harczmezőn veszett el. Tüzér hadnagy volt.
- László a tehetséges ; a lelkes fiu !
- Még ez sem volt elég.
- Mi érheté nagysádat ezen kívül ?
- Jószágaim egyik felét a robot eltörlése által vesztém el , másik fele zár alá vettetett. Arany s ezüst nemüim elraboltattak.

Ezernyolczszáz negyvennyolcz és kilenczben az ilyen történet mindennapi volt.

— In a narrow valley

— In the valley

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

— In the valley, at the bottom

ÁLDÓZAT.

LIBRARY

I.

+ K é t a r a .

Küküllő megye *** falujában, épen az országot mellett, egy lakatlan kastély látható. A szobák üresek, a kapuk bezárvák, az udvart gyom lepte el, az ablakok becsukott zsaluit pókhálók nőtték be.

Egy év óta senki sem járt benn. Az utas elkerüli, s a falu lakói ha rá vetnek egy egy tekintetet, elgondolják, hová lett az angyal, ki ugy szeretett minket, s a másik a megtört keblü nő, kit mi csak szenvedni láttunk?

* * *

1848-dik junius vége felé járt az idő. E kastély még akkor díszében állt. Kapui a vendégek számára tárva, udvara ékes csinos; s szobái örömszajg vizs hangzóknak valának.

A kastély asszonya Vinnyeiné. Agg tisztes nő, kinek gyermekei — egyetlen unokáját Klárát kivéve — mind meghaltak. A fájdalom megedzette e nő szívét, hidegen türte a sors csapásait, mint a cser, mellynek le-

veleit az őszi vihar letépi, anélkül hogy a fát megintgatni tudná.

Klára a 18-dik évet tölté be. Magas nyulánk termete, vidor gondtalan tekintete, ügyes kellemes társalgása, sokkal több hódolót szerze neki, mint az elmerengő arcz, a mindig bánatos kedély, mostoha testvérének Hedvignek.

E két nő mindenben különbözött egymástól, csak egy, a szenvedélyességben nem.

Klára elvsovár, Hedvig magába zárkozott. Klára büszke tövises mint rózsza, Hedvig szerény epedő mint nefelejts. Klára kapkodott a regényesség után, s ezért víg vagy komor tudott lenni, Hedvig ugy hívé, hogy az élet neki soha sem nyujtand örömet.

Mindkettő labda volt a sors és körülmények kezében, mindkettőnek jellemében fekvék a titok, hogy ezek őket megtörni tudák.

Két férfi vendége volt a családnak, két távul rokon, Szinnyi Gerő az ifjabb, és Ákos az idősb. Gerő Klárának volt a jegyese. Bécsben néhány hó előtt mutatatték be Vinnyiéknak e vagyontalan, különben jó családból származott, mívelt ifju. S most a magyar ministerium által fontos missioval küldetvén Erdélybe, kinézéssel főhivatalokra — meglátogatók őket.

„Hadd vegye el, ugymond a 80 éves aggnő, hadd vegye el Klárát. Hadd hunyjam be szemeimet a tudattal, hogy marad utánam gyámola, istápja.“ Szeretett volna ugyan más férjet neki, de a mint nem ohajtá e házasságot épen ugy nem is ellenzé.

Ez napra volt a jegyváltás kitűzve.

Klára az ablakban ült és kötött, Gerő olvasott. Épen a „merengő“-t olvasá, s nyomatékkal a Klára szemei közé tekintve szavalta el a végsorokat:

„Ó hozd hát vissza szép szemed világát,
Ugy térjen az meg mint elszállt madár“

Midőn Klára, kezéből a könyvet gyöngéden kivéve mond:

— Hagyja el ön! Beszéljessünk.

— Ugye mond sok, igen sok philosophia van Vörösmarty e dalában? Ugye kegyed is azt hiszi, mit sem ér csalaton kergetni az életet? S ábrándokért álompénzért feláldozni a birhatót, a valót?

— Milly szép, milly regényes lesz a mi életünk, mond Klára, pár hét alatt megtartjuk az esküvőt, kegyed honvéddé lesz, csatába megy a ráczok ellen. Milly szép lesz kegyed napbarnítottan, s milly jól álland a honvéd egyenruha.

— Igaza van Klára. Férfi, ki honát szereti, lehelten hogy a csatát kerülje. Vérért kell érte áldoznia megtámadott szabadságáért. Ó a tricolorban a piros szín azt jelenti, hogy áldozat gyanánt elfolyhat érte vérünk.

— Igen, igen én himezendek önöknek zászlót, mellynek nyomában csak diadal leend. Ó milly büszke leszek én önre!

— S én méltó önhez. De folytatá Gerő percznyi szünet után, más érzelme számomra nincs?

— Kire büszkék vagyunk, szeretjük is azt!
folytatá Klára szemlesütve.

— Ó Klára ha csak ennyi volna önnek szerelme

— S mit kíván ön többet?

— Nem sokat Klára. Csak hogy mint folyondár tartson átölelve elszakaszthatlanul, én legyek gondolata vágya reménye. S e kevesért Klára én életemet, üdvömet mindent tudnék adni.

— S ha ez önnek nem volna hite

— Nem próbáltam volna sorsát, az enyémhez csatolni. Ha tudnám hogy elszakadhat tőlem, nem akarnám hogy enyémmé legyen. Ó mert ez elszakadás rám nézve a halál volna!

— Ne e hangon Geröm. Ön elrémit. Én ez elszakadásra még nem is gondolék

Gerő szenvedélyesen választott hölgyében keresvén üdvét, s Klára a jövő csillogásával percnyi érzelmével ábrándozva, hosszan folytatták volna társalgásokat ha a szomszédok, vendégek érkezése meg nem szakasztja azt.

Ez alatt a kertben egészen másszerű dolgok történtek. Hedvig és Ákos valának ottan, egy régi hársfa aljában. Épen virágzott ez, s illatával betöltte a környéket. Zöld lombjai sűrűn összenöve árnyékot vetettek az aljábani fa pamlagra, mellyen ült Hedvig.

Hedvig árva lány vala, kire igen csekély szülői örökség néze, mit azonban az igénytelen nő legkevesbé sem fájlalt, s ki csak egy Magyarhonban letelepült

dus rokontól várhatott némi részt, anélkül hogy ehhez igényt tartani valaha eszébe jutott volna. Abban soha sem kereste ő a boldogságot. Szemeit a tájon nyugtatá, az egymásra tornyosuló bérczeken, mik néhol erdővel sűrűen benöve valának, más helyt sziklakká képződének, s a láthatár végén az éggel összefolyni látható kékségben végződtek.

Néha Ákosra emelte a nagy kék szemeket, ki a félkörű pamlag karjára támaszkodva állt mellette. Ákos alig 25 éves ifju volt, nem szép de rut sem, szabálytalan arczvonásokkal, mellyeket azonban valami visszataszító keserőség jellemzett. Férfias termetét keresett fesch öltöny fedezé.

E nőt, a mint a hárs alatt ült szelid bánatos arczal, virágnak lehetete tartani, és Ákost a mint előtte állt sajátságos rejtelmes arczkifejezésével, kigyónak, melly annak tövét átövezve tartja.

Mély hallgatás vala. Hedvig keresett szavakat de nem talált, s Ákos számítással hosszítá a szünetet, hogy az izgatott kedélyü nőre ekkép szavai majdan nagyobb hatást gyakorlandnak.

— Hedvig, mond végre ez, ma is az elzárkozott hideg nő marad, ma sem nyujt több reményt mint eddig? hisz csak ezt kérek csak az egyet, hogy ne taszítson el!

— És ön Ákos elfogadná-e a nőt, ki kezét nem nyujtá szerelemből önnek? boldognak érezné-e magát a mellett ki másnak esküdött szerelmet?

— Ó ha tudnám, hogy az méltó ön szivére,

kezére, hogy az boldogítandja önt, mint én boldogítanám, s hogy éppen ezért önnek szerelme örök — soha

— S ki mondta önnek az ellenkezőt?

— Ki? Hedvig ó mondja meg, ki nyerte meg az ön szívét?

Hedvig nem felelt. Lesüté szemeit mintha mondta volna „e kérdés gyöngédtelen.“

— Nem tettem volna e kérdést ha nevét nem tudnám. A mult évben Bécsben ismerkedett ön velem. Egy bálban voltunk. Ön egy francziát s egy kört lejtett velem. Még azon estve midőn távoznak, ön kivette a kaméliát fürtei közül s neki adta. Nemde Hedvig?

— Nos

— Honnan tudom mind ezeket? akará ön kérdeni!

— Szóljon szóljon, uram.

— Ismeri-e ön e kaméliát? Emlékezzék vissza. Három zöld levele volt. Egyikét ő tépte le s adta vissza

— És ő kérkedett velem? És ő büszkén mondá ugye, egy egyszerű tapasztalatlan nőtől nyerém, ki bizott szavamban, becsületes arczomban, ki azt hívé hogy tudok szeretni? tudom szeretni őt?

— Nem . . . tudom.

— Mit se titkoljon el . . . megérdemlem hívenységemért

— Ő lehetett gyöngédtelen, de én lovagiatlan lenni nem fogok. Önök még azután gyakran találkozá-

nak a bástyán. Egyszer megvallá hogy szereti önt, s fölkérte hogy válaszoljon leveleire.

— Ezt én soha sem ígértem meg neki.

— De ön sem kapott tőle soha levelet.

— Ó ennek sok okai lehetnek. Hátha elhagyá Bécset. Hátha beteg, s ő nem is tudá bizonyosan hol vagyok.

— Nem Hedvig! Hígyjen nekem ön ámitja magát. Képzett világban keres enyhet.

— Uram . . . mond Hedvig s arcza elárulá, hogy e szavak rá kellemetlenül hatottak.

— Mondja, hogy nem mondok igazat, hogy ámitni akarom. Teheti azt mig ki nem hallgat.

— S való-e az mit ön mond?

— Való! Hallgasson meg Hedvig. Van egy nő testvérem. Szép, fiatal, jó mint kegyed. Nem ismeri az életet. Nem bányászta az emberek keblét. Nem tudá hogy mi abból felszál, jobbadán arany mezzel bevont nemtelen ércz. Azt hiszi, hogy virág tövében féreg nem lappanghat. Mért volt e nő olly szép, és mért volt olly hiszékeny!

— Hiszékeny? mondá ön

— Az. Olly könnyü egy illy nő szivét lángra gyujtani! Szép szavak egy pár szerelmi eskü! mig hisz a nő, boldog, hogy boldogtalan legyen fölérülése után!

— Ákos! Ákos!

— Nem akartam önt sérteni, csak nővérem sorsa aggaszt. Ki most beteg, hervadó virág, élő halott.

— S mikép függ ez ön szerelmével össze ?

— Az enyémmel nem.

— Hogyan ?

— Csak az önével Hedvig !

— Mindent, mindent akarok tudni.

— Legyen. Aggfi Jenő mielőtt önt Bécsben megismerte volna, nővéremnek udvarolt. Jenő úgy tudja a mély érzelmet színleni, az őszinteség édes hangjával úgy eltudja szavait takarni.

— Elég. Érték mindent.

— Ugye, olly keserves csalatkozni? Hitünket életünket tenni egy emberre, hogy letiporva, széttépve lássuk azt? ugye jobb volna ha az illy fölérülés a villám erejével birna, melly széttépi a fát? mint a lasu gyilkoló halál, melly alatta rejlik?

— S mit tegyek ?

— Ha önnek volna hatalma nővéremet visszaadni az életnek, megtenné azt?

— S kétkedhet ön ebben ?

— Soha Hedvig soha, hisz ön olly angyal jó !

— S mit kíván ?

— Ugy-e Hedvig ha bebizonyítandom szavaimat, ön nem leend a Jenőé, ön nem találkozand vele? ön fogja tudni, hogy szerelmi esküje ámitás?

— S betudná-e ön bizonyítani ?

— Én hiszem. Kövessen Hedvig, menjünk föl a terembe.

A fogatok az udvaron egymást érték, nők és férfiak szálltak ki belőlök innepélyes öltönyben, inne-

pélyes arczczal. A család rokonai valának, kik a szomszéd falvakból felgyültek. Folyt a társalgás, az erdélyi aristocrata rokonok azon bizalmas modorával, melly mind a mellett bizonyos feszességi határt átlépni nem tud. Klára nász öltönyben nagy anyja mellett egy pam-lagon ült, mellynek másik végében Hedvig foglalt helyet. Ez utóbbi mellett Ákos állt, komoly borongó arczczal, míg a víg gondtalan menyasszonyt jegyese foglalta el.

Ez öt ember úgy a mint egymás mellett helyet foglalt, sajátságos családi képet alkotott. A nagyanya tisztes arczczal sötétes öltönyben, hószin fehérben, nemzeti füzérrrel fürtei közt a menyasszony, mellettök az árva lány, s a két férfi a mint néha néha az aggra vagy szeretteikre függeszték szemeiket, egy nagyszerű festménynek tetszének.

Kereveteken karszékeken, szétszórva a fényes butorzatú teremben, kisebb nagyobb köröket képezve társalgának a többi vendégek. Néha egy egy elvált közülük, s néhány szót váltott a család tagokkal.

A nagyanya gyakran kitekintett rendezni az ebédet, melly az innepélyt követendő volt.

Egy ilyen alkalommal Ákos közönbös arczczal, millyennel a napi ujdonságokat szokás elmondani, felhozá, hogy Pesten már kezdenek alakulni az önkénytes zászlóaljok, mellyek egymásután szállítatnak az alsó táborba. Elmondá milly lelkesedéssel sietnek csatába a fiak, míg mások a toborzás körül fejtenek ki érdekemet.

— Ez utóbbiak közt különös dicsérettel említik a lapok Aggfi Jenőt.

— Emlékezel folytatá Klára, illy nevü ifjuval Bécsben ismerkedénk meg.

— Emlékezem mond Hedvig nehezen rejthetve indulat rohamát e név hallatára. Csinos barna fiatal ember.

— S kedvence a nőnemnek.

— Ó folytatá Ákos hevesen, dicsekedhetének azzal hogy őt meghódíták. Mig ő rendesen sikerrel udvarolt.

— Nem mondhatnám. Sőt én ellenkezőleg könnyen legyőzhetőnek tartom őt.

— Csalatkozhatik. Azt hinné gyakran az ember, hogy meghódolt. Szerelmet vall, pedig ollyankor érezi legkevesbé. Én a mythos föltámadt Narcissusának tartom őt.

Klárát sérték e szavak. Hiuságát érezé megtámadva. Jól emlékezett, hogy Ákosnak pár nap előtt tréfásan bevallá, mikép ez udvarlóí egyike volt. Azt hívé, hogy Ákos nem hisz szavának, mig ez erre emlékezve jól tudá, hogy épen ez ingerlendi őt bizonyítványokat mutatni be.

— Látja ön mondá, én szerencsés valék meghódíthatni őt, anélkül hogy én meghódoltam volna neki. Olvassa csak e leveleket — tevé hozzá szekrényéből egy párt kivéve, — milly forrók, milly szenvedélyesek. S aztán jegyeséhez fordult, mitől se tartson ön, nincs oka féltékenységre. Én soha sem szerettem őt,

sohá sem válaszoltam neki. Daczára annak — s viszont Ákos felé fordult — négy illy levelet kaptam.

Ákos átvette e leveleket, rendre felnyitá s olvasá Hedvig felé fordulva, ki mint széltől remegő virág minden tagjában reszketett, s alig birta a kérdő szavakat „szerelmem élete“ elolvasni.

E perczben lépett be a nagy anya. Bejötté me-rengéséből felrázta Hedviget.

— Megfogom ön testvérét menteni.

S aztán az aggnőhöz fordult, ki vidám aczczal foglalá el helyét.

— Anyám, mondá reszketeg hangon a szemébe toluló könnyeket elrejtteni igyekezve, anyám, Szinnyei Ákos megkérte kezemet. Ha nem ellenzed anyám...

— Te is elakarsz hagyni gyermekem?

— Anyám

— Jó mondá, majd meglátogatlak benneteket, hol egyiket, hol másikat! Ákos, gyermekem boldogítsa e lányt, érdemes rá.

— Boldogsága az enyém is leend. S teljesült reménye után mosolygó arczczal csókolá meg jegyese kezét.

Vihar után, midőn a tenger hullámai sima egyenes tükörré képződnek, annak mélye még nem csendesült le. Belseje még forr, a szörnyek még üzik benne egymást. Hedvig nyugodt arczából, ki olvasta volna ki, keblének bel viharát?

— Hedvig, mondá Klára ennek fülébe sugva,
szereted-e Ákost? boldog vagy-e?

— Boldog? . . . És te? . . .

— No! én az. Ki tudja, férjemből még ezre-
des is lehet.

II.

Férj és vetélytárs.

„A halál költészete szebb mint a születő életé.“
 Midőn a rét virágai zöld leveleiket hullatni kezdik, dus lombjaikat elvesztik a fák, s hattyu dalt zengenek a madárkák megragadóbb az ősz, mint ujuló leveleivel a rét, friss csiráival a fa, s az ujon érkezett madár dával a tavasz. S ha elhunyt a nap, veres övvel szegélyezi a láthatárt, s az éj elborítja alkonyával a természetet, megragadóbb mint a midőn az éj sötétjét osztalni kezdi.

Mintha az elhunytó végerejét gyűjtené össze, a halál, hogy lecsókolja azt ajkáról, mintha tetőpontra akarná emelni a magasztost, a fönségest, mit az emlékezés élet egyes pontjaival fentartott.

Illy fénypontja volt Pest életének 1848. nyarán. Szokatlan zaj, szokatlan öröm tölté el minden szögletét. Fény, pompa, vigalom volt mindenütt látható. Mindenki élvezett, mintha az élvezet határai ki lettek volna szabva. Egymást válták föl az estélyek, egymást követék a multságok.

Tán érezte e város, hogy a fény tető pontját most érte el?

A szeptemberi napok következtek be. A Pestet Budával összekötő hajó-hidat szokatlan néptenger lepte el. Vegyes zaj, kiáltások valának hallhatók. Mindenfölül tolult oda a nép, fenyegető arcczal, puskával, lándzsával fegyverezve. S midőn a nép ellepte a hidat, egy éles kiáltás, millyen a meggyilkolté hasitá át a léget.

A hid azután ürülni kezdett. Fenyegető arcczal, de mosollyal ajkán jött onnan a nép. Sajátságos gunyos öröm sugárzék a szemekből.

Gróf Lamberg már meg volt ölve.

Fátyolával arcát eltakarva, igyekezett a hid inenső végéből a tömegeből kibontakozni, egy nő. De a vele szemközt jövő tömeg miatt, lehetlen vala neki mind addig, míg ez oszlaní nem kezdett.

Midőn a hidról kiérve, sebesen haladott végig a Dunasoron, egy tetemet hurczolának el szorosán öltönye mellett. Nem szemlélhetve a véres borzasztó látományt, halk sikoltással fordult félre.

Egy honvédtiszt épen e perczben érkezett oda. A sikoltásra föltekint. De küldetése fontos levén, alig egy perczre állhatott meg

— Hedvig

— Jenő

— Hol találhatom

— Soha! sehol

S Hedvig elhaladt. Jenő utána nézett. Láta egy dunasori házban eltünni. Fölnyilani látott egy ablakot, honnan Hedvig hosszan, mélyen nézett utána.

— S ha életembe kerül is, megkell e titkot tudnom!

Egy óra mulva az ajtó előtt állt, hol Hedviget föltalálhatni vélte. El nem távozhott? gondolá, benn kell lenni. „Soha seholy“ e szavak zugtak untalan fülébe. Mit akarhat e nő? megszűnt-e szeretni, vagy bennem kétkedik? Hajlandóbb volt ez utolsót elhinni. Igen igen, ő kétkedik bennem, én eloszlatom kételyét, s mi még boldogok leszünk!

Benyitott az előterembe. Az előterem, az inasok angolos öltözete, minden fény és pompára mutatának.

— Jelentse be Aggfi Jenőt, mond az inasok egyikének, ki erre távozik.

A várakozás és remény, egyetlen illy perczében sokkal több gondolat fordult meg az ember agyában mint máskor napok alatt. A perczben, midőn elmúlt évek történetét felhozza, olly jövődő események ködfátyol képét festi le, mik tán évek felett határozandnak. Mit hideg ész, számoló találgatásaival soha le nem zajlott volna, előteremti azt e fantazia.

S az ezer kép, s az ezer gondolat, mit e percz a Jenő lelkében megteremtett, ez eszmében folyt öszve „boldog leszek!“

Szemei könnybe lábbadtak, arca kigyult e gondolatra.

A másik perczben már követte az inast.

Fényes salonba lépett. Tükrök, kerevetek, karszékek, olajfestvények, szőnyegek, a kényelemnek és fénynek, minden izlésteljes kiegészítő része volt előtte.

Hedvig éppen egy divatlapról emelte föl szemeit,

a Jenő beléptére, s inas jelentésére, melly csak nem egy perczen történheték.

— Távozhatik, mond az inasnak. — Ugy látszik uram, ön be sem akarta várni a jelentés eredményeit, melly épen ezért fölösleges volt.

Hedvignek, valamint a legtöbb nőnek páratlan ön uralkodás volt kizáróbb tulajdonai egyike. Bár milly váratlan, bár milly nem remélt meglepetésben nem hozható oly zavarba, hogy azt arczának egyetlen izma elárulta volna. Hideg maradt mint márvány szikla, mellynek kebelében Vezuv dühöng.

Jenő az első perczeni hidegséget természetesenek találta. Nyájasan kérő arczczal megakarta a Hedvig kezét fogni, de ez visszavonta azt.

— Hedvig ön neheztel?

— Uram!

— Szóljon nyíltan Hedvig. Én olvasom arczán a neheztelést. Most is szeretem kegyedet Hedvig, jobban mint valaha. Legszebb, legragyogóbb reményem volt e viszonzláthatás. S ön olly hidegen utasít el.

— Uram... ki jogosítá fel önt ekkép szólani?...

— Ki? szerelmem, életem ez örökviruló tavasza, álmaim e teljesült élete. Ugy-e Hedvig, daczára e hidegségének, ön is szeret?

— Elég. A nő igényelhet annyi gyöngédséget, hogy heggedő sebeit gyógyulni engedje.

— S ön sebnek nevezi szerelmét? Fáj tehát önnek hogy engem szeretett? Ugye a fényes rangu szégyelli, hogy tudott önzéstelenül szeretni? Jól teszi.

Én e fény helyett szerelmet, kényelem helyett, viszont csak szerelmet adtam volna. S ki volna bolond, hogy a salonok uri pompáját vele fölcserélje. Ugye most nagysádnak fél Pest hódol, tömjénezik, imádják, s a chevalierek ajkán nincs más név, mint az angyal szép Hedvigé!

— Ugy hiszem uram, elég ha e tekintetben férjemnek számolok. Mentsen fel a többtől.

A guny, melly e perczig a Hedvig ajkain ült, a megvetés, mellyet szemei sugárzának, ingerlék Jenőt kifakadásaira. Jenő heves természetű volt, nőt vélt Hedvigben föltalálni, ki hű maradt mint ő, s ha az első perczben hideg kétkedő is, de mentségeit megértendi örülend nekik. Nem ugy volt — vélte ő. Azt hivé, hogy az egyszerű nőből büszke élvsovár, az igénytelenből gögös aristocrata lett. Ez kulcsa kifakadásának. Maga sem hivé hogy e napon tul láthatandja. De az elválást nem illy láncz miatt vélte megtörténendőnek.

Az első perczben Jenő szólni sem tudott. Azt hivé hogy eszmélete elvesz. A boldogságról minden álmát, jövődre alkatott minden reményeit szétzuzva látta. Villám nem csaphat olly sulyosan alá, vihar nem zuzhat szét olly erővel hajót, mint e szavak hatottak rá.

— Férjének? Hedvig! igaz-e ez, vagy csak büntetni akar?

S olly merev, olly kétségbeesett tekintet követé e szavakat, hogy maga Hedvig is elborzadt. A büszke nő perczre elfeledte vélt sérelmeit.

— Szent ég, Jenő, mi lelte önt?

— Semmi asszonyom. Mért kérdi azt? tán ismét gunyolni akar?

— Igaza van, bocsánat uram!

— Most mindent értek, s nem sokára távozanok. De nem akarom önnek meghagyni az örömet, hogy kinjaimon nevessen. Látnia kell, hogy szenvedésem nem tartós, mint tartós lett volna szerelmem. Ki ön férje asszonyom? . . .

— Önnek barátja, Szinnyey Ákos.

— Ő?! . . .

A sajnálat bizonyos nemével mondta ki e szót. A következő perczben elnyomá azt.

— A bűnnek dija, büntetés. Igaz-e ez asszonyom?

E szavak kellemetlenül hatottak Hedvigre. Részt ment ségűl, részt hogy más tárgyra vigye a beszédet, de legfőként mint vádpontot mondá:

— S mikor veendi el ön nővérét?

— Kinek nővérét?

— Férjemét.

— Ön férjeét?

— Igen. Férjemét.

— Nem értem önt asszonyom. Ákosnak tudtomra nővére nincs.

— Meghalt?

— Soha sem volt.

— S ön nem szerette őt?

— Ki mondta önnek asszonyom, hogy szerettem valaha őt, vagy mást önön kívül?

Hedvig késett a felelettel. Mintegy új világ nyílt fel előtte. Láta mikép család meg férje, hazudott dolgokat, mik szerelmét megtörendők voltak. Kimondja-e férje nevét, vagy elhallgassa? Mentse-e magát az előtt kit szeret? vagy elvádolja azt, kihez kötelesség csatolja?

— No csak hallottam. Uram, még egyet kérdek öntől — ugye ön fog felelni?

— Fogok Hedvig! s meg fogta a reszkető nő kezét, anélkül hogy ez visszavonja.

— Mostoha testvéremnek Klárának, nem udvarolt ön?

— Soha asszonyom!

— Nem irt leveleket neki?

— Neki? soha!

— S én még is olvasám azokat . . . uram ön kísélt szerepéből.

— Hallgasson meg Hedvig, ó ne vonja el kezét. Kí tudandom menteni magam. Ön láthatá a véres jelet, mi pár óra előtt szemünk láttára játszattott el. A kibékült, és a békés kiegyenlítésnek reménye is elenyészett fegyvernek, kell döntení. A harczolók közt első, s tán első, ki elestem. Igazat fogok önnek mondani, . . .

— Uram . . . ne ámitson, mint ámitott eddig.

— Soha Hedvig. Minden szó, mit önnek mondék igaz volt, mint igaz mit most mondandok. A levelek miket Klára kapott, önhez voltak intézve. Emlékszik Hedvig, hogy midőn Bécsben utolszor találkozáánk, azt

mondá kegyed, hogy pár havat egy más rokonánál töl-
tend el. Nem tudhatva bizonyosan önnek hollétét, első
levelet Klárának irtam, felszólítám őt, hogy a többi az
ő czime alatt küldendő, de valóban önnek szánt leve-
leket felbontatlan juttassa ön kezébe. Választ nem kap-
tam. De én azért nem kétkedém a kegyed szerelmében
s folytonosan irtam. Utolsó leveletem ön férje vitte el,
kitől a hirt vevém, hogy ön elhagyta Magyarhont. . . .
És Klára nem adta át önnek a levelet?

— És ön iránti szerelmem?

— A levélből tudhatá meg Ákos, mellyet tőle
küldtem önnek.

— És a virág, mellyet a bálban önnek adtam?

— Rámába foglalva szobámban van.

— S a mellyet Ákos nekem mutatott.

— Nem az vala.

— Jenő Jenő, ne igyekezzen megcsalni!

— Önt Hedvig? most is imádom önt, s most
még jobban, mint valaha! E szenvedély tán örültség —
de én nem tehetek róla. Percz alatt keletkezett mint a
villám, de tartósan ég mint fa, mellyet ez meggyújtott,
s melly élni megszünik, ha a láng kialudt. Minden
percz, mellyben kegyedre gondolék, nevelte szerel-
memet, most minden gondolat álma volt a boldogság-
nak, mit most szétdulva látok. Hedvig életem angyala,
szereti-e férjét?

— Uram

— Szóljon Hedvig, e kérdéstől függ boldogsá-

gom. Tudni akarom kinek szentelém életem, ki az kit életemnél jobban szerettem.

— A gondolat hogy ön hűtelen, s hogy férjem nővérének boldogságát visszaadjam, késztetének Szinnyi kezét elfogadnom.

— Értem önt Hedvig! . . . s csókjaival halmozá a nő kezét.

— Jenő, ez a dolgon mit sem változtat. Férjemnek hűséget esküvém, megakarom tartani. Jenő csak ön adhat erőt ehhez!

— De ugye Hedvig, ugye még látandom.

Távozni akart, Ákos e perczen lépett be.

— Ah! mond a ben levőket észrevéve, Jenő te nőmnél? no én nem bánom folytasd udvarlásodat! Édes nőm, mondá e felé fordulva, ha nem csalódom tisztartód ma pénzt küld. Nem adnál egy pár ezer pengőt?

— S mit tegnap kezdedhez vettél, a 10 ezer pforint?

— A manóba ne számoltass! Ki adtam uzsorára!

III.

H o n á r u l ó.

Klára az első levelet, mellyről Jenő említést tett nem kapta meg. A későbbiek kezéhez jutottak ugyan, de miután Hedvig névszerint azok egyikében sem volt említve, hajlandó volt oda magyarázni, hogy neki irattak.

Klára a szóteljes értelmében könnyelmű volt, kinél bünt és erényt a percz körülményei döntöttek el. Számításból soha sem követett el bünt, de az események nem egyszer inditák szívét könnyörületre. Szenvedélyes volt midőn saját énje állt koczán, bosszuálló, ha azt fáradalom nélkül érhetette el. Ha valamit kiakart vinni, kevés ideig tudott érte küzdeni, addig egész lényét az foglalta el, de hamar bele fáradt. Mint legtöbbször az ilyen jellemű nők, csak az első bűnös lépésnek elkövetése, mellyet könnyelműség sugallt, került nagyobb önküzdelembe, az azutániaiktól, mellyekbe könnyelműsége sodrá, maga sem irtózott. . . .

Szeretni állandóan nem tudott, szerette magát a szerelmet, s azt mindig más tárgyban testesíté meg.

Hedvig merő ellentéte volt. Mély kedélyű, mély érzelmű nő volt. Férjét nem szerette, még csak nem is

becsülhette, s mit más nő illy körülmények közt legkönnyebben feledett volna, a hűséget, ez ember irányában tuzó szigorral megtartá, hogy női méltósága csorbulást ne szenvedjen.

Önmagát mindig hivatásának rendelé alá. Isten és körülmények összeköték ez emberrel, csak legtítkosb perczei voltak szenvedésének tanui, a világ őt boldog-elégültnek tartotta.

A kettős mennyegzöt, kettős temetés követte. Az agg nagy anya, s Hedvig dus rokona csaknem egy időben haltak meg s temettetének el.

Az uj házások felköltözének Pestre. Hedvig mert jószágai Magyarhonban fekvének, Klára mert a kis kört, a zajtalan életet megunta, s hogy férjét az idő nagy eseményeiben résztvételre bírja. Nagy igen nagy adag hiúsággal birt.

Mindketten egy épületben, egymás mellett bérlének ki szállást, fényes gyönyörű termeket mindketten.

Ákos elérte mire törekedett, vagyonos, mondhatni gazdag emberré lett. Pazar, fényes házat tartott, czimborák körébe elegyedett, kik rajta élösködtek, pénzét elnyerték, drágán fizetteték meg az elszórodást, mit neki nyujtani igyekvének. Ellenben neje elvonult, a társaságokat nem kereste, nem is kerülte, ha benne volt elégültnek mutatta magát, s csak magános óráiban követte egyegy köny komor gondolatait.

Gerő boldog házi életet szeretett volna folytatni. Nejének tetszett az arszlánnoi szerep, a zaj, a mulatság, tündöklés, s férje jobban szerette, hogy sem

capriceaimak — mint nevezni szerette — ellenállhatott volna.

Igy cserélt a két nő férje irányában szerepet.

Nem sokára Pestre költözésök után, Klára estélyt rendezett. Az estély királynéja Klára volt, büszke fénylő rózsza, kitetsző mosollyal fogadta el a bókokat. Mellette Hedvig szerény nefelejs, ki bámultaték anélkül, hogy hódolatokat nyert volna.

— Nos férjem mond Klára, ön olly szóttalan? Nem iszik még egy findzsa theát?

— Nem Klárám, már hárommal ittam. Igen el-kábulnék.

— Képzelés. Más bántja önt.

— Szólj mi bántana? midőn téged elégtűnek látlak?

— Tán épen ez.

— Nevetséges gondolat; annál jobban szeretlek.

— Kitudja? nem vagy-e féltékeny?

— Hiszek neked.

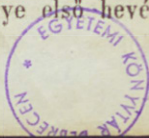
— S ha csalatkoznál?

— Az halálom volna. De nem egyedül enyém...

Ejh de miért beszélni illyesekről? Gondolatnak is nevetséges!

— Igazad van.

Azonban a „nem egyedül enyém“... furcsa hatást gyakorolt rá. Bár mint igyekvők is eltitkolni azt. Illyen oldalról még nem ismerte férjét, természetesnek találta azonban, hogy szenvedélye első hevében nem tudandja magát fékezni.

Könnyűden Hedvighez fordult.

— Lásd mondá ilyenek a férfiak. Szenvedélyesek mint a vihar, s még is azt akarják, hogy a szivárvány béke színeit mi tüsszük ki.

— Igazok is van.

— Hogyan?

— Övék a küzdés, miénk a türelem ereje.

— De miénk a hódítás dicsősége is. Lelánczolatjuk őket, kibékíthetjük vagy ingerelhetjük tetszésünk szerint, mint akaratunk magával hozza.

— Ha a mienkkel nem ellenkezik. Tevé hozzá Ákos mosollyal ajkán.

— És ha igen is, az nekünk egy.

— Csak kegyetek gondolják, azzal ámitják önmagokat.

— Bizonyosak vagyunk benne.

— Egy két gyöngé emberről nem következtethetni általánosan.

Klára elfordult, s rosszul titkolt haraggal beszélgetett szomszédjával színházról, országgyűlésről, a Magyarhon ellen tervezett beütésekről.

„Meg kell ismernie hogy igazam van“ e gondolat foglalta el egész este, s azután is valahányszor látta.

* * *

— Ákos igen jó emberismerő volt. Tudta, hogy Klárát hódoltatónak kell tennie, hogy meghódíthassa. Tudta, hogy az ellenállás a fölsemvétel ingere készte-

tetendi őt küzdeni vele, s annak megnyeréséért mindent áldozni.

S ekkép folytatá szerepét.

Gunyolódott vele, sebezhetlennek mutatá magát, ingerelte, nevette, hatalmát kicsinylő színben tünteté fel, hódításait nevetségeseknek mondá.

Folytonos rugalmas állapotban tartá lelkét.

Akaratlanul is untalan rá kelle Klárának gondolnia, ez egyetlen férfira, ki hódító hatalmát el nem ismeri.

S ekkép folytonosan elevenebben nyomódott lelkébe, olvadt vére a gondolat, hogy bár mi áldozattal meg kell neki hódolni.

S Ákosnak más célja nem is volt.

Míg Hedvig sajátja nem vala szerette őt, azután közönbössé vált, a változatos élv mit neje vagyonán megszerzett, a kör mellyben legtöbb idejét tölté, az unalom, melly az övéhez hasonló kedélyeknél rendesen beszokott állani, ha valami egész lelkületét elfoglalva tartani nem tudja, nagyon előmozdíták azt.

Természetes tehát, hogy új hódításokon törte eszét, s mivel Klárát szebbnek, szellemdusabbnak ismerte, mint sok más nőket, s a vele kötendő viszony a regényesség színezetével is birt, őt akarta meghódítani.

Az pedig hogy Klárának különben szelid, s végetlenül jó férje szenvedélye s dühe első perczében mindenre képes lett volna, csak növelte az ingert.

Klára hódítási vágya, Ákos hódolhatlannak mutat-

kozása percenként fejleszté a viszonyt, miként bimbó, melly a pillék sergeit mosolygva engedi kelyhe fölött elvonulni, de fölnyitja az enyhe harmat csókjára, s a kelő hajnal sugárainak.

* * *

Sept. 14-ke volt 1848-ban.

Hedvig magánosan ült szobájában, himezett, s ollykor kinézett az ablakon.

Élénkebbnek, mozgalmasabbnak még soha sem látta a Dunasort.

Fegyveres csoportok jöttek mentek, az uri és közrendből vegyesen, csak keveseknek volt álladalmi fegyverök. A legtöbb lándzsával, nehánya vadászpuskával volt fegyverezve.

De ez emberek egyben végetlenül hasonlítanak egymáshoz — mindenki arcán szilárd elhatározottság ült.

Merengéséből a belépő Jenő rázta fel, utra kész egyenruhában.

— Ön itt Jenő?

— Igen Hedvig — bucsuzni jöttem.

— Hogyan?

— Pest ellen hatalmas gyakorlott sergek vannak utban. Csatába megyek. Küzdeni, elvérzeni. Az élet nekem ugy sem kedves; legalább halálom legyen hasznos.

— Jenő

— Igen Hedvig én a halált keresem. Hon a bánat

Hon a bánat ölne meg. A csatamezőn legalább a dicsőség halálával mulok ki.

— Ön élni és feledni fog.

— Nem Hedvig. Feledni soha.

— De felednie kell.

— Akkor nem élhetek.

— Élnie kell Jenő, barátommá kell lennie, ki enyhet, vigaszt nyujt.

— S szüksége van erre? Ugye önt nem szereti férje? ugye ön nem boldog?

— Nem mondtam azt.

— De én szeméből olvasom.

— Téved.

— Bár volna, úgy nyugodtabban távoznám.

— Ok nélkül gyötri magát, higgye meg nyugodt vagyok.

— Ön angyal szenvedésében is, a türelem angyala. De engem nem csalhat meg.

— Nem is akarom.

— Talán. Mosollyal fátyolozza el bánatát, de én azt még is szeméből olvasom. Hallgasson meg Hedvig. Szeretem most is, mint valaha szerettem. Boldogságát ohajtom most is. Életem áldoznám, azért a sors azt sem engedte meg. Engem a szenvedés tengere választotta el — tán önt is az. De ön büszkébb, hogy sem azt kimondaná. Ön enyém nem lehet — de engedje meg, hogy boldogtalanságát megbosszuljam. Ön nem szereti férjét, de igazán szóljon: van-e ezen kívül boldogtalansága?

— Nincs Jenő!

— Óhajtanám elhinni Hedvig, pedig tudja isten belsugallat mondja, hogy ne higyjem. Feledje el szerelmem, feledjen el engem — csak akkor emlékezzék midőn bosszura van szüksége. Nehány nap, vagy tán pár óra múlva csatában leszek. Keresni fogom a halált, s én hiszem, hogy az föltaláland. Ez esetre is Hedvig módot akarok önnek nyújtani, hogy maga tehesse azt, s úgy is akkép hogy bűn, legyen általa büntetve.

— Hogyan?

— Hedvig ön férje honáruló.

— Szent ég!

— Igaz, szószerint igaz. Az ellentáborával levelezésben áll, tudatja vele dolgaink állását, mindent. Egy kémet végezteténk ki a napokban. A nála talált írományok kezeim közt vannak. Egyike ezeknek az Ákos levele.

— Övé! . . .

S a fájdalom miatt többet szólni sem tudott.

— Tudtam Hedvig, hogy ön bűneibe beavatva nincs. Önért, egyedül önért kíméltem neki, halálos ellenemnek életét, s kímélem addig, míg önt szerencsétlennek nem látom. Nem akarom hogy halála is elválassza öntől, mint most élete. Honvéddé akar lenni, akkor Hedvig hazám iránti tekintetből is, kénytelen leendek érdemelt sorsának átengedni őt. Értsen meg Hedvig . . . olyan ember kiben nem bizhatni, nem szolgálhat olly zászló alatt, hol becsületes emberek szent ügyért koczkáztatják életüket.

— Ön Jenő most is olly nemes, mint valaha!

— Egy óra mulva e levél Hedvig ön kezei közt leend. Ez kín hazám ellen, meg lehet, de áldozat, melylyel önnek tartozom!

— És ön?

— Én elutazom. Lehet fogom látni, lehet soha. Most a jövő perc is titok. Csak egyet tudok. Hogy önt szeretem, véghetetlenül örökre szeretem! hogy Atalanta kinaival küzdök, midőn ez embert önnek visszaadom. És még is visszaadom, mert nem tudom boldogitaná-e önt halála mint boldogitana engemet.

— Ne ugy Jenő! maradjon ön barátom!

— Örökre Hedvig! isten önnel! ha el nem bukom még látandom!

S a szerető a küzdő és ellenállni nem tudó Hedvig ajkát megcsókolá, először és utoljára az életben. Egy lassu csók volt ez, . . . egyetlen perczig tartó epizodja a boldogságnak, annyi boldogtalanság közepett!

Hedvig hosszan néze utánna. Gyöngédlelkét e jelenet igen megrázta. Férjének egy uj bünét fedezte fel, nagyobbat borzasztóbbat a többinél. Mennél hosszabban gondolkodott, annál inkább elborzadt.

Egyik fekete gondolat a másikat üzte agyában. Férjét bitófán, kedvesét harcmezőn elhullva látta, magát meggyalázva, kitzasztva a társas körökből, barát enyh nélkül.

Számot akart vetni jövendő sorsával, s e számvetés ránézve borzasztólag tünt fel. Mit várhatott tőle jövőre, midőn minden ígérete gyász és halál?

Végre fölegyenesedett . . . el el akart szórakozást keresendő , hogy meneküljön tőlök.

Önkénytelenül a Klára szobái felé irányzá lépteit. Két szobát áthaladott már , s csak ez utolsóban talált egy szobaleányt.

— Hol asszonyod ?

— Nem tudom , mond ez zavarodva , fölkeressem ?

— Nem , magam megyek érte. Tán háló szobájában lesz.

S visszatért az előterembe , honnan egy baloldali ajtó vezetett az alvó szobába.

Keze már a kilincsen volt , midőn vegyes hangok megállani készteték.

A Klára és férje hangjára ismert. Kezdetben saját füleinek sem hitt , utóbb elborzadt.

Minden szó , minden hang , mi az ajtón át füléhez juthatott , újabb tördőfés.

Klára és Ákos kölcsönös szerelmi vallomásai valának . . . s olly közel a két emberhez , kiket e nyilatkozat meggyalázott , vagy boldogságától foszta meg !

. . . Ó hogy a szerelmet olly sokan csak játék-szernek , időtöltésnek nézik ! . . .

Lábai inogtak , halvány arczára a fájdalom ve-rejtekét csalt , s visszaakart térni , midőn Gerőt közel-geni látta.

— A férj ! s e perczen olvassák boldogságának halálos ítéletét ! nem szabad megtudnia ! . . .

S a becsukott ajtón zörgetett.

— Mit akar ön asszonyom, mond Ákos kilépve, avagy háborgatám-e én Jenővel mulatságát?

— Uram . . . mond Hedvig, s vére arczába szökelt. A Klára férje közelg! ha engem boldogtalanná tett, ne tegye őt is azzá!

A következő perczben mindnyájoknak nyugodt, derült arczot kelle mutatni: Gerő érkezett haza napi utából.

* * *

Midőn Hedvig szobájába visszatért, asztalán egy levelet talált.

„Itt küldöm az ígért, s férje ellen bizonyító levelet Hedvigem.

Feledjen el, mint önt soha sem feledendi Jenő!“
Férje nem messze tőle egy karszékben ült.

— Uram, mondá neki a Jenő levelét kebelébe rejtve, s a másikat egy gyufalángjánál meggyujtva, ön honvéddé akar lenni. Ne tegye azt. Bünének bizonyosságát égetem ugyan, de kivülem azt más is tudja. S e más, a honvéd honárulot meggyilkolná.

S merengve nézte az égő levelet.

„Miért, hogy minden percz uj boldogtalanságot terem számomra, s enyhet egyik sem ad?“ . . .

IV.

Guerilla neje.

Bekövetkezett az 1849-ik év.

Már első napján megkezdődött a bujdoklás, költözködés, szaladás, s tartá utolsó napjáig, s akkor sem volt vége.

A magyar kormány elhagyta Buda-Pestet, s a szétvert, inséggel küzdő magyar katonaság is átvonult azon.

A Vác felé vonulók közt volt Jenő is, százados ez időben. E táborban szolgált Gerő is, négy hét óta katona.

Hedvig hosszan nézett utánok, s csapatjok után melly e dalt éneklé:

Már ti lányok maradjatok

Pártába,

Igaz magyar nem szorithat

Karjába

Ki hon marad nem érdemel

A ki elmegy annak nem kell

Feleség!

Ákos pazar vesztegetéseit naponként nagyobbban üzé, úgy hogy az év vége felé, mint töméntelen adósság által terhelt ember, kapott az alkalmon, hogy a Perczel táborában hadnagyi állomást foglaljon el.

A két nő Pesten maradt. Hedviget még az első napokban kereste *** Gusztáv, egy osztrák tiszt, férjének egykori barátja, értekezendő vele némelly még szeptemberben rábizott dolgok mikép teljesítése iránt.

Hedvig rögtön kiismerte, hogy az általa elégetett levél ennek volt czimezve; hidegben megvetőleg fogadta, tudatni akarván ezáltal, hogy férje bünciben nem osztakozik.

Nem úgy Klára, ki ismerősek, imádók nélkül igen szomorú napok elibe nézett; s ki az első megtett könnyelmű lépés után, bűnösöktől sem irtózik. . . . Egy két oda vetett mosolyból láthatá a tiszt, hogy ez nem osztja rokona hidegségét.

Tudatta vele, hogy az nap este színházba megy, s hogy nagyon fog örüvendeni, ha az kinek ismeretségehez illy véletlenül jutott, szintén ott lenne.

Klára nem ígérte meg — de magában e megtagadásban volt a biztos ígéret.

A tiszt távozása után, ketten maradtak.

— Elfogysz-e menni Klára?

— Nem . . . tudom.

— Ne tagadd. Szándokod elmenni.

— S ha az volna?

— Én nem tenném.

— Nem? miért?

— Magyar nő vagy, s ezt kérdezheted?

— Az.

— És még is elfogysz menni?

— El.

— Klárám, kedvemért ne tedd!

— Kedvedért saját örömemet rontsam el?

— Nem áldozatot, nem hazafiságot, csak eszé-
lyességet kívánok tőled.

— Tudom mit akarsz mondani, de te tulbuzgó
vagy. Saját sergeink elhagyának, nem tudák legyőzni
öket. Hátha a diadal jobban fog nekem sikerülni?

— E diadalért a világ téged elítél, őket csak
sajnálja vesztésükért. Ne tedd azt!

— Ábrándos vagy Hedvigem. Ez emberek dia-
dallal nyomulnak elő, nem sokára az utolsó térig min-
den övék lesz. S ha most ellenségesek, akkor nem le-
endnek azok. A világ, melly most elítél, akkor föl-
mentend. Aztán jobb ha ezek közt is vannak barátaink.

— Nem úgy Klára. A nő rendeltetése férje sor-
sában osztakozni. Férfjednek ellene, legyen neked is
ellened. Ő a harczmezőn van, s a jövő titka isten ke-
zében. Mond, hálántékain babérral visszatérő férjed
szemei közé mikép néznél, napbarnított arczáról mikép
csókolhatnád le a küzdelem verejtékét?

— S te mindig hiszed a diadalt?

— Hiszem Klára, mert hiszem hogy a magyarok
istene nem hagyja el népét.

— Balga te!

— S ha vesztenénk is, ki az ki úgy tesz mikép

te? Férfjed küzd, te vigadsz, férjed szenved, te ellenével szövetkezel, gyászban kellene járnod, s te új diadalokon töröd eszedet. Mi lett a szende, a jó leányból!

Klára maga is elpirult. Tán érezte e perczben, hogy Hedvignek igaza van; hogy őt is mélyen sérté.

Hedvig folytató:

— Ne menj el Klára — köz helyen a világ szeme előtt ne mutasd gyöngeségedet. Az nem lesz olly elnéző, mint én. Gondold meg, hogy barátaid, rokonaid fegyverben, hazád lángban, nő társaid gyászban vannak.

— S nincs több okod?

— S nem elég-e ez? Elmondjam-e hogy nő társaid közt paria leendsz, mint bélpoklossal nem társalkodandnak, mint kivan körükből zárva, kit kegyenczeddé néztél ki. Ugye nem fogsz elmenni?

— Tán

De azért Klára elment.

Még azután gyakran, igen gyakran látta őt, köz helyen, hon, mignem azon zászlóalj mellyben vala, Pestről Isaszeg alá kimenni rendelteték.

* * *

Kitavasult.

Kitavasult Pest kedélye, arcza szine is.

S hol az előtt bánat honolt, helyébe öröm költözött, s hol az előtt a szenvedés magvait hinté el, boldogság virágaiá növelte a tavasz.

April 24-én vonult be a magyar sereg Pestre.

Az ablakokat tricolor lobogók, az utcák kövezetét, babérfüzérek lepték el. Uj virágai, uj örömei a tavasznak!

Minden utca telve néppel! Mindenki testvére, férje, rokona vagy barátja után tudakozódott. Ki holt hírét hallá „jól járt ugymond a hazáért vérzett el.“ Gyáva, szaladó vagy félénkről senki sem tett említést.

Hedvig is azok közt vala, ki a bajnokoknak füzéreket hányt alá. Szemében öröm könnyek rezgének. Olly boldog volt e perczen.

Egy a többinél nagyobb füzér, félre volt téve. Kinek szánta azt, férjének vagy kedvesének? Valahányszor erre nézet arca kigyult.

Végre laka előtt egy kocsi állt meg. Halványan bekötött fejjel, de a melly a percz élve miatt, még is sugározék, Jenő lépett ki belőle, s sietett föl a márvány lépcsőkön.

— Szent ég, ön Jenő megsebesítve?

— Mit sem tesz, Isaszegnél kaptam. Csak hogy önt láthatom Hedvig!

— Üljön le, még veszélyes lehet . . .

— Ön aggódik, miattam Hedvig! mitől se tartson. Már jobban vagyok.

— Mióta nem láttam önt! Sokat szenvedett azóta, nem de? . . .

— Sanyart, inséget sokat türtem. Szervedéseim nem valának. Csak néha midőn önre gondolék. Hedvig mikép van ön?

— Most — boldogan.

— És férje ?

— Öt még nem láttam.

— Hogyan ?

— Önökkel egy időben távoztam, a Perczel táborába ment. Csak annyit tudok róla, hogy azután gerilla csapatot alakított.

— S hol van most ?

— Nem tudom. Köztünk, s a magyar seregek köztemerőben elvult zárva a közlekedés.

— Most sem tudhatok hát semmit. Pedig ugyszerettem volna önt boldogan látni!

— Boldogan? mély örvény választ el attul engemet. Még nem is imádkozhatom érte, hogy bűnössé ne legyek.

— Értem Hedvig, bizzék az istenben.

— És ön Jenő ?

— Csak egyért imádkozom, hogy ön boldog legyen, s én az napon vesszek el, midőn hazám dicsősége legnagyobb leend.

Néhány percznyi szünet után Jenő folytatá :

— Hedvig szólhatnék-e én Klarával ?

— Nem Jenő . . . ő beteg.

— Tehát igaz! Pár óra mulva távoznom kell, önnel fogom hát Hedvig tudatni! Tán ön ellen vétett Klára legnagyobbat, s titkát még is önre bízom. Az isaszegi csatában voltunk. Forradalmunk legnagyobb-szerű jelenetei egyike — kétségbeesés harczolt kétségbeesés ellen. Mint mindig, most is szurony döntött

— az isaszegi három meredek erdőkkel benőtt hegyet, bevettük. A csata már vége felé hajolt, s mi diadalmasan értünk a hegytetőre, midőn egy, nem rég azelőtt a hely színére érkezett tiszttel párcsatám kezdődék. Ekkor kaptam én fejsebem, de kardomat ellenem mellébe döftem. A lováról lehanyatlott tisztt, néhány perczig küzdött önmagával. Felnyujtá kezét, s mond hogy szólni valója van.

„Mit akar ön? kérdém tőle. A Klára férje — ki már ezredesi rangot szerzett magának — a perczben érkezett oda.

Én *** Gusztáv vagyok. Ön becsületes embernek látszik. Nem fogok sokáig élni. Adja becsület szavát, hogy végkivánatom teljesítendi.

Megtevém.

„Mint magyar embernek hiszek. Önök bevonulandnak Pestre. Podgyászaink az önök kezébe kerültek. Igyekezék az erylémet megkeritni. Azok közt találánd egy levelet, s egy nyalábot a Szinnyei Klára asszony számára. Férje tán épen e hadtestnél van. A nő érdekében nem szeretném, hogy férje kezébe kerüljön. Ugye megteendi ön?

„Uram! ismeré ön e nőt!

„Becsület szavát birom.

„S férje, a világ legbecsületesb embere megcsalásában, részes legyek-e én is?

„Becsület szavát birom. „Megteheted, mondá a férj, kit a perczben vettem észre.

„Te itt valál?

„E hűtlenségét is tudám. Egy napon tudám meg egy másikkal. Bizonyos Pestről kijött kémtől, ki mint utczai beszélgetés tárgyát hallá. Még el sem hangzott ugy mondák, egy honvédnek mondott bucsuszava, s már is elfogadá egy másik szerelmi nyilatkozatát.

— Tehát már utczai beszélgetés tárgya! vágott közbe Hedvig, szegény férj!

— S ön tudja Hedvig?

— Tudom. Könnyelműségének e kettős bűnét, jól tudom. Bűnösebbek a férfiak, kik gyöngeségével vissza éltek. Mind kettőjüknek megbocsátok.

— S illy angyal ellen tudott a nyomoru vétnei? A nyaláb itten van. Mit akar a férj, nem tudom — félek hogy mind kettőjükön bosszút álland.

E perczben egy honvéd őrmester lépett be.

— Jelenteni kívántam őrnagy ur, hogy a törvénytészék összeült.

— Várjon ön. Rögtön távozom.

— Minő törvénytészék? kérdezé Hedvig.

— Magam vagyok a vádló, anélkül hogy tudnám ki ellen.

— Hogyan?

— Gerő bizott meg. Csapata egy guerilla századost fogott el, ki jószágokat koboztatott el, s a pénzt megtartá. Mivel Gerőnek kell elnökösködni, engem bizott meg a vádlás megtételével. Hihetőleg elitélendjük, százszoros halált érdemel, ki szent ügyünket ekkép mocskolja be.

— S ki a vádlandó?

- Még nem tudom. Örmester ön sem tudja?
- De igen őrnagy ur. Guerilla százados?
- Neve?
- Szinnyei Ákos.
- Szent ég! Férfjem! . . .
- Bizonyos ön benne örmester?
- Bizonyos.
- Jenő! barátom! mentse meg ön őt! . . .
- A kétszeres honárulót Hedvig?
- Nem! annak kit ön szeret, s ki önt szereti férjét, s kitől e vér elválasztaná!

* * *

A hadi törvényszék előtt két dolog történt.

Ákos megfizette az elkobozott jószágok árát, s ezért fölmentték. Ismét Jenő volt az, ki halálos ellenét megmenté.

*** Gusztáv pedig, kit honárulásért föbe akartak löni, azon szín alatt, hogy átjönni nem volt alkalma, fölmenték. Közhonvéddé lön.

— Egyedül hajtandom végre bosszutervemet! mormogá Gerő.

V.

A feltorjai barlang.

Kikkel eddigelé megismerkedénk, mindnyájan együtt legutoljára Szegeden július hó végén találkozá-
nának.

Klára és Hedvig — ez utóbbi lelkében a mult tél kellemellenségei igen elevenen élvén — együtt utazá-
nak le.

Gerő és Jenő Guyonnal jöttek fel a hevesi tá-
borból.

Ákos a Perczel táborában vala viszont.

Az utolsó nap, midőn a férfiak táborba, a nők
Aradra akarának indulni, találkoztak.

Klára a férjet — kit ez ideig nem látott, mert
nemsokára a fennebbi jelenetek után, az alvidéki tá-
borba tétetett át, — bűnbánó arczczal kérte, hogy
vigye őt magával.

Ákos látva, hogy minden veszve van, Erdélybe
indult Hedviggel, miután részint az utóbbi események
folyama alatt annyira compromítálta magát, hogy csá-
szárjátul kegyelmet alig nyerhetendett, részint pedig
mivel Gusztávtól, kit mint versenytársát gyűlölt, s kü-
lönböző módokon bosszantani nem szünt meg, méltán

tarthatott. Ellenség levén azonban mindenütt nyomában, kerülő, jobbadán bujkáló utakon érhetne csak el a székelyföldet.

Jenő mint futár küldetett Erdélybe, — mire oda ért, a sergek nagy része már lerakta fegyverét. Álöltönyben ő is a székely földön keresett menhelyet.

*** Gusztáv Szegeden várta be a császári sereget.

* * *

Megtörtént a Világosi fegyverletétel. Gerő egy szomszéd faluba ment, hol molnár legényé öltözött át. Sept. elején visszatért Aradra, lisztet vive eladni.

Egy nővel akart találkozni, kit szeretett, s kiről azt hívé hogy szereti, s kivel ki akart bujdokolni a hazából, melly többé övé nem lehet.

A fehér ló vendéglő előtt rakta le. Épen alkudott iránta, midőn egy osztrák tiszt karján egy nőt lát a vendéglőből kijönni.

Gusztáv és Klára valának.

— Nyomoru, mond Gerő véghetetlen dühvel ragadva meg neje karját, hova fajuland aljasságod?

— Ki ez ember? kérdezé Gusztáv.

— Nem ismeresz? megmondom. Kít annyiszor megcsalál

— Hallgass, hallgass! különben elvesztél!

— Elvesztem? azt akarom! s kivont törét nejének irányzá.

De Gusztáv karját épen olly gyorsan, mint biztosan megragadva, feltartóztatá jól irányzott döfését.

A harag és bosszu kifejezése eltűnt arczáról — guny és megvetés foglalta el annak helyét: mintha mondani akarta volna: nem késend az isten büntető keze!

. . . Három nap mulva, Gerő felakasztatott, négy nap mulva Klára és Gusztáv megesküvének.

* * *

Háromszékben Felső-Torjától mintegy három órai járásra, regényes hegyek terülnek el. Ezek egyikén a bálványosi vár egyetlen megmaradt tornya áll. A másik alatt három barlang bejárás van. A negyedik a „Gyilkos,”-é már öszveomlott.

Ákos és Hedvig e helyt bujkáltak. A szenvedélyek első perczeinek csillapultát várva.

Egy napon — aug. vége felé — midőn épen vadászatrul haza akart volna térni, egy utast lát, nem messze a hegyi ösvényen.

— Épen jókor! kiált dühvel, megismerve Jenőt, épen jókor, s rá lőtte fegyverét, de nem találta. Anyyira gyűlölte azt, kinek boldogságát ő rabolta el.

Jenő utána rohant haragtól villogó szemekkel, kivont karddal, mint ki élétharczra készül.

Ákos a barlang felé szaladt, Jenő mindenütt nyomában, de pár száz lépéssel utána. Ezért láthatá Hedvig Ákost anélkül, hogy Jenőt észrevette volna.

— Hedvig, nőm ments meg! üldöznek elvesztem!
ments meg!

— Lásd e három barlangot. Menj a középsőbe.
Lábad alatt a föld inogni fog — de ne szólj, ne lélek-
zelj. A lélekzés ottan halál, mert e barlang kénese.

— Hedvig neked is velem kell jönnöd . . .

— Miért?

— Legalább meg kell esküdnöd, hogy engem ki
nem adsz, hogy kezébe nem juttatsz!

— Esküszöm.

E perczen ért oda Jenő, és szaladt be Ákos a
közbelső barlangba.

— Ne . . . ne . . . kiált Hedvig, s görcsösen
terjeszté felé karjait, mintha felakarta volna tartóztatni.

De már késő vala.

Jenő, a barlangban lábai alatt a földet inogni é-
rezve „Isten segély!” kiált kétségbeesetten, s öszve-
rogyott. A kengőz megölte őt.

* . * *

Ákos kibujdokolt — elhagyta honát, nejét, csak
egyét, nyomorát s bünei emlékét nem tudta elhagyni.

Hedvig a szerelem s kötelesség közötti tusának ál-
dozata, az ősi kastélyba akart költözni, de azt lerom-
bolva találta.

Pusztá, kietlen, szédült volt a ház, mint a hölgy
kebele — tanyája egykor az örömnök, s tanyája most
a boldogtalanságnak!

Rokonaihoz költözött. Ottan gyászolja azt, kit életénél jobban szeretett, s kivel csak a halál egyesíthetendi.

Klára most is olly könnyelmű, mint azelőtt volt, csak alkalom hiányzik, hogy olly bűnös is legyen. Mulatságokba, társaságokba jár férjével, a zajt, élvet keresi most is. De egészen vig soha sem tud az lenni. Egy véres képtől nem tud menekülni, melly ébren, álmaiban, mindenütt üldözi, gondolatával, szive dobbanásával, ábrándképeivel összefort.

Annyi dicsőség, annyi küzdelem, annyi szerelemből mi sem maradt fen mint az ősi ház, az is elpusztultan, lerombolva, lakatlanul.

LÁTOGATÁS A BUDAI
SIRKERTBEN.

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY

1850-ik augusztus elseje volt.

Kora reggel vala — a nap első sugárait hinté szét.

Mit a városban nélkülözni kénytetünk, az édes madárdalt, a fák zöld lombjait, a rét tarka virágait élvezendő, kiindultam a budai hegyek közé.

Olly szép a szabad természet, annak egyszerű, de szivemelő képeit olly nehezen nélkülözheti az ember a nagy város büszke falai közt.

Bérkocsisom a budai temető előtt hajtott el.

Keblem szorult, elfogódott. Főn a sírok fölött virágzó élet. Lent a sírban, halál, feledés! . . .

Alig értünk alá, a temető kertből, nevem hangzott ki.

*** orvos barátom sietett onnan.

Czipőit a harmat megnedvesíté, s ha borus arczáról következtetheték, már pár óra óta van a sirkertben.

— Küld vissza bérkocsid! Jer folytassuk gyalog utunkat.

Megtevém.

— Hol valál?

— Egy sirt látogattam meg. Elvezetlek hozzá.

Csakugyan egy friss hanthoz vezetett. Még egészen új vala. Zöld pázsint nem lepte még el. Feje fölött egy egyszerű kereszt vala e felirással:

J U L I A

† Julius 29-kén 1850.

Bámuló tekintetem hol a sirra, hol az orvosra
függesztém. Kérdést sem várva folytatá:

— Jer, üljünk e sirra! Elmondom történetét.

I.

A halálnak soha sem volt olly bő aratása, mint az elmúlt két évben. Ágyban igen kevesen hunytak el, de annál többen harczmezőn a becsület-vérpadon, a gyalázat halálával.

Ország és király álltak egymással szemben. S ennek még most is annyi utóáldozata van!

A nő, kit e hant takar, Julia az angyal szép az angyal jó nő egyike ez utóáldozatoknak.

Szegény asszony!

Láttam őt egy szerető férj oldala mellett, boldogan, fénykörítetten, mint közbámulat, közszeretet tárgyát.

Láttam őt özvegyen, elhagyottan, nyomor és in-séggel küzdve, mint bűnös nőt bűnhődőleg kimulni.

* * *

1849 elején az országos szaladás korában magam is elhagyám Buda-Pestet s Görgei táborával Vácra siettem.

Későn érkezém meg s első dolgom volt egy barátom után tudakozódni, egy őrnagy után, ki Görgeihez fölvezetendett. Orvosok úgy is kevesen valának, s azt

hívém, hogy e pályán többet használhatandok hazám-
nak, mint a katonain.

Hon találtam.

Pamlagon ült, gyönyörű arczu honvéd mellett,
kinek beléptemkor épen kezét csókolá.

Iván, az őrnagy, mintegy 28—30 éves ember
volt. Szabályos férfias arczczal, harczedzett büszke te-
kintettel.

A mellette ülő mondhatni még gyerek vala. Szen-
de alig 16 éves. Szebb kifejezés-teljesebb arczot éle-
temben sem láttam. Ajkainak mosolya, szemeknek vidor
tekintete, boldogság, elégyűltség jelvényei voltak.

A domboru mell, sugár termet elárulták, hogy a
férfiöltöny nőtagjairól foly alá.

— Hozott isten barátom! mond beléptemkor föl-
kelve a pamlagról.

Kölcsönös üdvözetek után :

— Ülj ide nőm, Juliám mellé.

— Nőd mellé? örvendek barátom....

— Pozsonyban ismerkedék meg nagynénjénél,
hol beszállásolva valánk. Pár nappal tartottuk meg a
nászt onnani távozásunk előtt. Nem képzeled milly bol-
dog vagyok! Azóta nőm e fárasztó vészteljes utban
mindenütt velem van. Pedig ezek borzasztó napok, s
még borzasztóbbak elibe nézünk! Én csak félig érzem
azok kinait. Kit a harcز fáradalmi után olly nő ápol, ki-
nek arczáról olly nő törli le a verejtéket — nem érzi
azokat!

— Férjem.... kérlek....

— Tudom gyermek, mit akarsz mondani. Te többet, sokkal többet teszesz, mint mennyi kötelességed volna. Te nem csak nőm, te őrangyalom vagy!

A boldogság, a legtisztább szerelem boldogságának sugárait láttam arcukon. S maga e láthatás olly jól esett nekem!

Illy boldogság bizonyos neme a feledésnek. A jelen kéjei elüzik a jövő gondjait — kicsinke tavaszi felleg az, melly a nap elől elvonul anélkül, hogy fényét, sugárait meghomályosítani tudná.

Néhány perczet töltöttem szállásán. Azután együtt távozáink.

Bevezettetém Görgeihez — ő szívesen fogadott, s azon zászlóalj mellé, mellynek barátom őrnagya volt, főorvosnak kinevezett.

* * *

Jan. 21-én támatta meg hg Windischgrätz alatti hadvezérek egyike Chorich, szuronnyal a Windschachtli plateau.

Görgei hadvezéri talentumának itt is fényes jeleit adta — de hasztalan. Serge fáradt ereje megtört volt.

A plateau szuronnyal bevetetett s Görgei még az nap Selmezcze vonult.

A sebesülteket fölszedetni, a halottakat eltemetni ideje sem volt.

Késő estve érkezénk meg, fáradtan, leverten — illy jelentékeny csatát még nem veszünk.

Néhány sebesültet bekötöztem. Haza mentem ki-
merülten, komor, fekete gondolatoknak engedve át ma-
gam, lefeküdtem, midőn ajtómon heves zörgetés ébresz-
tett fel.

— Ki az ?

— Orvos ur, orvos ur, az égre kérem nyissa fel!

— Rögtön.

S öltözni kezdettem.

Már megszoktam azt, ritka éjem telt el, hogy ne
háborítottam volna.

Kinyitám.

Egy férfi, köpenybe burkolva, nagy téli sipkával
fején, lépett be, levetette köpenyét, s terhét — egy
alélt tetem — ágyomra tette.

— Uram monda ez reszketeg hangon, az égre
kérem nézze meg, meghalt-e férjem ?

Az ágyhoz mentem. Az élet nélkül halványan ott
fekvő tetemben Ivánra ismertem. Bámulva emelém sze-
meimet Juliára, mert ő volt az álöltönyű férfi.

— Az égre ! nagysád !

— Orvos ur ! perczet se veszítsen, nézze meg !

Megvizsgáltam.

A seb veszélyes vala, de nem halálos. Vérvesz-
tés, s a tél hidege miatt elveszté ugyan az őrnagy eszmé-
letét, de kéznél lévő szereim s mindenek fölött azok
gyors alkalmazása biztosítának, hogy nem sokára fel-
üdülend.

— Nyugodjék meg nagysád, Iván nem sokára
jobban lesz.

— Igaz-e ez ?

— Miért ámitnám kegyedet ? miért biztatnám lehetlennel ? jót állok hogy felgyógyuland.

— Köszönet neked istenem !

Sohasem feledem el a tiszta , szent könyeket, mi-
ket a nő arczáról e perczben leperegni láttam ! Olly
buzgón átszellemült arczczal imádkozék !

Fáradalmat, hideget mindent feledett — az ágy
mellé térdelt, s ugy hallgatá szivveréseit.

Bekötöttem a sebet, s alkalmazám szereimet.

— Nagysád fáradt lehet, dőljön le, alugyék. Én
majd virasztlándok.

— Nem, ó nem !

— De a fagy, az izgatottság, fáradalom, még
roszul lehet.

— Mitől se tartson ön.

— Legalább üljön le, nyugodja ki magát.

— S Iván bizonynal jobban leend ?

— Bizonynal !

Föl kellett helyéből segitnem s a pamlagra emel-
nem, annyira ki volt merülve ereje.

— Mi történt nagysáddal ? hogy jutott sebesült
férjéhez ?

— Hallgassa meg orvos. A csata előtt komor fe-
kete sejtelveim valának. Ki addig bátoritám őt, most
alig tudám karjaimból kiereszteni. Bizonyos valék ben-
ne, hogy szerencsétlenség érendi. S még sem merém
mondani hogy maradjon hon. Hasztalan lett volna kü-
lönben is. Magam is kimenék. Vigyázatból levettem

honvéd öltönyömet, s czivillel cseréltem fel. Tudám hogy ekkép könnyebb leend férjemen, habaj érendi, segitni. Láttam oroszládként küzdeni a magyar sergeket, láttam oda hagyni a plateau. Végre megszűnt a harczi zaj. Az ágyuk elnémultak, csak egy egy ágyu dördült meg, s az is a visszavonulás fedezésére. A magyar hadsereg szaladt. Azok közt, a kik a visszavonulást fedezték, volt férjem zászlóalja. Dobogó kebellet vártam, sejtve milly kétségbeesett leend a vesztett csata miatt.

Hasztalan! . . . hasztalan!

A zászlóalj elvonult előttem, de őt sehol sem láttam.

— Hol őrnagyok? kérdem a századost, ki őket vezette.

— A csatamezőn!

— Meghalt?

— Nem tudom. Kapott sebe miatt lováról lehasnyallani láttam!

S e zászlóalj is elvonult. Elvonultak a fedező ágyuk is.

Fekete éj közelgett, fekete mint bánatom, mellyel egyedül maradtam. Egész nap szél, zivatarnak kitéve, átáztatva a hótól, úgy hogy azt a szél arczomra fagyasztá, kitéve legkinzóbb bizonytalanság, a kétségbeeséstől csak a remény örze meg, hogy még föltalálandom férjem.

Az éj beáltával a halottakkal borított harcmezőre siettem. Borzasztó éj! A hó esett, vihar sivitott s én halottak közt, mintegy vészmadár magamra egyedül.

Egy egy tetemben megbotlottam. Iszonyal fordultam el a sebtől, mellyet azon tátongani láttam.

Hosszan igen hosszan kerestem. Félheték, hogy a sirások nem sokára eljövendnek s akkor vége a reménynek feltalálhatni őt.

Végre ráakadtam. Kebelén mély sebbel, életjel nélkül ott feküdve.

Fölvettem, köpenyembe burkolám s idáig hoztam: A gondolat hogy még él, adott erőt.

Ugy-e orvos ur, ugy-e ön visszaadandja őt az életnek?

— Bizonyal asszonyom! csak legyen nyugodt. Nem sokára ezután Iván magához tért.

Azonban veszélyes beteg levén, tanácslám nejek, hogy felüdültéig maradjon ottan.

Mi másnap reggel elhagyók Selmezzet, s én szobámat átengedém nekik.

II.

Mult julius hó 20-kán esti 9 órakor, midőn épen színházból tértem volna haza, előszobámban egy csodás alaku éltes asszony megszólít.

— Orvos ur, mondá, pár hó óta egy beteg nő van nyakamon, eddigelő reméltem, hogy felgyógyul, de bizony már meguntam a gondoskodást, aztán nem is szeretném ha nálam halna meg.

— Mit tegyek hát?

—Kegyed eszközölhet számára a kórházban helyet.

— Ha lehetend.

— De sietős volna ám, igen rosszul van. Látogassa meg orvos.

— Jó. Holnap reggel.

— Mondom orvos ur igen rosszul van. Tegye meg ma.

— Menjünk hát.

A félreeső utcák egyikébe, egy alacsony ronda kinézésű házba vezetett.

Végig mentünk a fafolyosón, s falépcsőkön fel a padlás szobába.

Egy pislogó mécs világítá meg annak szegény butorait. Szalma ágy ronda ágyneműkkel — a benne

fekvő alak felfelé volt fordulva. Egy szék, törött asztal, s ócska feszület képezék a többi butort.

Beléptem perczében elborzadék — magam sem tudám miért. Ugy szorongott keblem, sejtém, hogy a pesti számos bűntanyák egyikében vagyok, s ki elöttem van a szerencsétlen tán könnyelműségének áldozata.

Ó sulyos a bűnnek büntetése, ó gyászos a vég mellyet a sors ennek számára jelölt.

S mi legjobban hatott rám 'e helyt az ágy fölötti feszület, mintegy eleven kontraszt.

— Alszik asszonyságod? Kérdi a nő meglehetősen nyersen az ágy felé közeledve.

— Ne olly durva hangon asszonyom!

— Mi kell? engedjenek nyugodtan meghalni! mondá a beteg töredezett siri hangon.

— Orvost hoztam.

— Orvost? miért? rajtam ugy sem segíthet!

— Kórházba kell mennie!

— Nem nem soha,

— Hagyja el asszonyom, mondám, az ingerültség árt neki.

Az ágyhoz közeledtem. Szemei halványak, arcza kigyult volt. Az izzadság veréjtékekben ült homlokán. Látszék hogy láza van.

— Asszonyom!

— Ki ez? e hang? ön? ön? s heves rángatózással takarta el arcját. Minden mozdulata roppant felindulást árult el.

— De asszonyom!

— Ne ne! távozzék! bár ki jöjön csak ön ne! végszavát csak fuldokolva tudta elmondani.

— Higyje meg e felindulás nagyon meg fog ártani. Legyen nyugodt.

— Istenem mi kin! mi büntetés! . . .

Minden mit láttam, minden mit hallottam olly csodásan hatottak. Azt hívéem, hogy e hang nem ismeretlen előttem s mégis úgy tünt fel mint a képzelet álma, melly lelkünkben él, anélkül hogy tudnók mi táplálja életét.

Az éltes nőhez fordulék.

— Hagyjon ön magunkra. Tán megcsendesülend.

— Ne . . . ne . . . de még is! isten akarta eltűröm azt is.

Az asszony távozek.

— Legyen ön bizalommal, higye meg javát akarom. Tán segíthetendek.

— Segíteni? hála égnek mindennek vége van.

S felegyenesedék ágyában.

Fél karjára volt támaszkodva. Tituszra nyirt szöke fürtei rendetlenül omlottak alá. A mint a beesett ki-aludt szemek rám meredtek, a mint halvány ajkait remegni láttam, s lefolyni válláról a fehér háló öltönyt finom fehér bőrrel arcán, mellynek közepét diónagy-ságu pir festé meg, mi a sorvadásban sinlöknek tulvilágias szint kölcsönöz, egy alig pislogó mécs kékes fénye által megvilágositott — éjjeli rémnek tarthatám.

— Orvos ur ismer-e ön? . . .

— Én? s vizsgálni kezdtem.

— Ugy e nem ismer! Midőn utólszor találkozánk ön is bámulá boldogságomat. Ez arcz nem volt olly beesett, e szemek nem olly siriak! akkor isten áldása volt a szerető nön, mint isten átka most a bünösön.

S zokogni kezdett s elfedé a halvány arczot.

— Julia! ön az! ön az!

— Orvos ur! orvos ur, én nem vagyok olly bünös, millyennek ön tarthat!

— Nyugtassa meg magát Julia. A felindulás árt s most árt, kerülnie kell. Áldom a sorsot melly önhöz vezetett. Vissza fogom az életnek adni.

— Olly nyomorunak tart ön, hogy rám nézve az élet ingerrel bír? Eljátsztam annak boldogságát — a halál legalább nyugalomát nem tagadja meg.

— Ne gyötörje magát Julia olly képekkel, miket hevült kedélye nagyító üvegen át a valónál feketébb színben tüntet fel. Önnek nyugalomra van szüksége! Legyen csöndesen. Bizzék istenében, melly sorsát megfordítja.

Megvizsgáltam üterét, igen lassan vert. Kérdéseket intéztem hozzá betegsége symptomái iránt. Hideg kéz és láb, kigyult izzó arcz, cachecticus szinnel, minden a sorvasztóláz felső fokára mutatott, melly a betegnek alig enged néhány napi életet, s gyorsan öl, mint öli bogár a tavasz virágát, mellynek tövét rágja el.

A buja életnél, mellybe talán körülményei sodrák a szerencsétlen nőt, jobban előmozdítá azt a hevült ingerült lélekállapot, a nyomor s az öntudat fordulása.

Betegápoló nőt hoztattam számára, enyhítőket

rendeltem, intézkedém; s hogy csinos szobába, kényelmes ágyba vitessék, mit az asszony követelt adóssága megadása s előrefizetés mellett teljesített. Szigoruan megtiltám azonban neki, hogy a beteghez semmi szín alatt se merjen menni.

* * *

Másnap reggel meglátogattam. Aludt ugyan — de mint ilyenkor rendszeren történni szokott, az álom neki nem volt jótétemény. Hevültebb ingerültebb vala.

— Hogy van, Julia?

— Jól mondá, egy napot viszont leéltem, azzal is kevesebb van.

— Untalan csak gyötri magát. . . .

— Hallgasson meg orvos ur. Érzem, hogy csak néhány napom van hátra. Elakarom önnek mondani utólsó találkozásunk után miken mentem át.

Rövid gondolkozás után, mialatt mint látszék eszméit akarta rendezni, folytatá:

— Utólszor önt január 27-kén láttam. Férjem és én Selmeczen maradtunk. Mártius vége felé üdült fel. S sikerült a már akkor előhatott magyar sergekhez jutnunk. Ezután is minden csatában részt vett — bajnokilag küzdött mint mindég. A zsigárdi csata után ezredessé neveztetett ki.

Nem sokára ezután megkezdődött a visszavonulás. De én, férjem egy barátja Schönvald Ede őrnagy kíséretében beteg Pestre mentem. Ő mint mondá, dolgai miatt jön a székvárosba.

Terhes beteg válék e hosszas időn át, kénytetém az ágyat őrzeni, mialatt míg a magyar sergek Pesten voltak, Schönvald gyakran meglátogatott.

Ugy vettem észre, hogy érdeklődéssel viseltetik irántam, de én ezt inkább férjem iránti barátságának tulajdonítám.

Julius 8-án kivonultak Pestről a magyar sergek. Sokkal betegebb valék, hogy sem ohajtásom szerint a táborba mehettem volna.

A fővárosban maradtam tehát.

A magyar forradalom ezután alig élt hat hetet.

Néhány nappal a capitulatio után Schönvald ál-öltönyben fölkeresett. Két nappal ugymond menekült el a catastropha előtt, midőn a sergek Aradról Világosra indultak, férjem is ha szabadulhatand, követni fog.

E perczben hagyott el isten, sorsom üldözése itt kezdődik el.

Két napig nem láttam Schönvaldot, két nap múlva könyes szemekkel lépett be.

— Mi lelte önt?

— Olvassa nagysád!

S egy hírlapot nyújtott át. Férjem elfogatott és főbe lövetett. . . a legjobb, a legszeretőbb férj, kit valaha isten teremtett! Akkor megsirattam őt, most már az sem szabad! méltatlan vagyok hozzá.

S viszont gondolkodott, látszék, hogy mit ezután akar mondani, iszonyu áldozatába kerül.

— Orvos ur, ön tudja mennyire szerettem férjemet ugy e fog hinni szavaimnak?

— S kételkedhetik ön abban?

— Hallgassa tovább. E hír megtörte lelke­met, beteg lettem. Oly rábeszélőleg kért Schönvald, hogy költöz­zem egy rokonához — ne legyek ugymondá, ma­gamra, s felgyógyulásom gyorsabban történ­hessék. El­fogadám. Hova is mehettem volna szegény vagyontalan árva én? Csinos épületbe, kényelmes uri lakba veze­ tett. Az asszonyt, ki önt tegnap hozzám vezeté, mu­ tatá be mint nagynénjét.

Pár nap múlva jobban lettem. Schönvald, egész­ ségem helyreállítása végett szükségesnek állítá, hogy magnetizáltassam magam.

Elfogadám.

A bűnnek számtalan példáját hallám említett­ni, de olly nyomoru emberről mint Schönvald, fogalmam sem volt.

Öntudatlanságom fölhasználta. . . S meggyalá­ zott. Ó hogy e napot megértem, ó hogy túléltem azt. Midőn magamhoz tértem, ő már nem volt jelen.

Az asszony vigasztalt. Biztatott, hogy Schönvald nejévé teend.

Jó felelém, az esküvési s elválási oklevelet egy­ szerre irandom alá.

Másnap jelenté az asszony, hogy Schönvald föl­ fedeztetett, elfogatott.

A nyomoru nem sokára elítéltetett, s én egy bün­ barlangban a szegénység nyomorának kitéve maradtam.

— Asszonyom, vágám félbe szavait, az utolsó

napokban együtt valék Ivámmal. Ő Schönvald által önmek 1000 darab aranyat küldött.

— Nem kaptam. A nyomoru megcsalt és meggyalázott. Akkor megmenthetett volna. Már mindegy.

Miket ezután éltem le, orvos ur, a napok a bűnek és bűnhődésnek napjai voltak.

Az asszony körülvelt, biztatott, vigasztalt. Mondá, hogy ő soha sem hagyand el, hogy elveszett unokāöcsce helyett szeretend.

Nem sokára egy másik fiatal embert mutatott be. Azt mondá régi imádóm. A nő gyöngö orvos ur, s én tán gyöngébb vagyok a többinél.

Ez használta gyöngeségemet. Teheté azt, mert én meguntam kegyelemkenyeret enni, s hívém, hogy ennek nem sokára neje leendek pedig Ivánt, szerlmemet, üdvömet sohasem feledhetém.

Midőn egyszer kérdezém tőle, mikor válthatja be házi asszonyomnak adott szavát, s esküvendünk meg, lenevetett s igaz nevéen nevezé a nőt, kinél valék.

Most már minden világos vala előttem. Tisztán láttam mikép csaltak meg, az elkövetett bűnök nagyságát, az elveszett becsületet, férjem átkozó szellemét, a világ gunyait, mellyek elébe dobatám mindent mindent!

Nem tudom hogyan, e csapás, e szavak nem törttek meg. Csak eltompítottak. Midőn magamra maradtam sirtam, sirtam keservesen. Göresös sirás volt ez orvos ur, egy bűneimre mondott átok.

Két óra mulva az asszonyhoz mentem.

Nem tettem neki szemrehányást, láthatá azonban megvető tekintetemből, hogy titka el van árulva.

— Asszonyom! én távozni akarok.

— Ne tegye azt! hát nincs itt jó sorsa?

— Távozni akarok.

— Mi vágya, mi kívánata van? szóljon mindent teljesitek.

— Mondom asszonyom távozni akarok.

— Jó. Csak adósságait fizesse meg.

— Adósságaimat?

— Igen, szállás, koszt, ruházat, szolgálat.

— S mennyi az?

— 175 pfrt.

Ennyi pénzem nem volt. Igértem, hogy lefizetnem, hogy veendek kölcsön, ledolgozom . . . mindent ígértem. Hasztalan, minden szavamra „majd akkor, majd akkor“ volt a felelet.

. . . . Miért folytatnám tovább orvos ur? A többit tudhatja ön. Elvalék adva s a szabadulás lehetlen.

A bűn posványába elmerültem, de az nem tudá annyira elfoglalni lelkemet, hogy a bánat féregként ne dulta volna. Naponkint láttam arczomat halványulni, erőmet fogyni érzém.

Ez az egy vigasztalt. Mert tudám, hogy ez maga a halál.

Most már nincs messze. Tán közelebb van, mint hinnők.

.... Orvos ur , orvos ur ... meg fog e Isten bocsátani.

* * *

Szegény Julia!

Csakugyan igaza volt. Láza naponként veszélyesült, a mint naponként fogyott ereje.

A nyolczadik nap hagymázba ment át. Férjéről álmodozott, kivel találkozand, ki megbocsátand neki.

Két nap mulva épen midőn nála valék, ájulásba esett. Sohasem ébredt fel belőle. Öntudatát veszelve, nyugodtan halt meg.

Tegnap temettük el. Eddigelő találkozott férjével, s az megbocsátott neki....

Mennyi boldogságot, mennyi boldogtalanságot fedett el e hant!

HÁZASSÁGBÓL
SPECULATIO.

Fresco egy charecter nélkül quietalt nőhonvéd életéből.

1887

RECEIVED

of the

I.

A „kis Ludwig“ egyike volt az ügyesebb magyar hadnagyoknak. A bécsi legiohoz tartozott, hol az őrmesterségig vitte föl. Egyik csatában azonban, egy szokatlan nagyságu gránátost elfogván, a Klapka táborából egy őrnagy, ki őt nagyon kegyelte, áttette hadnagyi ranggal saját zászlóaljába.

Azóta kis Ludwig magasabban hordozta orrát. Senki sem hitte volna, hogy az a kis nyápicz gyerek olly sokat győz. Annyit ivott mint a légrégibb katona, ugy szedtevedtézett mint akármellyik huszár, ki alól lovát lötték el, s kalandok füzésében sem tett senki rajta tul.

Nem is volt mulatság mellyikben ő nem jelent meg, s ha ilyenkor valamellyik pajtás az eszemadta kis kölykét megölelte s megcsókolta, s a becsületes táblabiróból lett őrnagy morgott is, a kis Ludwig sehogly sem hagyá magát confundáltatni.

De az nem is lehetett máskép.

Kivált ha az a kis gyöngé természetü ember, vékony hangjával, mellyet ilyenkor magasra emelt, elkezdte hőstetteit beszélni, s elmondta: „hm! barátom! ez volt ám a csapás!“ s nagyot ivott rá, „ott lettetek

volna, hol engem tizenkét vasas német körülvett,“ lehetlen volt a barátságos ölelést elhagyni.

Egy ilyen alkalommal az örnagy bosszankodva, hogy a kis Ludwigot más is kegyeli, phlegmaticice megjegyzé: „alkalmasint láthattunk volna a lovak lábai alatt kibuvni.“

Azóta vége lett a freundschaftnak.

Ludwig párbajra hívta az örnagyot. Ez lenevette valamit sugott fülébe, mire ő még jobban szedtevedtézett, az örnagy még jobban nevetett, s azt mondta, hogyha hét török főt hoz elfogadja, kimegy.

Ludwig a mint mondják, azóta mindenütt kereste a törököket, minthogy pedig sehol sem találta, azt mondta, hogy a közelebbi városban, mellybe mennek megházasodik — csak hogy az örnagyot meggyőzze férfiaságáról.

„Meg kell házasodnia! meg kell házasodnia!“ volt a tisztikar egyhangu határozata.

Lett is valami belőle.

Lássuk csak hogyan:

A magyar hadsereg február 6-dikán Miskolczra nyomult.

Természetesen a kis Ludwig az elsők közé tartozott, kik a városba mentek; a hintett koszorukat föl-szedte magára, és lovára rakta s fogadta el a nők csókjait.

Egy emeletes házból csinos virágfüzér szállt alá. Ugy tetszett Ludwignak, hogy a látott füzérek

közt ez a legszebb. Fölvette s az ablakra néz honnan mint hívé gyöngéd kézből röpült alá.

Megcsókolja, keblére tüzi és fölneéz. . . .

Ó szerencsétlen Ludwig, mért nem nézett előbb fel s csókolta meg azután.

Egy öreg nénike mosolygott alá és sohajtott, hanem ez aztán olyan volt, hogy ki egyszer látta, sohasem feledheté.

De a kis Ludwig sehogy sem jött zavarba.

Ez bizonyosan a mámi lesz, hízta magát, s mivel félti leányát maga lökte alá.

Társainak pedig egy új hódítással dicsekedett, kiktől következőket tudott meg.

Azon ház Darvay táblabiróé, kinek ezen házon kívül még vagy két faluja, egy csomó sertése, birkája, legelője, rétje, szénája, buzája, tehene, lova, ökre van cum accidentiis.

Az accidentiak alatt leányait értették, mert ki azok egy részét elakarta venni, szükséges volt, hogy egyik leányát is magával vigye.

Hja! egyik nem járja meg ám a másik nélkül.

— Jól van igen jól van! az accidentiak egyike enyim lesz.

— De mellyik.

— Nekem mindegy.

— Krisztina már férjnél van.

— Azt hát nem háborgatom. Nem tudám hasznát venni.

— Juliska kilencz éves.

— Arra nem várok.

— Pepike vak félszemére.

— Annál jobban vigyáz a másikkal. Nem kell.

— Klárika szép és fiatal.

— Mért nem mondtátok azt legelőbb. Azt veszem el. Csak azért is, hogy az örnagy megvívjon velem.

— De szive alkalmasint el van már foglalva.

— Hadat indítok a foglaló ellen, kiüzöm onnan s új hódítási rabiga alá hajtom.

Elhatározta tehát a tisztikar, hogy a hódítás ezen tervét Ludwignak fogja átengedni.

* * *

Darvay igen becsületes táblabíró volt. Saját zsrójában fölt vén ember, ki a forradalmat csak azért nem szerette, hogy nem volt alkalma assessor alvótehetségét kitüntethetni, s oktatni a fiatalságot, melly már igen heves oppositiot képezett.

Annyival jobban örvendett Klári leánya, kinek a vörös zsinóros atilla igen tetszett, s várta a nők emancipatioját.

A mánika perse a leány részén volt csak az oppositio kedvéért is.

A magyar sereg bevonulásának második napján a család fenemlített három tagja együtt ült.

— Mondom édes férjem a nászt el kell halasztani.

— Igen igen édes apám!

— De nem látom át miért?

— Kivált ha nem akarod. Leányunk még fiatal, igen jó családú magyar tisztak vannak itt, nekünk is van mit aprítani a tejbe, aztán farsang is van.

— De Káray is igen jó nemes családból van, megyei jegyző, kit a főispán nagyon szeret. . . .

— Mellyik? a magyaroké vagy

— Mind a kettő! Ne szakasszatok félbe, s ha hozzá is megy, azért bálozhat is. Nem látom át. . . .

— Te mit sem látsz át. Ez mindég megmarad, míg máskép tán nagyobb szerencse. . . .

— Ejh mit szerencse! ha szereti leányom elég szerencse!

Kopogás az ajlón.

— Szabad!

A kis Ludwig lépett be. Vörös tollas csáköval, végig begombolt átillával kardosan.

— Lehet e szerencsém nagysádék kegyes engedelmét kikérni ismeretlenül merényelt látogatásomért.

— Rogo, mivel szolgálhatok?

— A magyar tisztikar nevében. . . .

— Placeat kérem! tessék leülni! s egyszerre három széssel is kínálták.

— . . . Van szerencsém nagysádékat fölszólítani, hogy az általunk ma estve rendezendő bálban minket becses jelenlétökkel meglisztelni ne terheltessenek.

Átalános öröm, átalános kézszerítés. Ezt követék részletes kérdések: kik lesznek ott, milyen lesz

a bál, fognak e sokan megjelenni, s duplasohajtás a házi kisasszony s meghívó részéről.

Hanem ez a két utóbbi nem maradott a sohajtásnál. Mindenik úgy vette észre, hogy semmi oka sohajtozni . . . a hadnagyocska mikor elbucsuzott, olly édesen csókolá meg a szép hölgy kezét, s ez olly édesen ígérkezett az első franczia, első kör, első mazur s csárdásra.

Ha az ember igen vár valamit, rendesen késni szokott. Így volt ez Klárával is. Már nyolcz órakor fel volt öltözve. De 8-kor ki megy bálba? s azt hívé, hogy legalább négy óra telt el tizig.

Végre elindultak.

Mikor a terembe léptek, épen a körzenéjét húzták. Már kezdtek colonne-ok alakulni.

A mi kis hadnagyunk, ki ajtóban leste szívének választottját, alig várta meg, hogy ez schawját letegye s foglalja el két ember helyét a meglehetősen terjedelmű mama.

Végre megkezdett a táncz.

A mamák lorgnettírozták leányaikat, de még jobban azokat, kik nekik udvaroltak.

Azon a vidéken igen sok a szép leány van, kik úgy nemzeti füzérekkel fürteik közt a bál csilláraitól megvilágosítva még szebbek voltak. Épen ez időben mindenikökre jutott egy egy magyar fiu is.

Egy ilyen társas vidéki kör, hol a családi bizalom a tulnyomó, a valóban gyönyörű fiatalság jó ked-

vétől fűszerezve , a nagy városban soha fel nem található élvek egyike.

- Valahára itt van nagysád mint vártam !
- Ó hadnagy ur ! ha én azt hihetném !
- S kétkedik szavamban ?
- Miért ne ? hisz önök , kik harczban ölnek , miért ne gyilkolnák meg a nő szívéet is ?
- Soha ! hisz mi kiknek győzni vagy meghalni jelszavunk , csak önök által győzethetünk le.
- Akkor jó , hogy az ellenségnek nincs nőezrede.
- Akkor se futnánk el.
- Hanem
- Kapitulálnánk.
- Föltétlenül ?
- Ha olly szépek lehetnének mint nagysádék , viszonkapitulálás föltétele alatt. Én is kapitulálok önnek.
- Hogyan ?
- Imádom önt !
- Hadnagy ur !
- Katonás dolog ugyan így kirukkolni vele , de épen azért pardon-gratiát kérek.
- S én megadom azt.
- Lehetséges e !
- Csak hihetnék önnek !
- Mindig e kétkedés ! Jó , megesküszöm.
- S először teszi e ezt most ?
- Másodszor !
- Hogyan csapodár !
- Az első eskü zászlómat illeté !

— Ah! . . . ugy . . .

— E másodikat önnek szentelem!

Ezután mazurkát tánczoltak. Ez alatt már gyűrüt is váltottak.

A harmadik táncz alatt — ez csárdás volt — a foglalás telyes lett. Mivel az apai előleges áldást nem remélték megnyerhetni, de fölöslegesnek is tartván — bizonyosok levén az utánlagosban — elhatározták, hogy másnap templom után, a tábori lelkésszel összeketetik magokat.

A negyedik táncz cottillon volt. Ebben már csókolódtak is, hanem ezzel perse csak fogadásokat erősítették meg.

Hanem aztán bálvégeztével volt még az igazi dínom dánom! A kis hadnagy kardjára tette kezét, szembe nézi az őrnagyot s mond:

— Na őrnagy ur! holnap házasodom.

— S aztán.

— Holnap után vivunk!

— Előbb a nőddel beszélek!

— Természetesen! mondák miadnyájan.

A kis hadnagy mit sem gondolva a gunyolódásokkal, nagy hangon folytatá.

— Kellner 12 butelia francia pezsgőt!

S midőn az elő volt hozva, leseperte a földre.

— Huszonégyet rendeltem. Miért nem hoztál annyit?

— De már látom, hogy vagy házasodol, vagy megbolondultál, mondá az őrnagy:

— Mindegy ördög, jegyzé meg egyike az elmé-
sebb tisztéknek.

* * *

Klára másnap szokatlanul csinosan öltözve, ment
esti templomozásra.

Míg ő oda volt, atyja ránczbaszedett homlokkal
tért haza.

— Mi lelt férjem?

— Oda vagyok.

— Hogyan?

— Megtudták, hogy a kir. biztosnál hivatalért
folyamodtam, s most véisztörvényszék elibe akarnak
állítani! Hova legyek!

— Baj! baj!

S a két öreg gondolatokba mélyedt.

Mintegy félóra mulva Klára könyes szemekkel
tért vissza.

— Atyám megbossáthatsz e?

— Gyermekek! mi bajod!

— Nagy bünös vagyok atyám! de szívem sugal-
latát követtem.

— Mit tevé?

— Férjhez mentem titokban.

— Mit beszélsz?

— Megesküdtem egy honvédtiszttel.

— Leány

— Köszönd Istennek! mond az anya, vöd ki fog
menteni.

— Igazad van, mondá az öreg gondolkodás után.
Ha már megtevéd gyermekem, nem ellenzem.

— Hogyan atyám, nem ellenzed?

— Nem.

— Édes jó atyám!

— S ki az, kinek kezéd adtad?

— Lásd atyám, férjem szegény legény, de ügyes és igen szép katona. Bizonytal nem sokára ezredessé lesz. Ugy e bemutatthatom neked? Ugy e fogsz neki egy pár ezer frtot adni, hogy equipirozhassa magát?

— Ám legyen! csak hozd el magaddal.

Mintegy félóra mulva Ludwig és Klára együtt omoltak a szerető apa és anya karjai közé.

— Ebből lesz hát ezredes? perse! mondá az apa savanyu képpel s görbe szemekkel nézve az ifjonzot. Azonban öcsém uram, ha irigyeim ármánya vész-törvényszék eleibe állittatna, megtudna e védeni.

— Szerencsémnek tartanám!

— Na hisz öcsém uram így már nem vonom meg áldásom. De mondja csak, ki biztosit erről?

— Azon összeköttetés, mellyel őrnagyomtól kezdve egész a tábornokig minden felsőbb tisztekkel vagyok. Ki merné önt egy magyar honvéd apósát kérdőre vonni? Teringettét! meg van még kardom!

S ugy hadarászott a kis hadnagy nagy kardjával, mintha tizenkét vészbirósággal kellett volna megküzdenie.

Megtörtént tehát a bocsánat, s egy pár ezer forintnak átadása, mit bölcs tanácsadások követtek, hogy mikre fordítsák azt.

Ekkor jelenté Ludwig , hogy zászlóalja csatába készülvén , ő sem maradhat el, különben soha sem lesz ezredessé. Kérte ugyan neje , hogy várjon másnapig , de ő épen ezt akarta kikerülni.

-- Nem mondá , a hazának szüksége van karja-
imra ! Tedd meg szerelmem az áldozatot, hogy bocsáss el!

S a családtagjai különkülön és együtt megáldva
öt eleresztették.

II.

A fenebbi események után mintegy hat hét múlva, a gödöllői vendéglőben Ludwig, őrnagya s néhány tisztársai vidám poharazás közt ünnepeltek meg egy újabb aratott diadalt.

A lakomát a kis Ludwig rendezé.

Mióta megházasodott ezt majd mindennap tevé, s általánosan elismerék, hogy a rendezéshez ő ért legjobban.

Az őrnagy adjutansává fogadta.

— Jobb lesz mondá, ha velem laksz. Eddig is sok zavart csináltál, mint nős még többet követnél el, aztán így nem is ölelgethetnek annyit bajtársaid.

Ludwig pedig illy forma levél által tudatá ez örvendetes eseményt nejével:

„Kedvesem! *** őrnagy segédtsíztje vagyok. Egy csatában életét mentettem meg. Már körül volt véve, midőn két biztos pisztoly lövés, s ugyan annyi kardcsapás által utat nyitottam neki a menekülésre. Azóta én vagyok legkedvesebb embere. 1000 pforint jutalmat ígért. Mig az megérkeznék, nem küldhetnél 500-at? sat.

Klára igen örvendett, hogy olly bajnok férje van. Elküldte az 500 frtot, s egy hálósipkát, hogy az éjjeli

hadjáratok alkalmával meg ne hűtse magát, mellyel ez aztán az egész tisztikar jelenlétében feldiszíté az őrnagyot.

Folyt a lakoma.

Egyszer fel áll a kis Ludwig:

— Nőm egészségéért!

— Éljen!

— Ne idézd az ördögöt, mert megjelenik.

— Ejh dehogy jelenik!

— Ki tudja?

— Tudom én. Pénzt ugyan fog küldeni nem sokára, tán még holnap, de hogy ő jön el, arról szó sincs.

— Mit beszélsz?

— Na hát az öreg Tamást, az öreg furerschicze-met hozzá küldtem olly utasítással, hogy mondja meg neki, miszerint én a hatvani csatában terhes fejsebet kaptam. Miután fekvén darab ideig a földön, kirabol-tak. Reménylhetni ugyan, hogy nem halok meg, de orvosoltatásom igen sok költséget igényelvén, küld-jön pénzt.

— S hanyadszor kérsz most?

— Harmadszor.

— S ha nem küld?

— De hogy nem küld!

— Hátha megunta a szalmaözvegységet, s feljön.

— Itt lesz!

— Itt ám. De akkor lesz a kuruczvilág!

— Mintha itt maradna.

— S ha ő akarna ápolni?

— Mennydörgötte ne faggaszatok! Őrnagyom-
ra bízom.

— Igyunk!

— Igyunk Klára egészségéért!

— Éljen!

Még el se dördült jó formán az éljen, midőn az
öreg Tamás belépett.

— Na hadnagy uram megfogtuk ám az ördögöt!

— Hoztál pénzt?

— Dehogy hoztam!

— Hát mit csináltál?

— Más hozta el azt!

— Kicsoda?

— Az a kisasszony vagy tensasszony, kivel
öszveeskettük.

— Nőm?

— Az ám!

— Ezer ördög! Hol van hát?

— Lent a kocsiban. Azt mondtam várjon, míg
én megnézem, bejühetni e önhöz.

— Na adjutans uram mit tesz most?

— Bizzatok csak rám!

Bekötötte fejét, egy butelia pezsgőt az ágy mel-
lé tett, mellyről lerántá a takarót, nyakig beborítá ma-
gát vele.

— Eredj vezesd be! s elkezdett keservesen
nyögni.

Mindenki hangos hahotára fakadt, még az őrnagy is.

Nem sokára belépett Klára, Tamás kíséretében,—
mire mindnyájan szétoszlának.

— Szent ég! férjem!

— Édes nőm, hogy érdemeltem ezt meg tőled!
Milly jó vagy!

— Ugy e terhes a sebed?

— Ó nagyon. Itt volt egy pár barátom vigasztalni. Biztattak, hogy eljössz, de én remélni sem mertem.

— Hogy maradhattam volna el, midőn szenvedni tudlak!

— Te olly jó vagy!

— Édesem ne kössem be újra sebeidet?

— Ne bánts! Illetni sem szabad az orvoson kívül másnak!

Igy folyt mintegy negyed óráig a társalgás. Végre Ludwig bekérte őrnagyát, bemutató nejét s felszólította, hogy engedje át az éjre neki szállását. Keressen ő magának máshelyt.

* * *

Másnap reggel első dolga volt Klárának meglátogatni a hadnagyot.

Be volt ugyan kötve feje — de már fen járt.

Rövid beszélgetés után kérde:

— S meddig szándékszol kedvesem itt maradni?

— No mig felgyógyulsz.

— Az nem lehet.

— Miért?

— Mert . . . lásd későn eshetnék meg . . . a fár-
adalom. . . .

— Mit sem tesz , érted szívesen tűröm.

— Tudd hát meg valódi okát . . . Lásd édes nőm
én féltelek !

— Hogyan ? Hisz itt magad is jelen vagy , mig
hon.

— Mindegy gyermekem , de lásd engem társaim
gyakran látogatnak. . . aztán azok igen veszélyes fiuk. . .

— No hát legalább míg veszélyen kívül leszesz. . .

— Veszélyen kívül vagyok már. . . .

— Legalább holnapig.

— Ha szeretsz gyermekem , még ma elutazol !
lásd ha jobban leszek meglátogatlak , s akkor épen egy
havi szabadságidőt fogok veled tölteni.

— Igazán ?

— Becsületemre !

S valóban Klára nem sokára elutazott , Ludwig-
nak megürült zsebét 600 pfrtal töltve meg.

A kis hadnagy uj lakomát rendezett.

— Már most őrnagy uram az adjutánsi czimre
semmi szükségem. Ezennel resignálok. Vegye vissza.

— Hogyan ? miért ?

— Elértem a mit akartam vele , szereztem egy
pár ezer forintot. Többet nem tudnék rajta nyerni.

— Tehát nem értem lettél segédemmé ?

— Ó vén medve ! S rendre csókolá a legszebb
kapitányokat s hadnagy collegákat ! az őrnagy méltó
haragjára.

* * *

Ludwignak az adott öszveg alig tartott egy hónapig.

— Sok költsége lehet szegény vejemnek, gondolá az öreg Darvay. Perse ha tudta volna, hogy a sok költség közt fő rubrika a champagnei.

Egy hó mulva a fenebb elősorolt események után a hadnagy Pestről, hová a bevonuló magyar sergekkel jött, Miskolczra utazott. Természetesen előbb bucsulakomát rendezett, s megvigasztalta társait, hogy csak pénzért megy.

A zászlóaljnak, mellyhez utazott, fiatal szép lelkés őrnagya volt. Természetesen ez a mi Ludwignaknak jobban tetszett a vén táblabirónál, mi aztán azt nagyon bosszantá.

El is határozta magában, hogy bosszút áll.

Elutazása napján egy levelet indított utnak Miskolcz felé.

Ludwig pedig főhadnagyi kinevezéssel ellátva megérkezett.

— Hozta isten kedves édes vöm, mondá a táblabiró, leányom annyit beszélt a maga vitézségéről, hogy már alig vártam. De a manóba is a maga álla csak nem pelyhesedik!

— Ejh! mi köze a vitézségnek a pelyhes állal! csakhogy őrnagyom tetszését, nőm szerelmét bírhasam, s önök kegyökben megtartsanak!

— Na a neje nagyon szereti is! sokszor elakart utazni, azt mondja, hogy a táborban veszélyes markotányosnák vannak, aztán el is eshetik. Már sebe is volt.

— Semmiség! az illyesmit nem kerülhetni ki. Be gyógyult már fejem egészen.

— Ugy e?

— Katona dolog.

— Na hát beszéljen valamit csatáiról.

S elkezdte beszélni hőstetteit, mellyekkel Pest bevételekor kiténtette magát, s mellyek nyomán nem sokára érdemkeresztet remél.

Be sem végzé, midőn a levélhordó, az öreg Darvainak egy levelet nyujta át.

— *** őrnagytól. Nem ismerem.

A kis őrnagy mindenféle színt váltott. Gazember! gondolá, aligha nem ármánykodik valamit.

— Ó kedves apósom! hitvány ember az egész! mikor segéde valék, zászlóalját mindig én vezettem. Gyáva a szó telyes értelmében. Ne is olvassa el!

— Már csak elolvasom.

„Bocsássa meg tisztelt táblalabiró ur, hogy veje Ludwig ur iránt némi figyelmeztetéseket tegyek.

Ő szép készülletü, de igen könnyelmü fiu.

A pénzzel nem tud gazdálkodni, marokkal szórja azt. Rosz társaságokba elegyedik.

Mig segédem volt ügyeltem rá, csatákba hajtottam, mert már azokat is kerüli.

Reménylem átlátandja ön, hogy e figyelmeztetésre tiszta jó szándéknál egyéb nem vezetett.

A ki illő tisztelettel sat.“

— Öcsém uram furcsákat ír ám az őrnagy. Még sem lehet olly rosz ember.

— Engem érdeklőket?

— Igen.

— Rágalom lesz. Hadd lám.

S elolvasá a levelet.

— Ugy e megmondtam? jegyzé meg Klára, azok a markotányosnék, s zokogni kezdett! . . .

Ludwig most igazán nem tudá, hanyadán van. Nejét vigasztalja vagy apósát csititsa! utóljára boszszusan felkiált:

— Mondtam, hogy rágalom!

— Már maga addig töllem fillért sem kap, mig be nem bizonyítja azt.

— S akkor?

— Adok száz forintot.

— Az kevés, de mivel bizonyítsam be?

— Ha promovealtatik.

— Már megtörtént.

— Hogyan?

— Olvassa ön maga.

S átnyujtá főhadnagyi kinevező levelét.

— Jó. De hát volt őrnagya mért haragszik magára.

— Mert oda hagytam gyávasága miatt!

Addig addig, hogy a kis Ludwig kicsalt az öreg pénzes ládájából viszont 500 pfrtot.

S azzal viszont indulni akart.

— Mért siet öcsém uram?

— Párbajra hívom, becsületre tanítom, azt az
őrnagyot.

— De édes férjem, legalább pár napig várj!

— Nem lehet. Ha megöltem, akkor visszatérek!

— Legalább holnapig!

— Nem lehet. Forr bennem a bosszu.

S csak ugyan elutazott.

III.

Nem sokára ezután Miskolcztól elzárattott a közlekedés, mit a Ludwig zsebe hatalmasul megérezett.

Olvasóink kitalálhatták, hogy Ludwig nő volt, tulajdonképeni nevén Ludovika.

Alig hogy a világsi katastropha bezárta a magyar forradalom drámáját, Ludwig Pestre ment, átöltözött Ludovikának s beállt szobaleánynak a nagyobb vendéglők egyikébe.

Klára, anyja kíséretében Pestre jött — mintegy két hónappal az események után.

Férjéről mitsem hallva, sokat aggódott, hogy tán eleshetett vagy kibujdokolt. Róla szeretett volna valamit tudni.

Történetesen azon vendéglőbe szállt, hol Ludovika volt a szobaleány.

Este csöngetett, hogy vessék fel ágját.

Belép pseudo férje.

— Férjem te itt s ez öltönyben? . . . Meglepetés és öröm miatt többet szólni sem tudot.t

Maga Ludovika is meghökkent. Perczig gondolkodott, hogy mit tegyen.

— Nagysád.

— Nos? . . .

— Bocsásson meg. Én nem vagyok férfi.

— Hogyan?

— Igaz, hogy megesküdtem nagysáddal. De én nő vagyok. A házasság hát érvénytelen!

— Lehetséges e?

— Ugy van.

— Szent ég! És a világ gunyja!

— Egy módot mondok, hogy nagysád kikerülje azt.

— S ez?

— Fizessen nekem 1000 pfrtot. S én mint Ludwignak testvére bizonyítványt adok, hogy ő meghalt. S úgy lön.

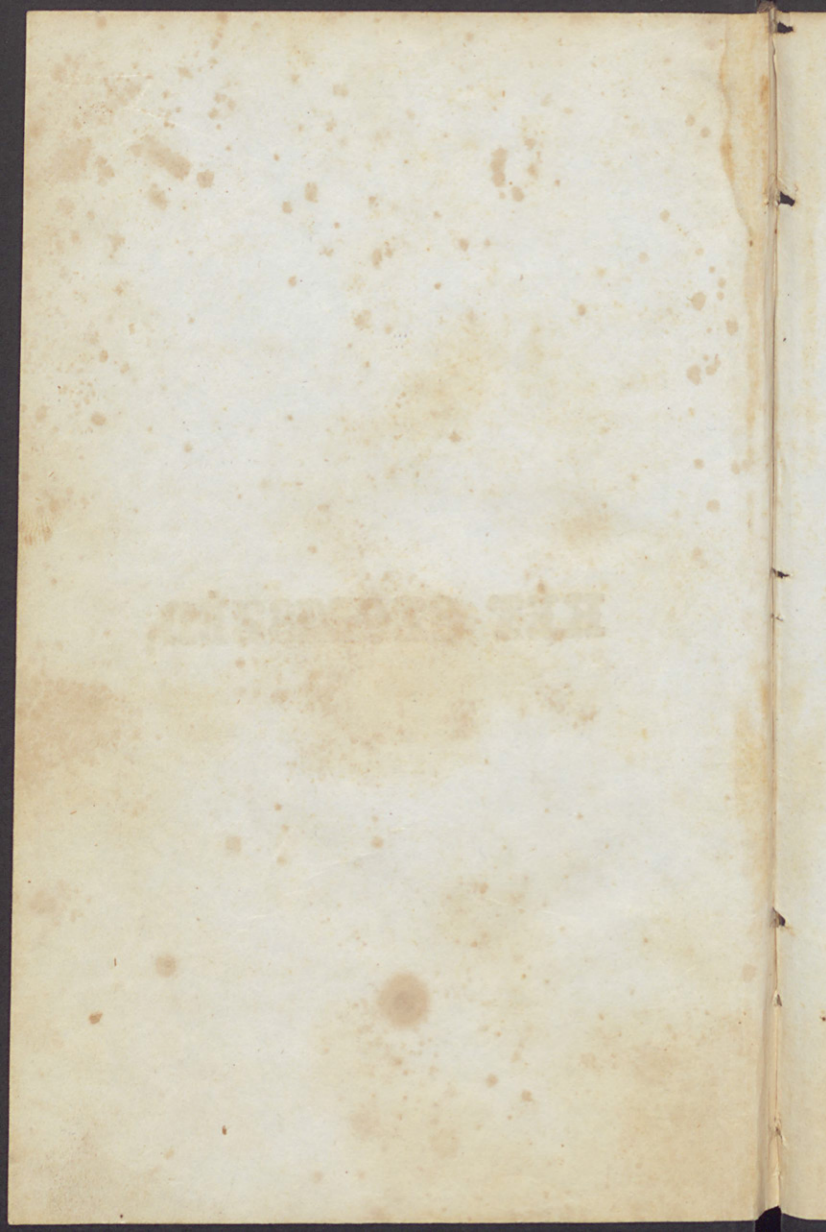
Klára kifizette az 1000 frtot, Ludovika bizonyítványt adott, hogy Ludwig főhadnagy testvére a harcban elesett.

Azután hazament, Káraynak, régi kedvesének nyújtá kezét, ki nem került mint első férje, az első éjt.

De kalandját sem apjának, sem ennek nem mondta el.

— Sok pénzembe került első vöm, ezredessé sem lett, mondogatta az előbbi, nem kár érte.

KÉT SZOMSZÉD.

J*** nagy ráczfalú, mellyben néhány magyar család is lakott.

Két szomszéd élt benne — Bellavics és Kéry. Baráti láncz csatolta őket öszve, hosszú negyven év óta. Mint gyermekek együtt játsztak, egy napon tarták meg nászukat, bánatok, örömek közös vala.

Bellavicsnak leánya volt, szép, fiatal, alig tizenhat éves, piros arczczal, fekete szemmel, hófehér vállal, holló sötét fürtökkel. Rizának hívták.

Kérynek fia Izidor, tüzelkű szellemdus ifju jegyezte el e szép virágszált.

Örömmel látta a két apa a gyermekek barátságát szerelemmé fejlődni. Előre képzelék, milly boldogok lesznek azok, 's milly boldogok lesznek ők általok.

1848. nyarán, egy délután Kéry átmegy fiával szomszédjához.

— Athanáz, mondá neki, fiam bucsuzni jött.

— Hogyan? hová akar?

— Pestről egy barátjától levelet kapott.

— S mit irnak abban?

— Mit mi is tudunk, hogy az édes haza lángban van, hogy falvait dulják, hogy lakosait gyilkolják.

— S mit akar ő?

— Valamellyik önkénytes zászlóaljhoz szegődni.

— S megfontoltad e a dolgot barátom?

— Tanácslám, hogy hon maradjon, de ő nem akar.

— Furcsa! s neked nincs akaratod?

— De hát mit tegyek?

— Kényszerítsd, hogy hon maradjon.

— Hogyan?

— Hogyan? . . . Mi jogainkat követeljük, s ti megtámadtok bennünket. Fegyverrel támadtok meg, kik olly sokáig békésen éltünk egymás mellett. Egy haza táplál bennünket, adott sirt őseinknek, egy királyt szolgálunk, s ti rablókként rohantok ránk.

— Athanáz, minő szavak ezek? Te is ellenünk-ké szegődtél, mint több társaid.

— Én nem. De ha fiad el nem áll szándokától, leányom kezét nem nyeri meg.

Az alatt a két fiatal szerető bucsúzott egymástól. Egymás kebelén sirtak visszahozták a régi jó napok emlékét, ki tudja, fogják e azt jövőben tehetni? . . .

De bíztak szerelmökben, a lánczban, melly őket egyesíté, s a gondolatban, hogy a láncz örökké fog tartani.

Örökké!

Ha tudták volna, mi foly az alatt attyok közt.

Az öreg szerb határozata villámként sujtá le őket.

— Válassz, mondá ez hidegen, válassz Izidor föltételed s leányom közt. Egyikről le kell mondanod.

— Egyikről sem tudok.

— Kell. Atyád régi jó barátom, csak azért nem szakasztom meg rögtön a viszonyt. Ne véld, hogy győzni fogtok.

— De fogunk !

— Mondom nem. Ha tovább folytatjátok a har-
czot, idegenek lesztek saját hazátokban.

— Hogyan ? ön is.

— Én is ! tudom mit akarál mondani. Én is sze-
retem nemzetem. De rabszolgátok nem leszek. Van itt
egy ismeröm. Messze földről jött, Bécsből. Ez értesite
igazán a dolgokról, miket ti hamis fényben tüntetétek
föl. Határozz !

— S ki ez idegen ?

— Mi közöd hozzá.

— Így így ámíttatnak önök . . . így árul-
ják igaz gyanánt önök előtt az aljas bünöket !

— Fiú ! . . . Határozatom áll.

— És az ? . . .

— Önkénytes leszek.

— Jó. De hát végy Rizától bucsut, mert őt soha
többé látni nem fogod.

— Uram.

— Mondtam már.

S gyorsan távozzék az öreg szerb.

A szilárd jéghideg szavak, a guny, mellyel azo-
kat a szerb kiejté, megtörék a két jegyes keblét. Meg-
változtatni azt arra gondolni sem lehet.

Mit tehetének ?

Örök szerelmet esküvének egymásnak elválhatlant,
mint a boldogság a gondolattól hogy egymáséi lesznek.

Izidor másnap elutazott.

Egy hét mulva a szerbek fölkeltek a J***on lakó magyarok ellen, legyilkolák kiket legyilkolni lehetett, s elüzék a többieket.

* * *

E közben elközelgetett az ősz.

A küzdelmek megnagyultak, a testvérharcz véresebbé lön, a népfajok közti küzdelem naponként komolyabb alakot öltött.

A csaták egymást érték, véresek, elkeseredettek, mint a gyűlölet, melly a szomszédot szomszéd, barátot barát ellen ingerelt.

Egymásra alakultak a magyar zászlóaljok, mert elején találkoznak, kik rokonaik védtelen legyilkoltatását nézni nem tudák.

Egyik ilyen zászlóalj sept. 30-án volt Szegedről a rácz vidékek ellen indulandó.

Ez nap reggelén Izidor honvédtiszti egyenruhában a tiszánni fahid felé tartott.

Már a hid előtt állt, midőn egy hang megállítá őt.

— Isten nevében könyörület. . . .

— Szentség e hang!

A hidfőnél egy vak koldus ült.

Ősz hajakkal, kuszált szakállal, roncsolt arcczal és testtel, mellyet rongy lemez fedett, vonta meg magát ottan, középkoru férfi, kinek minden mozdulata elárulá, hogy nem mindig élt kegyelemkenyérből.

— Könyörület isten nevében. . . .

— Szent ég! atyám!

E nem remélt találkozás első bánata könyeket csalt szemébe.

— Hogyan atyám.

— Minő hang Izidor.

— Atyám! az égre kérlek.

— Izidor szerelmes gyermekem!

Fölemelé ülhelyéből a, roncsolt öreget s magával vitte szállására.

Izidor kezdetben nem tudá, magát vigasztalja e vagy atyját? Illy viszonzlítás! Végre tört hangon kérdé:

— Atyám minő baleset.

— Baleset mondod fiam! ármány és gazság! Hallgass meg.

Alig egy hét mulva távozásod után mi megtámadtatánk s elüzeténk.

Bellavicsnál, mint tudod egy idegen szállásolt. Ez volt nyomorunk oka, ő ingerelte fel a ráczokat, ő hinté el a gyűlölet magvát.

Mit tudom én mi volt a nyomorunak célja?

Egy csapatot, melly a mi házunkat rohanta meg, maga Bellavics vezetett.

Házunk nem sokára lángban állt.

Csak az ablakon át menthetém meg magam.

— Bellavics barátom, mondám meglátva őt, ments meg! veszély fenyeget!

— Jó helyt keresel menekvést nyomoru. Bérenczei megragadtak, megkötöztek.

— Mit tegyünk uram?

— Szurjátok ki szemeit!

A nyomoru parancsa telyesült s én guny, kacaj és nevetség tárgya kiüzetém a faluból!

Istenem! miért nem tudának meggyilkolni.“

— És én atyám, mondá Izidor esküszöm megbosszulandom!

Mintegy két óra mulva a zászlóalj, mellyben Izidor szolgált, utban volt J*** felé.

* * *

Két napig utazának J. . . . felé. Mint ár, melly elsodorja az útjába akadt gátokat, akadályt nem ismerének. Győzni vagy meghalni! ez volt jelszavuk. Szilárd, férfias, határozott, mint a szándok, mellyel küzdhomokra léptek.

Békésen, a legszigorubb fegyelmet megtartva vonultak át a falvakon, melly meghódolt nekik, de hamuvá égeték azt, melly ellenállni mert.

Két nap mulva J. . . .ba érkezének. A falu lakosainak küldöttei elejbök jövének, letették a hódolati esküt.

De a megtört büszkeség, a daczos gög, mellyel az ősz bíró elmondá az esküt, mutatak, hogy a kényyszerőség idézte ajkukra azt.

Izidor Bellavicséknál vőn szállást, s századát a szomszédtságban helyezé el. A bosszuérzelmet, mi ez ember megláttára szívében gerjedt, eltitkolá. A már-

ványhideg, a mondhatni udvarias arczból, keble rejtett érzelmeire, következtetést nem lehetett volna vonni.

— Mit sem gyanít, mormogá a rácz tőle távoztában, — annál jobb, annál biztosabban írthatom ki e gyűlölt fajt.

— Riza, monda Izidor egykori jegyesének, midőn vele egyedül maradt, szeretsz e még?

— Szeretlek, örökké foglak szeretni. Távozásod óta sokat szenvedék. Olly férfihoz akartak erőltetni, kit gyűlöltem. Csak egyszer akartalak látni, hogy azután meghaljak.

— Meghalni? nem! Te követni fogsz, enyém leszesz, mi boldogok leszünk.

— Soha.

— Hogyan?

— Ne kérd okát.

— Te hűtelen levél.

— Esküszöm, nem.

— Mért nem akarod hát boldogtalanságod színhelyét elhagyni?

— Ne kérd okát Izidor. Tied nem lehetek, de esküszöm másé sem leendek.

— De arra is esküvél, hogy enyém leendsz. Követned kell Riza, széttépem a lánczot, melly tőlem elszakaszt.

— Ó ha tehetnéd, de nem lehet.

— Bár mi e láncz Rira, esküszöm széttépem azt. Te éjjélen szobámba jösz. Egy szomszéd helység-

be megyünk, hova holnap zászlóaljам követend. Ugy e eljövendsz.

— Nem, nem.

— Mondom, el kell jönöd. Most Isten veled.

Riza magára maradt, gondolatokba mélyedve. Miért, hogy egy gyilkos leánya ő!

* * *

Alkony beálltakor Riza értesíté Izidort, atyja s bűntársai azon szándokairól, hogy az alvó magyarsereget leakarják gyilkolni. Intézkedett tehát, hogy mindenki ébren legyen, fegyverét maga mellé rejtve.

Éjfél vala. Riza honvédegyenruhában az Izidor ágya mellett virasztott, ki a nap fáradalmait akarta kipihenni. Épen felkölteni szándékozott, midőn az ablakból kívülről lámpafény vetett a szobába halvány sugárt! A betört ablakon át egy puska dördült el, s szíven találta Rizát.

Izidor a zajra fölrettent. Guny, kaczaj közt látta távozni Bellovicsot, ki azt hívé, hogy őt gyilkoló meg.

— A nyomoru! kiáltá, s utánna indult, de a következő perczen hadi zaj ébresztette fel.

A támadó ráczok és megtámadott honvédek küzdöttek együtt. Reggelig tartott a harc,

Reggel felé a nagy részben leégett faluból kivonult a magyar zászlóalj. Támadóik közül kevesen maradtak életben.

Izidor és Bellovics is a halottak közt voltak. *vége*

Tartalom:

Klaudia	1.
Philhungara	37.
Mindennapi történet	58.
Áldozat	73.
Látogatás a budai sirkertben	122.
Speculatio házasságból. Fresco egy character nél- kül quietált nőhonvéd életéből	145.
Két szomszéd	179.

3/4 12 7/12

3/4 12

3/4 12

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Lelt. 19759-1984

Dul a Főváros, fehérek kende" in teget,
álta' monnik, kedves rózsám nem lehet;
széles a víz, ninesen sarka,
nem mehetek álta' rajta,
Te hozza! -

- x -
A labikam igaz kedvük
Fővárosi Kanyarodók
Se a káshogy Kanyarodók,
?Mög is fete' víz a labik.

- x -
Akkor szép a Kis jány,
Mikor kanyarog,
Mikor a legénynek,
széles a víz,
Széles a víz,
széles a víz,
A jó szék a víz, széked.

751222

